

**T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI**

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HUSSEIN SALEEM SULAIMAN ZEWKI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN

**GAZIANTEP
ARALIK 2021**

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUK ANABİLİM DALI

Tezin Başlığı: Kişisel Verilerin Korunması
Adı ve Soyadı: Hussein Saleem Sulaiman Zewki
Tez Savunma Tarihi: 14/06/2021

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ERKAN
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylıyorum.

Prof. Dr. Emine KOBAN
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:
(Unvanı, Adı ve SOYADI) İmzası

Prof. Dr. Mehmet ŞENTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Hakan CİNDEMİR

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Hussein Saleem Sulaiman Zewki

Öğrenci Numarası:180555111002

Tezin Savunma Tarihi:14.06.2021

ÖZET

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Zewki, Hussein Saleem Sulaiman

Yüksek Lisans Tezi,

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERDOĞAN

Mart, 2021, 84 sayfa

Çalışmanın amacı giderek daha da önem kazanan kişisel verilerin hayatın her alanında korunması gerekliliğini açıklığa kavuşturmak ve konunun önemini vurgulamaktır. Zira gün geçtikçe kişilerin özel nitelikteki bilgilerinin izinsizce ele geçirilmesi gelişen teknoloji sayesinde daha da kolay hale gelmektedir.

Kişilerin telefon konuşmalarının izinsizce dinlenmesi, kayıt altına alınması, görüntülerinin kayıt altına alınması, iletişim bilgilerinin, banka hesap bilgilerinin aynı şekilde ele geçirilmesi veya ifşa edilmesi özel hayatın gizliliğinin giderek ortadan kalkması sonucunu beraberinde getirecektir.

Anahtar Kelime: Kişisel veriler, özel hayatın gizliliği, kişilik hakları.

ABSTRACT

PROTECTION OF PERSONAL DATA

Zewki, Hussein Saleem Sulaiman

MA Thesis,

Public Law Department

Supervisor:

Assistant Professor Abdullah ERDOĞAN

March, 2021, 84 pages

The aim of the study is to explain the protection of personal data in all areas of life and to emphasize the importance of the subject which is increasingly becoming more important. Because day after day the unauthorized seizure of personal information of special nature thanks to the developing technology has become more and more easy.

Listening and recording to people's phone conversations without permission, and recording their images and videos, contact information, information about bank accounts, and disclosure of that makes increasingly the privacy of private life disappear.

Key Words: Personal data, privacy of private life, personal rights.

ÖNSÖZ

Kişisel verilerin korunmasında dair bu çalışma farklı kanun, tüzük ve yönetmeliklerdeki düzenlemelere değinmek suretiyle hazırlanmıştır. Çalışmanın faydalı olmasını temenni ederek, hazırlanmasında görüş, destek ve yardımlarını esirgemeyen hocam Dr. Abdullah Erdoğan'a teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Hussein Saleem Sulaiman Zewki

Gaziantep 2021

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
BİRİNCİ BÖLÜM	11
GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER	11
I. GİRİŞ	11
II. GENEL BİLGİLER	12
İKİNCİ BÖLÜM	14
VERİ, VERİ TÜRLERİ VE KORUNMASI	14
I. VERİ, VERİ TÜRLERİ	14
II. KİŞİSEL VERİNİN UNSURLARI	16
A. BİLGİ	17
B. BELİRLİ VEYA BELİRLENEBİLİR KİŞİ	19
C. BİLGİNİN KİŞİYE İLİŞKİN OLMASI	21
III. KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ	24
IV. ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLER	25
A.TANIM	25
B. ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİ TÜRLERİ	26
C. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR	27
1. Kişisel Verilerin İşlenmesi	27
2. Veri Sorumlusu	28
3. Veri İşleyen	29

4. Kesin İşlem Yasağı	30
5. Kesin İşlem Yasağının İstisnaları	30
D. BİR HAK OLARAK KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	39
1. Bir İnsan Hakkı Olarak Değerlendirilmesi.....	39
2. Kişisel Verilerin Kişilik Hakkı Yönünden Değerlendirmesi.....	50
E. KİŞİSEL VERİLERİN İHLALİ HALİNDE SORUMLULUK	68
1. Sözleşme İlişkisinden Doğan Sorumluluk	68
2. Haksız Fiil İlişkisinden Doğan Sorumluluk	69
3. Dürüstlük Kuralına Dayanan Sözleşme Benzeri Borç İlişkilerinden Doğan Sorumluluk	69
4. Açılabilir Davalar	70
F. SANAL ORTAMDA KAYBOLMA (UNUTULMA) HAKKI	76
G. ELEKTRONİK HABERLEŞME ALANINDA “KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI”	80
1. Kişisel Verilerin Kamu Hukuku Alanında Korunması	80
2. Kişisel Verilerin Özel Hukuk Alanında Korunması	89
H. ELEKTRONİK ORTAMDA GERKÇEKLEŞEN KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİ.....	90
1. Alan adı (Domain Name) Yoluyla Yapılan İhlaller.....	90
2. E-Posta Yoluyla Yapılan İhlaller	91
3. Spam Yoluyla Yapılan İhlaller	93
4. Web Siteleri Yoluyla İhlaller	93
5. Bilişim Suç ve Teknolojileri Yoluyla Yapılan İhlaller	94
6. Sosyal Medya Aracılığı ile Yapılan İhlaller	95
I. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA KANUNA UYUM SÜRECİ	97
J. BÜYÜK VERİ UYGULAMALARINDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	100
1. Hukuka ve Dürüstlük Kuralına Uygun Olma	101
2. Doğru ve Gerekliğinde Güncel Olma	101
3. Muayyen, Şeffaf ve Meşru Amaçlar için İşlenme	101

4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma	102
5. Mevzuatta Öngörülen veya Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme	102
V. KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU	103
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	106
AVRUPA BİRLİĞİNDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	106
I. GENEL OLARAK	106
II. AVRUPA BİRLİĞİ VERİ KORUMA YÖNERGESİ	106
III. AVRUPA BİRLİĞİ VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ	107
SONUÇ	108
KAYNAKÇA	109

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
a.g.e	: Adı geçen eser
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
dip.	: Dipnot
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
m.	: Madde
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: Ve Devamı
vs.	: Vesaire

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER

I. GİRİŞ

Kişi, ister gerçek, isterse tüzel olsun; hukuk düzeninden kaynaklı sahip olduğu haklara sahiptir. Bunlardan ilki pek tabii bireyin yaşama hakkıdır. Kişinin hakları toplum nezdinde insan onuruna yakışır bir şekilde idame edebilmesi için birçok farklı alanda kodifiye edilmiştir. Yine bireyin temel hakları arasında kendisini geliştirebilme hakkı vardır ve birey tüm bu süreci afişe olmaksızın sağlayabilmesi için kendisine, toplumun izleyebileceği alandan uzakta kişisel bir alan oluşturmak maksatlı birçok düzenleme ile bu alan hukuk devletinin yasaları vasıtası ile ayırt etmeksizin tüm bireylere tanınmıştır. “Kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak elde edilmesi ve/veya paylaşılması onun yaşamını,” refahını, mutluluğunu ve de huzurunu tehdit eden kişi hakkında hayati tehlike oluşturacak boyutlara varabilir. “Örneğin bir kadının mahrem görüntülerinin paylaşılması, namus cinayetlerine neden olabilmektedir.”“Ya da bir şirketin ticari sır niteliğindeki bilgilerinin” veya mali durumunu ilgilendiren bilgilerinin paylaşılması o şirketin ticari partnerleri ve alacaklıları nezdinde tedirginliğe ve spekülasyonlara neden olabilecek ve hatta şirketin iflasına yol açabilecektir. Günümüzde, hızla gelişen ve değişen çeşitli teknolojilerin kullanımı bu verilerin işlenmesini de son derece kolaylaştırmaktadır. Verilerin işlenmesi, özellikle bilişim sistemleri göz önüne alındığında, büyük miktarda verilerin muhafaza edilmesini, arşivlenmesini, aktarılmasını, açıklanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu yararlı yönlerinin yanında, tehlike arz edecek nitelikte birtakım yönler de bulunmaktadır. İşlenen verilerin kişiyi belirli veya belirlenebilir kıldığı göz önüne alındığında, bu verileri hukuka aykırı olarak elde eden, kullanan, depolayan veya aktaran kişilerin menfaat elde etme amaçları ortaya çıkmıştır. Tüm bu olumsuzlukları ortadan kaldırılması için bazı düzenlemelere ihtiyaç vardır. Nitekim, günümüz dünya çağında son derece değerli nitelikte olduğu ifade edilen veri, gücü de beraberinde getirmektedir. Bunu öngören kişi veya kurumlar, kişisel verileri kullanarak hedef kitlesini kolaylıkla tespit etmeyi, verdikleri hizmetin kalitesini artırmayı ve bu bilgileri satarak ticarî kazanç elde etmeyi hedeflemişlerdir. Bu durumlar, kurumlar açısından bir kazanç elde etme yöntemi hâlini almakla birlikte, kişiler açısından ihlalleri ve zararları da beraberinde getirmektedir.

Kişisel verilerin korunması, Türkiye’de yeni yeni kendine yer edinen ve farkındalık oluşturan bir olgudur. “Kişisel verilerin korunması birçok disiplini (özellikle hukuk, siyaset, sosyoloji gibi) ve teknik boyutları olan bir meseledir.” Türkiye’de yeni sayılan bu alan, batılı/

gelişmiş Avrupa devletlerinde tarihin çok daha erken dönemlerinde gündem konusu olmuştur. “Türkiye’de çeşitli düzenlemelerde konuya ilişkin bazı hükümler yer alsada bu tür verilerin korunmasını sağlayıcı normlar Avrupa standartları ile uyumlu değildir.” Türkiye, bu doğrultuda “çeşitli dönemlerde kişisel verileri koruma altına almak için düzenlemeler yapmıştır.” Bu bağlamda 2010 yılında Anayasa değişikliği yapılmasına yönelik hazırlanan kanun en dikkat çekici olan girişimdir. 5982 sayılı bu kanunun 2. Md. ile Anayasasının 20. maddesi değiştirilmiş ve “kişilerin kişisel verilerini korumayı isteme hakkının olduğu” ibaresi getirilmiştir. T.C. Anayasası “insan haklarına saygılı, demokratik bir devlet” olma idealini ortaya koymuştur. Nitekim bu düzenleme Anayasal norm ile güvence altına alınması, söz konusu normun açıklanması ve uygulanabilmesi maksatlı idari ve cezai müeyyideleri içeren bir kanunun gerekliliğinin yanı sıra söz konusu düzenlemenin denetlenebilir olmasını gerektirmesi sebebiyle devlet elince kurulan bir kurum vasıtası ile kodifiye haline getirilmiş kuralların uygulamada yer bulması ve oluşan hataların değerlendirilmesi, düzeltilmesi, gerektiğinde cezalandırılması gerekmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

Kişisel veri (personal data) ifadesinden kişiye ilişkin veriler anlaşılmalı birlikte, veri kavramının açıklanması gerekir. Kaynağını aldığı Latince’de "*datum, dati*" olarak kullanılan bu kavram, İngilizce’ye "*debit*", "*that which is a given*" şeklinde çevrilmiştir. Daha sonra, İngilizce’de de "*datum*" ve "*data*" olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kelime anlamı olarak datum, "*bilginin bir parçası*"; data ise, "*referans veya analiz için bir araya toplanmış olgular ve istatistikler*" şeklinde ifade edilebilir.¹

Kişisel veriler, sürekli olarak başkaları için önemli olmuş ve elde edilme isteği uyandırmıştır. Amaçlar doğrultusunda çeşitli sebeplerle, birtakım bilgilere yönelik olsa da diğer kişilerce, çeşitli topluluklar, ya iş açısında değerlendirmek gerekirse idareciler veya yöneticiler hep karşısındaki kişi hakkında daha kapsayıcı bir şekilde bilgi edinmeyi istemiştir.

Bu bilme isteğinin en basit nedeni insanî bir duygu olan merak, bunun yanında sosyolojik, siyasal ve hukuksal açılardan değerlendirilebilecek çok farklı gereksinimlerle de

¹ <http://www.latin-dictionary.net/search/latin/datum> (Erişim Tarihi: 17.7.2018). Debit kelimesi "*deftere kaydedilen borç, zimmetine geçirmek, borçlandırmak*"; present/ gift kelimesi, "*armağan, hediye*"; veri kelimesiyle yakın anlama sahip olan "*that which is a given*" ise, "*verilen*" olarak çevrilebilir. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce>

karşılaşılır. İçgüdüsel olarak ortaya çıkan merak ve kişisel menfaat amacına yönelik kullanılması pek muhtemel olan kişisel verilerin önemini arttırmaktadır. İşverenler açısından verimliliği arttırmak ya da birlikte çalışacağı işçisinin güvenilirliği açısından kontrolünü sağlamak, “ticarî açıdan kârlılığı maksimize etmek, idarî açıdan ideal organizasyonu oluşturmak ve güvenliği sağlamak, en tipik olan güdülerdir.”“Fakat hangi gerekçeyle olursa olsun bu bilgiye/veriye ulaşma merakı ilgililerin temel hak ve hürriyetleri açısından sakıncaları beraberinde getirebilecektir.” Bu bağlamda bir yandan kişisel verilerinin mahremiyetinin korunması diğer yandan işverenlerin, kamu otoritelerinin ihtiyaçları ve ticaretin gerekleri arasında bir denge oluşturma gereği doğmaktadır. Kişisel verilerin mahremiyetine yönelen müdahaleler günlük hayatta teknolojinin kullanımının artmasıyla birlikte daha da artmaktadır. Sonuç olarak kişiliği meydana getiren verilerin toplumun diğer bireyleri yahut medyatik anlamda bir değere sahip olması nedeniyle ekonomik yahut siyasi politik anlamda kişinin zarara uğrama ihtimaline binaen gerekli düzenleyici metinlerin hazırlanması önem kazanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

VERİ, VERİ TÜRLERİ VE KORUNMASI

I. VERİ, VERİ TÜRLERİ

TDK sözlüğüne bakıldığında “*kişisel*” kelimesi, “*kişi ile ilgili, kişiye ilişkin, kişinin kendi malı olan, şahsi, zati*” anlamına gelirken, “*veri*” kelimesi ise, “*bilgi, data*” şeklinde tarif edilmiştir.

Gerek özel sektördeki kurumlar gerekse de kamu kurumları nezdinde kişilere ait çok sayıda veri oluşmakta ve bu veriler işlenmekte, depolanmakta, kullanılmakta veya başka kişi ve kurumlarla paylaşılmaktadır. Bu yüzden öncelikle bu verilerin kategorize edilmeleri, yani kişisel veri ve korunmaya değer olmayan veri diye ayrıştırılmaları ve bunun neticesinde bu verilerin korunmasına yönelik hangi önlemlerin alınması gerektiği konusu tartışılmaya elverişli hale gelsin. Bu konuda yapılacak tasnifte kişi öznesinin toplumun diğer kimselerinden uzakta yapmış olduğu ve kendisini oluşturan, geliştiren veriler olarak ele alınabilir.

Kişisel verinin ne anlama geldiği konusunda sınırları belirli olmamakla birlikte vurgulanmak istenen yönün ne olduğuna göre ulusal veya uluslararası metinlerde bu kavram benzer şekillerde tanımlanmaktadır. Bu konuda bir hukuksal korunması gereken kavram olarak sınırların belirlenmesi pek güç değildir. Örneğin bu konuyla ilgili ilk uluslararası düzenleme olan OECD Kişisel Verilerin Sınırışan Trafığı ve Verilerin Korunmasına İlişkin Rehber İlkeleri'nin (23 Eylül 1980 tarihli) “*Genel Tanımlar*” başlıklı 1/b hükmünde kişisel veriler, “*belirli veya belirlenebilir bir kişiye ilişkin her türlü bilgi*” şeklinde tanımlanmıştır.²

Benzer şekilde Avrupa Parlamentosunun Gerçek Kişilere Ait Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Bilgi Paylaşımı Çerçevesinde Gerçek Kişilerin Korunması isimli Direktifine (1995/46/EC VKD) göre ise kişisel veri, “*Özellikle de fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özel bir veya daha fazla faktöre veya bir kimlik numarasına atıf başta olmak üzere doğrudan veya dolaylı olarak belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ait her türlü bilgi.*” demektir.

²<https://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheProtectionofPrivacyandTransborderFlowsOfPersonalData.htm>, (Çevrimiçi), 12.05.2019.

Belli yahut belirlenebilir nitelikteki verilerin bir kişiye ait olması yahut o kişiyi işaret ediyor olması şeklinde ifade edilebilir. Bu tanım Avrupa Birliğine üye devletlerince iç hukuklarına entegre edilmekle beraber, çok geniş kapsamlı olduğu için değişik yorumlamalar neticesinde ulusal hukuklara farklı şekillerde transfer edilmiştir. Ayrıca her ne kadar bu direktif gerçek kişilere ait verilerin korunmasını amaç ediniyor ise de aynı veya benzer tedbirlerin tüzel kişilere ait verilerin de korunmasında esas alınmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Nitekim 2002/58/EC direktifi ile Avrupa Parlamentosu bu korumayı tüzel kişilere ait verileri de kapsayacak şekilde tekrar ele almıştır.

Türkiye’de ise kişisel veri kavramının tanımı ilk olarak Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik ile ele alınmıştır. Buna göre m.3 hükmü şu şekildedir: “*Kişisel bilgiler/veriler: Tanımlanmış ya da doğrudan veya dolaylı olarak, bir kimlik numarası ya da fiziksel, psikolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel ya da sosyal kimliğinin, sağlık, genetik, etnik, dini, ailevi ve siyasi bilgilerinin bir ya da birden fazla unsuruna dayanarak tanımlanabilen gerçek ve/veya tüzel kişilere ilişkin herhangi bir bilgiyi ... ifade eder*”. Daha sonra 24.07.2012 tarihinde bu tanım şu şekilde değiştirilmiştir: (m.3/h): “*Belirli veya kimliği belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler*” halini almıştır. Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanunun 3/d hükmü de şu şekildedir: “*kişisel veri: Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi ... ifade eder*”.

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 20.10.2016 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanan Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik m.4/1, g) hükmüne göre “*kişisel sağlık verisi: kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü sağlık bilgisini ifade eder*”.

Yukarıda değinilen tanımlardan hareketle doktrinde kişisel veriyi, “*kişinin şahsi, ailevi, mesleğine ilişkinin kişinin ayırt edici özelliklerini ve niteliklerini göstermeye yarayan her türlü bilgi*”³ şeklinde tanımlayanlar olduğu gibi, “*belirli veya belirlenebilir bir kimsenin kimliğine, etnik kökenine, fiziksel özelliklerine, sağlık durumuna, genetik verilerine, öğrenim veya istihdam durumuna, ikamet adresine, kredi kartına, banka bilgilerine, emniyet bilgilerine, düşünce ve inanç durumuna, alışveriş alışkanlıklarına, telefon rehberine, fotoğrafına, bilgisayarının IP adresine, parmak izine, SMS’lerine, e-maillerine, sosyal paylaşım sitelerindeki aktivitelerine, önceki gün yediği yemeğe kadar varan çeşitli*

³ Şen, Ersan, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 83, s.3, 2009, s.1197.

özelliklerini içeren her türlü bilgi”⁴ şeklinde tanımlayanlar da olmuştur.⁵ Kişisel veri kavramının farklı yönlerine vurgu yapmak veya bazı yönlerini daha ayrıntılı olarak dile getirmek amacıyla “*kişiyi dolaylı olarak tanıtan kamera kaydı, ses veya görüntüsü, biyometrik yöntemlerle kişiliğinin belirlenmesini sağlayan parmak izi, yüz, iris, yazı, ses tanıma gibi yöntemlerle elde edilen verileri de içeren her türlü bilgi*”⁶ olarak tanımlayanlar da olmuştur. Ayrıca kişi hakkındaki önemsiz veriler ve yayımlanmış verilerin,⁷ medeni durumu ve cinsel tercihlerinin⁸ de bu kavramın kapsamına dahil olduğu kabul edilmektedir.

Yukarıda verilen çeşitli tanımlar dikkate alındığında kişisel verinin tanımı ve niteliği konusunda esasen görüş birliğinin mevcut olduğu söylenebilir ve ayrıca yeni bir tanım üretme çabasına ihtiyaç olmadığı açıktır. Kişi kavramına ait donelerin kişisel verileri kast ettiği aşikardır. Başka bir deyiş ile kişi öznesine ait ve onu tanımlamada ve belirlemede esas alınacak verilerin kişisel veri olarak tanımlanmasıdır.

II. KİŞİSEL VERİNİN UNSURLARI

Kişisel verileri oluşturan birden çok unsur vardır. Bir önceki başlıkta verilen tanımlar dikkate alındığında kişisel verinin üç temel unsurunun olduğu söylenebilir. Bu unsurları incelemek gerekirse;

⁴ Küzeci, Elif, “Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara, Turhan Kitabevi, 2010. s. 1; Ian J. Lloyd, “Information Technology Law”, 7. Bası, Oxford, Oxford University Press, 2014, s. 42; Aksoy, Hüseyin Can, “Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara, Çakmak Yayınları, 2010, s. 14; Şimşek, Oğuz, “Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul, Beta Yayınları, 2008, s. 121; Akgül, Aydın, “Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul, Beta Yayınları, 2016, s. 8-9.

⁵ Nitekim Yargıtay da YCGK 17.06.2014 tarihli, E. 2012/12-1510, K. 2014/331 sayılı kararında bu tanıma atıfta bulunarak kişisel veriyi tanımlamıştır.

⁶ Ian J. Lloyd, s. 41; Özdemir, Hayrunnisa, “Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması”, Ankara, Seçkin Yayınları, 2009, s. 41; Özdemir, Hayrunnisa, s. 124; Akgül, Aydın, “Danıştay ve Avrupa”, s. 8-9; Jay, Rosemary, “Data Protection Law and Practice”, Fourth Edition, London, Sweet & Maxwell, 2007, s. 171-172.

⁷ Bayram, Mehmet Hanifi, “Avrupa Birliği ve İnternet Hukuku”, Ankara, Seçkin Yayınları, 2011, s. 23.

⁸ Dülger, Murat Volkan, “Kişisel Verilerin Korunması Hukuku”, İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019, s. 1.

A. BİLGİ

Kişisel verinin ilk unsuru olan bilgi, bilişim alanında "*kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam*" olarak ifade edilmiştir.⁹ Kişisel veri tanımına yer veren düzenlemeler, herhangi bir ayrıma gitmeksizin bütün bilgileri kişisel veri kapsamına almıştır. Bu açıdan, kişinin maddî, manevî veya iktisadî bütünlüğüne ilişkin bilgileri kişisel veri kapsamında değerlendirilebilir.¹⁰

Bu kapsamda, kişinin sağlığı, adı, resmi, meslekî veya iktisadî sır çevresine ilişkin bilgileri kişisel veriye örnek olarak gösterilebilir. Örneğin, kişiye yapılan kan testi sonucunda elde edilen objektif veriler kadar, kişinin itibarına dair sübjektif bilgiler de kişisel veri niteliği taşır. Kredi başvuru işlemlerinde kişinin borçlarını zamanında ödeyip ödemediğine dair sübjektif bilgi, bankanın başvuracağı önemli kişisel verilerdendir. Kişisel verilerin kapsamını belirlerken verinin şekli, tutulduğu yer veya işlenme biçimine de değinmek gerekir. Alfabetik, sayısal, grafiksel, fotografik veya akustik olarak hangi biçimde olursa olsun mevcut veriler kişisel veri kapsamında değerlendirilecektir.¹¹ Bu verilerin, kaydedildiği ortamın fiziki olması veya bilgisayar ortamında olması önem arz etmemektedir. Örneğin, kişinin günlüğüne yazdığı bilgiler, kişiye ait güvenlik kamerası görüntüleri, müşteri hizmetleri kapsamında tutulan ses kayıtları veya kişinin kredi kartından yaptığı harcamalara ilişkin grafik kişisel verilerdendir. Yine, kişinin parmak izi, yüz veya el yapısı, konuşma şekli, yürüyüş tarzı, ıslak imzası gibi biyometrik veriler de kişisel veri kapsamındadır.¹²

Bir diğer ifade ile aslında kişiye özgü onu tarif ve tasvir eden birçok veri o kişiye özgü bilgiyi ifade eder. Nitekim kişi var oluşu ile birlikte sahip olduğu niteliklerin yanı sıra geçen süre ile birlikte bu verilerin üzerine başka birtakım nitelikler edinecektir. İşte tüm bu veriler kişiyi nitelendiren ve belirlenebilmesine sebep olan bilgiler bütünüdür.

Doktrindeki bir görüşe göre veri, "*bilişim sistemlerinin üzerinde işlem yapabildiği, bu işlemlere dayalı sonuçlar üretebildiği, saklayabildiği, sakladıklarını sonradan tekrar*

⁹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=B%C4%B0LG%C4%B0 (Erişim Tarihi: 1.9.2019)

¹⁰ Mehmet Ayan / Nurşen Ayan, "Kişiler Hukuku", 8. Baskı, Ankara 2016, s. 91-101; Article 29, "Data Protection Working Party, Opinion", 4/2007, s. 6.

¹¹ Aksoy, Hüseyin Can, s. 16.

¹² Doğan, Murat, "İnternette Şahsiyet Haklarının İhlali, Bilgi Toplumunda Hukuk", Ünal Tekinalp'e Armağan, C. II, 2003, s. 481; Akgül, Aydın, "Kişisel Verilerin Korunması Bağlamında Biyometrik Yöntemlerin Kullanımı ve Danıştay Yaklaşımı", TBB Dergisi, S. 118, Mayıs-Haziran 2015, s. 202.

okuyup işleyebildiği ve diğer bilişim sistemlerine iletebildiği her türlü bilgi”dir.¹³ Bazı kaynaklarda veri, “bilgisayarlar tarafından işlem yapılabilir¹⁴, sonuçlar üretilebilecek, saklanabilecek ve gerektiğinde yeniden okunabilecek şekilde sayısal birimlere dönüştürülebilecek bilgi ve sayılar” olarak tanımlanmıştır. Verilerin yalnızca “bilgisayar verisi” veya “elektronik veri” olarak nitelendirilmesinin hatalı olacağını söylemek gerekir.¹⁵ Zira bu şekilde bir niteleme, dar anlamda bilgisayar dışındaki araçlarda bulunan verilerin konu olduğu suçların yaptırımsız kalmasına yol açacak, böylece kişisel verilerin korunması hakkının koruma alanı oldukça daralacaktır¹⁶. Hakkın kişi öznesini her alanda koruması gerektiği gerçeği ile birlikte düşünüldüğünde kanunun etkisinin her alanda kişi öznesini koruması gerekmektedir.

Veri kavramının tanımlanmasındaki tartışmalardan biri de “veri” ve “bilgi” sözcüklerinin aynı anlama gelip gelmediği ile ilgilidir. Her ne kadar günümüzde bu iki kelime eş anlamlı olarak kullanılsa da hukuken her iki kelimenin aynı anlama gelmediğini söylemek gerekir¹⁷. Zira bilgi “işlemede kullanılan uzlaşım kurallardan yararlanılarak kişinin veriye yönelttiği anlam” olarak tanımlanırken¹⁸, veri kavramı ise, “olgu, kavram ya da komutların, iletişim, yorum ve işlem için elverişli biçimsel ve uzlaşım bir gösterimi” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁹. Yani bilgi, “alıcı için anlamlı olan bir formda işlenen verileri” ifade ederken²⁰, veri ise “bilgi üretmek için işlenen ve rafine edilen hammadde” olarak düşünülebilir²¹. Bu anlayıştan hareketle “Bilgi = veri + anlam”, yani veri ancak anlamlı bir hale geldiğinde bilgi olur denilebilir.²²

¹³ Dülger, Murat Volkan, “Bilişim Suçları ve İnternet İletişimi Hukuku”, 7. Baskı, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 78-79.

¹⁴ R. Yılmaz Yazıcıoğlu, “Bilgisayar Suçları: Kriminolojik, Sosyolojik ve Hukuki Boyutları İle”, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1997, s. 29; Ekinci, Mustafa/Esen, Sinan, “Açıklamalı ve İçtihatlı Sahtecilik, Hırsızlık, Gasp, Dolandırıcılık, Emniyeti Suistimal ve Bilişim Alanında Suçlar ile Müşterek Hükümler”, Ankara, Adalet Yayınevi, 2003, s. 893; Dönmezer, Sulhi, “Kişilere ve Mala Yönelik Cürümler”, 16. Bası, İstanbul, Beta Yayınevi, 2001, s. 617.

¹⁵ Dülger, Murat Volkan, “Kişisel Verilerin”, s.7; Özbek, Veli Özer, “Elektronik Ortamda Saklı Bulunan Verilerin Ceza Muhakemesinde Delil Niteliği ve Değerlendirilmesi”, İÜHFM, İstanbul, C.LIX s.1-2, 2001, s.197.

¹⁶ Dülger, Murat Volkan, “Kişisel Verilerin”, s. 7.

¹⁷ Luciano Floridi, “Is Information Meaningful Data, Philosophy Phenomenological Research” Vol. LXX, No. 2 Mart 2005.

¹⁸ www.tdk.gov.tr/bts, (12.05.2019)

¹⁹ www.tdk.gov.tr/bts, (12.05.2019)

²⁰ Gordon, B. Davis/Margrethe, H. Olson, “Management Information Systems: Conceptual Foundations, Structure and Development”, New York, Mc Graw-Hill, 1985, s. 200.

²¹ Gerald, A. Silver/Myrna, A. Silver, “Systems Analysis and Design, Reading”, Addison Wesley, 1989, s. 6.

²² Dülger, Murat Volkan, “Kişisel Verilerin”, s. 6.

Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi'ne göre bilgisayar verisi “*bir bilgisayar sisteminin belirli bir işlevi yerine getirmesini sağlayan yazılımlar da dahil olmak üzere, bir bilgisayar sisteminde işlenmeye uygun nitelikteki her türlü bilgi ve kavram*”ı ifade eder. Elektronik veri ise, “*Disket, CD, flash bellek veya benzer elektronik araçlarla kaydedilen ses ve görüntü*” olarak tanımlanabilir.²³

Kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında bir veriden bahsedebilmek için bu verinin illa ki kişinin özel hayatına ilişkin²⁴ ya da gizli olması gerekmez. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Amann v. İsviçre kararında belirttiği gibi “*Özel hayat terimi kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanmamalıdır. Özellikle özel hayata saygı, diğer insanlarla ilişki kurma ve geliştirme hakkını içerir; ayrıca, özel hayat kavramından profesyonel veya iş doğasından kaynaklı faaliyetleri hariç tutmayı haklı gösterecek herhangi bir ilke bulunmamaktadır.*” Bu anlayıştan hareketle kişilerin sosyal medya platformlarındaki aktiviteleri, hangi sıklıkla hangi lokanta, bar veya müzeleri ziyaret ettiğine dair bilgiler de kişisel veri olarak kabul edilmelidir.²⁵

Kişisel verilerin kapsamının geniş tutulması günümüz dünyasında hayli önem arz etmektedir. Nitekim kişiye ait verilerin düzenlenmesi ve işlenmesi sureti ile kişi üzerinde yönlendirme ve kişiye ait bu veriler ile sosyal hayatı, kendisine ait olan kişisel alanına müdahale kaçınılmaz hale gelmektedir.

B. BELİRLİ VEYA BELİRLENEBİLİR KİŞİ

Bu bağlamda tartışma konularından biri, korunması gereken kişilerin sadece gerçek kişiler mi yoksa aynı zamanda tüzel kişiler mi olduğu ile alakalıdır²⁶. Bir görüşe göre²⁷ sadece gerçek kişilere dair bilgiler bu hakkın kapsamına girebilirken (Fransa, İsveç, Hollanda, Polonya, Estonya, Almanya ve İngiltere sadece gerçek kişilerin verilerini koruma kapsamına

²³ Özbek, Veli Özer, s. 197.

²⁴ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Amann v. İsviçre, 16.02.2000 (para 65).

²⁵ Akgül, Aydın, “Danıştay ve Avrupa”, s. 8-9; Ayözger Öngün, Çiğdem, “Kişisel Verilerin Korunması: Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil”, İstanbul, Beta, 2016 s. 6; Ian J. Lloyd, s. 44.

²⁶ Tüzel kişilerin bu konuda korunup korunmamasına ilişkin görüşler için bkz. I.N. Walden/R.N. Savage, “Data Protection and Privacy Laws: Should Organisations be Protected?, International and Comparative Law Quarterly”, C. 4, s. 22, 1988, s. 341; Dinç, Engin, “Kişisel Verilerin Korunması, Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye'nin Durumu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006; Aksoy, Hüseyin Can, s. 18.

²⁷ Tezcan, Durmuş, “Bilgisayar Karşısında Özel Hayatın Korunması”, Anayasa Dergisi, C. 8, 1991, s. 389.

almıştır), diğ er bir görü ş ise²⁸ tüzel kişilere ait bilgilerin de kişisel veri niteliğ i taşıyabileceğ ini savunmaktadır. Nitekim diğ er hususlarda oluş an süreçleri dikkatle değ erlendirdiğ imizde tüzel kişilik kavramı gerçek kişi kavramından çok sonra hukuk düzenince kurulmuş ve kişiye özgü nitelikler atfedilmiştir. Bu hususta da öncelikle gerçek kişi üzerinden kişisel verilerin korunması dikkate alınırken, tüzel kişiliğ inde belli haklara ve borçlara sahip olmasının yanı sıra belli bir sermaye sahipliğ i söz konusudur. Ve bu sermaye tüzel kişiliğ e özgülenmiş olsa dahi ş irketi ortaya çıkaran kişilerin birikimleri ve değ erlerine dayalı bir yapıya sahiptir. Bu değ erlerin korunması gerek perdenin arkasında yer alan kişiler, gerekse de söz konusu tüzel kişiliğ in bünyesinde emek, bilgi, fikri anlamda ç alı ş anlarının istihdamından, ÷ lke ekonomisindeki katma değ erine kadar birçok özneyi etkilemesi söz konusudur.

Bu hukuk alanının ortaya çıkış tarihçesine bakıldığında ilk etapta sadece gerçek kişilerin bu hakkının korunmaya ç alı ş ıldığı, kişisel verilerin korunmasının bireyin temel hak ve özgürlüklerinin sağ lanması ile alakalı oldu ğ u ve ayrıca 24.03.2016 tarihli Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe giren Kişisel Verilerin Korunması Hakkındaki Kanunundaki tanımın sadece gerçek kişileri kapsadığı söylenebilir de²⁹, gerek Avrupa Birliğ i'nin 2002/58/EC direktifindeki kişisel veri tanımının, gerek 06.02.2004 tarihinde ç ıkarılan Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İş lenmesi ve Gizliliğ inin Korunması Hakkında Yönetmelikteki tanım, gerekse de 24.07.2012 tarihinde ç ıkarılan Elektronik Haberleş me Sektöründe Kişisel Verilerin İş lenmesi ve Gizliliğ inin Korunması Hakkında Yönetmelikteki tanım dikkate alındığında bu hakkın süjesinin tüzel kişiler de olduğunu söylemek gerekecektir. Avrupa Birliğ i direktifinin iç hukuklara aktarımı çerçevesinde gerçek kişilerin yanında tüzel kişilere ait verileri de bu kapsama almış olan ÷ lkeler mevcuttur.³⁰

Bu bağ lamda Anayasa Mahkemesinin 6475 Sayılı Posta Hizmetleri Kanununda yapılan düzenleme ile ilgili vermiş oldu ğ u karar yön verici olabilir. Söz konusu kararda Anayasa Mahkemesi "*Posta ve kargo taşımacılığ ı sektöründe faaliyet gösteren özel hukuk tüzel kişisi ticari işletme PTT A.Ş. ile aynı sektörde faaliyet gösteren diğ er özel hukuk tüzel kişisi ticari işletmeler arasında sermayeye sahiplik dışında hukuken hiçbir fark bulunmadığı halde, PTT A.Ş. 'ye ayrıcalık tanınmasının Anayasal eş itlik ilkesine aykırılığ ı bir yana; gerçek kişilerin fiziki ve elektronik adreslerinin reklam ve tanıtım amacıyla kullanılmasında rızaları*

²⁸ Aksoy, Hüseyin Can, s.18; Ş en, Ersan, s. 1202.

²⁹ Dülger, Murat Volkan, "Kişisel Verilerin", s. 9-10.

³⁰ Douwe Korf, "Study on the Protection of the Rights and Interests of Legal Persons with regard to the Processing of Personal Data Relating to Such Person", https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1288583 (Ç evrimiçi 15.05.2019); Akgül, Aydın, "Danış tay ve Avrupa" s. 14.

aranırken, tüzel kişilerin rızaların aranmaması, gerçek kişi ticari işletmelerde rıza aranırken, tüzel kişi ticari işletmelerde rıza aranmaması ve böylece fiziki ve elektronik adreslerin reklam ve tanıtım amacıyla kullanılmasında kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için yasayla değişik kuralları konulması, Anayasanın 10uncu maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılık oluşturur. Anayasal eşitlik ilkesinin çiğnenmemesi için gerçek kişiler yanında tüzel kişilerin de rızalarının aranması, tüzel kişilerin yetkili organından izin alınması, Anayasal bir zorunluluktur.” görüşüne yer vermiştir³¹.

Verilen karar incelendiğinde korunacak olan kişilik hakkının öznesinin gerçek kişi dışında tüzel kişiliğin de kişiliğine ilişkin haklarının ihlali durumunda, hukuksal altyapısı bulunan tüzel kişilerinde korunması gerektiği yönünde olmuştur.

C. BİLGİNİN KİŞİYE İLİŞKİN OLMASI

Nihayet kişisel verinin diğer unsuru ise, bu verinin söz konusu kişiye matuf olmasıdır. Öncelikle, bilginin özne ile ilgili olması ve nesne ile ilgili olması arasındaki fark incelenmelidir. Daha önce verilen örneklerden anlaşılacağı üzere, bilgi genellikle özne ile ilgilidir. Örneğin, kişinin sağlık bilgisi, cinsiyet bilgisi, ceza mahkumiyeti bilgisi özne ile ilgilidir. Öte yandan, nesne ile ilgili bilgiler de kişiyi belirli veya belirlenebilir kılıyorsa kişisel veri olarak kabul edilmektedir. Zira, kişiye ilişkin olma unsuru, doğrudan kişi hakkındaki bilgilerle sağlanabileceği gibi bazı durumlarda kişinin sahip olduğu nesne hakkındaki bilgilerle de sağlanabilir. Örneğin, kişiye ait evin değeri sebebiyle yükümlü olduğu vergi, kişisel veri teşkil edebilir. Aynı şekilde, bir aracın plakası, kilometre bilgisi de aracın sahibi olan gerçek kişiyi belirli kılabilir.³²

Örneğin fabrikada bulunan bir makinenin üretim faaliyetini belirlemek için toplanan veri, çalışanların performansını tespit amaçlı olarak değerlendiriliyorsa, o veri söz konusu personel açısından kişisel veri niteliğine sahip olacaktır.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu "*gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*"yi kişisel veri kabul ettiği için sadece gerçek kişileri koruma kapsamına almıştır. Buna göre, veri sahibi, veri öznesi gibi tamlamalar ile ifade edilen ilgili kişi, "*kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi ifade eder*" (KVKK.m.3/I-ç). "*108 sayılı Sözleşme*", "*1995/46 sayılı Yönerge*" ve "*Genel Veri*

³¹ Anayasa Mahkemesi, E. 2013/84, k. 2014/183, T. 04.12.2014, www.hukukturk.com (Çevrimiçi 13.05.2019).

³² Akdağ, Hale, "Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 13.

Koruma Tüzüğü” de gerçek kişilere ait kişisel verileri korumaktadır. 2002 yılında Avrupa Birliği bünyesinde kabul edilen 2002/58 sayılı Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Hakkında Yönerge ise, tüzel kişilerin de çıkarlarının korunmasını amaçladığını belirtmiştir. Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 2’nci maddesinin birinci fıkrasında da benzer bir durum söz konusudur. Bununla birlikte, bazı düzenlemeler otomatik olmayan yollarla işlenen verileri kapsamın dışında tutmuştur. Örneğin, 108 sayılı Sözleşme ile kişisel verilerin otomatik işleme tâbi tutulması karşısında bireyi korumak amaçlanmıştır. Veri sahibi ifadesi, veriye eşya olma niteliği yüklendiği; veri öznesi ise, verinin nesnelere ait bilgileri kapsamayacağı şeklinde bir izlenim yaratması sebebiyle tercih edilmemiştir.

Tüzel kişilerin kişisel verilerin korunması hakkı ile ilgili ileri sürülen ilk görüşe göre, kişisel verilerin korunmasının kapsamına tüzel kişiler girmemektedir.³³ Tüzel kişilerin şeffaflık ilkesine tâbi olduğu için özel hayatı olmayacağını ifade eden bu görüş, tüzel kişiler için ticari gizliliğin korunması hükümlerinin uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Diğer görüşe göre³⁴, tüzel kişilere ilişkin verilerle gerçek kişiye ulaşmak mümkünse bu veriler koruma kapsamına alınmalıdır. Görüldüğü üzere bu görüş, esasen gerçek kişiye sağlanan koruma dâhilinde ulaşılabilecek bir sonucu ortaya koymaktadır. Zira, *“kişisel veri, gerçek kişiyi belirli veya belirlenebilir kılan her türlü veriyi”* kapsar. Dolayısıyla, burada sağlanan koruma yine gerçek kişiye aittir. Ayrıca, bu görüş, tüzel kişiliğin gerçek kişiye ulaşma imkânı sağlamayan bilgileri açısından bir çözüm sunmamaktadır.

Belirli veya belirlenebilir olmak ise, bireyle ilişkilendirilen mevcut verilerin o kişiyi tanımlaması veya tanımlanabilir kılmasını ifade eder. Kişi, kimlik veya pasaport numarası, parmak izi gibi verilerle doğrudan belirli kılınabileceği gibi, doğum tarihi, anne babasına ait isimler, adres gibi verilerle dolaylı olarak belirlenebilir. Ancak, kişisel verileri korunması açısından bu ayrımın bir önemi yoktur. Herhangi bir verinin kişiyi belirli veya belirlenebilir kılması her somut olay açısından ayrıca değerlendirilmelidir. Örneğin, kişiye ait takma ad, kullanıldığı yörede onu belirli kılarken, aynı takma şeref ve nüfus müdürlüklerinde kişiyi belirlemeye yetmeyebilir. Bu noktada, tanımlama işleminin kim tarafından ve ne kadar çaba gösterilerek gerçekleştirileceği belirlenmelidir.³⁵

³³ Tezcan, Durmuş, s. 389.

³⁴ Başalp, Nilgün, “Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması”, Ankara 2004, s. 35; Şimşek, Oğuz, s. 90-91.

³⁵ Belirlenebilir olma unsurunun nasıl sağlanacağı konusunda ileri sürülen mutlak belirlenebilirlik ve nisbi belirlenebilirlik görüşleri için bkz., Çekin, M. Serdar, “Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”, İstanbul 2018, s. 35 vd..

Somut bir verinin, tek başına bağımsız olarak elde edilmiş olması kişisel verilerin korunması bakımından sahihsizlik gerekçesi ile koruma kapsamı dışında kalacaktır. Bir kişi ile ilişkilendirilemeyen veriler anonim veriler olarak nitelendirilmekte ve korumanın kapsamı dışında tutulmaktadır. Bir kişi ile ilişkilendirilebilen veri korunması gerekmektedir. Yine kişi öznesinden uzak olan veri korunmayı gerektirecek bir hakkı muhtevasında barındırmamaktadır.

Bu unsur ile kastedilen, eldeki veriye dayanarak söz konusu kişiye ulaşılabilmesi, o kişi ile bağlantı kurulmasına imkân tanınması ve verinin o kişi hakkında olmasıdır. Ayrıca bazı durumlarda veri kişi hakkında olmayıp, nesnelere ile ilgilidir. Fakat bu tür durumlarda da eğer bu nesnelere bir gerçek kişiye ait ise ve bu nesnelere yardımıyla bir kişi tanımlanabiliyorsa yine de o kişiye ait/o kişi ile ilgili bir verinin varlığını kabul etmek gerekir³⁶. Bu doğrultuda Article 29 Working Party tarafından kişisel veri kavramına dair yayımlanan görüşte³⁷ örnek olarak bir bölgedeki gayrimenkul fiyatlarının tek başına bir kişisel veri olarak değerlendirilemeyeceği, ancak bölgede yaşayan insanların tespit edilmesi ile birlikte o insanların yıllık ne kadar vergi ödediklerine ilişkin bir veriye ulaştırabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle bir eşya, işlem veya “olay ile ilgili bir bilginin de söz konusu bilginin kullanım amacı veya kullanımının doğuracağı beraberinde getireceği neticeler itibariyle dolaylı” şekilde bir kimseye “*ilişkin*” olması ile kişisel veri niteliği arz etmesi mümkündür.³⁸

Ölümlere ilişkin kişisel verilerin korunup korunmayacağı konusunda her ne kadar kişilik ölüm ile sona erer ise de bu, onların tamamen hukuki korumadan yararlanamayacakları anlamına gelmemelidir. Ölümlere ait kişisel veriler üzerinde mirasçılarının korumayı talep etme haklarının olduğunu kabul etmek uygun görünmektedir.³⁹ Gerçek kişi ölüm ile birlikte fiziki, maddi anlamda artık kişilik özelliklerini kaybetmiş olsa da manevi varlığı ve hatırası devam etmektedir. Ve ölünün kişisel verileri ile ona karşı işlenecek bir suç dolayısıyla ile ölen gerçek kişinin yakınları zarara uğrayacaklardır. Bu sebeple gerçek kişilerin ölmesinin ardından kişisel verileri korunması gerekliliği devam etmelidir.

³⁶ Article 29, “Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 on the Concept of Personal Data” s. 10.

³⁷ Article 29, “Working Party, Opinion-Concept of Personal Data”, s. 9.

³⁸ Aşıkoğlu, Şehriban İpek, “Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri”, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, 2018, s. 11.

³⁹ Bük, Alattin, “Bilişim Alanında Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2018, s. 41.

III. KİŞİSEL VERİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ

“Kişisel verilerin hukuki niteliğinin ne olduğu konusunda görüş birliği mevcut değildir. Kişisel verilerin esas itibariyle kişilik hakkı olduğu, mülkiyet hakkı olduğu ve fikri mülkiyet hakkına” dahil bir unsur olduğu yönünde farklı fikirler mevcuttur.

Kişisel verilerin esas itibariyle kişilik hakkı teşkil ettiği görüşü kıta Avrupası ülkelerinde ekseriyetle benimsenen görüştür. Bu durum kendisini Avrupa Birliği'nin 1995/46/EC direktifinde kendini göstermektedir. Zira bu direktifte kişisel veriler, “mahremiyet hakkı ile ilişkilendirilmektedir. Bu görüşe göre, mahremiyet hakkı kişisel verilerin korunmasına hizmet etmesi itibariyle aslında kişilik hakkının bir görünümünü teşkil eder. Bu manada kişinin sağlık durumuna, ailevi durumuna, inancına dair bilgiler o kişinin mahrem alanına dahil olup, bu bilgilerin ilgili kişinin rızası olmaksızın üçüncü kişilerle paylaşılması,” özel alana müdahale teşkil edecektir.⁴⁰ Bu görüşe birçok eleştiri yöneltilmiş olup bu eleştirilerden en önemlisi şu şekildedir: Eğer kişisel verilerin korunması mahremiyet ile özdeşleştirilecek olursa kişisel veri bir kez ifşa olunca artık korunması fayda vermeyecektir. Oysaki yukarıda da izah edildiği üzere kişisel veriler sadece gizli veriler anlamına gelmemektedir.⁴¹

Kişisel verilerin hukuki niteliği bağlamında ileri sürülen bir diğer görüş ise, Amerikan Hukukunda kabul gören mülkiyet hakkı görüşüdür.⁴² Bu görüşün temelinde, “kişisel verilerin ticari bir değer ifade ettiği ve bu özelliğinden ötürü söz konusu verilerin başkaları tarafından kullanılması halinde bu kullanım mukabilinde belirli bir ücret ödenmesi gerekliliği” fikri yatmaktadır.⁴³ Bu görüş, mülkiyet hakkı kavramı ile kişisel verilerin niteliği itibariyle bağdaşmadığı yönünde eleştirilmektedir. Zira “mülkiyet hakkının malike tanıdığı en önemli yetkilerden olan tasarruf yetkisinin kişisel veriler bağlamında uygulanma kabiliyeti yoktur.⁴⁴ Zira tıpkı mülkiyet hakkının devredilmesinde olduğu gibi kişisel veriler üzerindeki hak devredilecek olursa yeni malik bu verileri “*ilk malikten*” izinsizce dilediği gibi yayabilecek ve başka kişilere devredebilecektir. Bu durum ise kişisel verilerin ilişkili olduğu kişiden tamamen soyutlanması ve insan onuruna aykırı durumların yaşanmasına sebep

⁴⁰ Bucher, Andreas, “Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz”, Basel 1986. S. 176.

⁴¹ Aksoy, Hüseyin Can, s. 63-64.

⁴² Akgül, Aydın, “Danıştay ve Avrupa” s. 73; Aksoy, Hüseyin Can, s. 57.

⁴³ Aksoy, Hüseyin Can, s. 58.

⁴⁴ Aksoy, Hüseyin Can, s. 64-65.

olacaktır. Kişisel verilerin üçüncü kişilere devrinin hem masraf hem de süre yönünden elverişsiz olması da bu görüşe yöneltilen bir diğer eleştiriyi teşkil etmektedir.⁴⁵

Kişisel verilerin hukuki niteliği bağlamında ileri sürülen bir diğer görüş ise, “bu hakkın bir fikri mülkiyet hakkı olduğu” şeklindedir. Buna göre her iki hukuki kurumun temelinde, bilginin mahremiyetinin muhafazası, yayılmasının hak sahibinin kontrolünde/iradesine bağlı olması ve veri sahibinin kişisel bilgileri, eser sahibinin (müellifin) de eser üzerindeki manevi hakları arasındaki benzerlik yatmaktadır.⁴⁶ Bu görüş, bu iki kurum arasında iddia edildiği gibi bir benzerliğin olmadığı yönünde şekilde eleştirilmektedir. Zira fikri mülkiyetin konusunu teşkil eden unsurlar, hak sahibi kişinin iradi bir şekilde sarf ettiği çabalar sonucu ortaya çıkan, eser sahibinin hususiyetini taşıyan, farklı, orijinal eserlerdir. Oysaki kişisel veriler çoğu zaman bilinçli bir çaba ürünü olmayan, bir fikri ürün olarak nitelendirilemeyecek, insan hayatına dair verilerdir.

Bütün bu görüşler ışığında biz kişisel verilerin kişisel hak olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Zira kişisel verilerin korunmasının özünde kişiye ilişkin olan verilerin gizli kalması amaçlanmaktadır ve bu da –her ne kadar kişisel verilerin korunmasını sadece mahremiyet hakkı olarak değerlendirmek mümkün değilse de- kişisel hakların temelindeki anlayışa benzemektedir.

Kişisel veriler hukuk normları ile koruma altına alınmış ve kişinin kapalı alanına ve her konuda rızası olmaksızın ve gerekli zorunlu haller dışında kendisine ait verilerin başkaları tarafından öğrenilmemesi diğer bir ifade ile afişe olmaması temeline dayanmaktadır.

IV. ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİLER

A.TANIM

Bu konudaki ulusal ve uluslararası mevzuat tetkik edildiğinde birtakım hakların özü itibarıyla bir kişisel veri olmakla birlikte diğer kişisel verilere oranla daha fazla koruma sağlanan, hassas (İngiliz Kişisel Verilerin Korunması Kanunu “*sensitive personal data*” ifadesini kullanmıştır) verilerden oluşan küçük bir grubun varlığı göze çarpar.⁴⁷ Avrupa Birliği’nin 1995/46/EC direktifi m.33’te “*Veri öznesi açık şekilde rıza göstermezse, temel*

⁴⁵ Küzeci, Elif,s.63; Akgül, Aydın, “Danıştay ve Avrupa”, s. 74; Aksoy, Hüseyin Can, s. 66.

⁴⁶ Akgül, Aydın, “Danıştay ve Avrupa”, s. 74; Aksoy, Hüseyin Can, s. 60.

⁴⁷ Kaya, Cemil, “Avrupa Birliği, 1995/46/EC Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassa (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi”, İÜHF, C.LXIX, S.1-2, 2011, S.318; Özdemir, Hayrunnisa, s. 126.

özgürlükleri veya kişisel mahremiyeti ihlal eden yapıdaki veriler işlenmemelidir” denilmek suretiyle tarif edilmiştir. Aynı direktifin 8. maddesi ise şu şekildedir: “*Üye devletler, sağlık durumuna veya cinsel yaşama ilişkin verilerin işlenmesini ve sendika üyeliğini, dini veya felsefi inançları, siyasi görüşleri, ırk veya etnik kökeni açıklayan kişisel verilerin işlenmesini yasaklayacaktır*”. Böylece kapsama giren kişisel veri türlerinin sayılması suretiyle özel nitelikli kişisel veriler tanımlanmıştır.

Kişisel veri tanımının tersinden yola çıkarak, bir kişi ile irtibatlandırılmayan, bu veriden yola çıkarak bir kişiye ulaşılamayan, kaynağının belirlenememesi veya belirlenemez hale gelmesi ya da getirilmesi neticesinde oluşan bilgiye ise “anonim veri” adı verilmektedir.⁴⁸ Örneğin, “istatistik, araştırma, planlama vb. amaçlarla kayıt altına alınan ve herhangi bir kişi ile ilişkilendirilmekten öte kitlesel bilgi yığını olarak” ortaya çıkan bu tür veriler gibi.

B. ÖZEL NİTELİKLİ KİŞİSEL VERİ TÜRLERİ

Avrupa Birliği’nin 1995/46/EC direktifi m.8’de “*Üye devletler, sağlık durumuna veya cinsel yaşama ilişkin verilerin işlenmesini ve sendika üyeliğini, dini veya felsefi inançları, siyasi görüşleri, ırk veya etnik kökeni açıklayan kişisel verilerin işlenmesini yasaklayacaktır*” özel nitelikli kişisel veri türleri tahdidi olarak sayılmıştır. Aynı şekilde KVKK m.6’da “*Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf veya sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkumiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir*” demektedir. Bu sayılanlar dışındaki kişisel veriler özel nitelikli kişisel veri değildir. Tabii bu sınırlı sayıda saymaya rağmen somut olaylarda belirsizlikler yaşanabilecektir. Zira bu sayımda dile getirilen kavramların sınırlarını kesin bir şekilde çizmek her zaman mümkün olmayabilir.

⁴⁸ Uğur, Ersoy, “Bir İnsan Hakları Kavramı Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s. 18.

C. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

1. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel verilerin üzerindeki işleme faaliyeti Avrupa Birliği'nin 2016/679 direktifi m. 4/2 hükmü “otomatik yöntemlerle olsun veya olmasın, kişisel veri setleri üzerinde gerçekleştirilen toplama, kaydetme, düzenleme, yapılandırma, saklama, uyarılma veya değiştirme, elde etme, danışma, kullanma, iletim yoluyla açıklama, yayma veya kullanıma sunma, uyumlaştırma ya da birleştirme, kısıtlama, silme veya imha gibi herhangi bir işlem veya işlem dizisi” şeklinde tanımlanmıştır.

6698 Sayılı KVKK 3/1 (e) hükmüne göre ise kişisel verilerin işlenmesi, “*Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi*”ni kastetmektedir.

Kişisel verilerin işlenmesi bağlamındaki düzenlemelerin kapsam ve muhtevasını oluşturan ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir:⁴⁹

1. Kişisel verilerin dürüstlük kuralı çerçevesinde ve hukuka uygun bir şekilde toplanması ve işlenmesi (dürüst toplama ilkesi – dürüst ve hukuka uygun toplama ve işleme),
2. Kişisel verilerin, toplanma amacına uygun ve gerekli olduğu miktarla sınırlı olarak toplanması (asgarilik ilkesi),
3. Kişisel verilerin hukuka uygun ve önceden belirlenmiş objektif amaçlarla toplanması, işlenmesi (amaçla bağlılık ilkesi),
4. Veri sahibinin rızasının veya kanuni bir yetkinin varlığının bulunması durumunda belirlenen amaçlar dışında bir amaç için kişisel verilerin kullanımına izin verilmemesi (kullanımın sınırlandırılması ilkesi),

⁴⁹ Küzeci, Elif, s. 195 vd.; Özdemir, Hayrunnisa, s. 135 vd.; Wacks, Reymond, “Personal Information: Privacy and Law”, Clarendon Pres, Oxford, 1989, 2.210; Ketizmen, Muammer, “Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları”, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s. 216; İlkiz, Fikret, “Kişisel Veriler ve Gizliliği”, BİA Haber Merkezi, http://bianet.org/bianet/hukuk/154921-kisisel-veriler-ve-gizliliği?bia_source=rss, Erişim: 16.06.2019.; Kılınç, Doğan, “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, AÜHFD, Cilt: 61, sayı 3, s. 1111.

5. Kişisel verilerin doğru, tam ve işleme amaçları ile ilgili olması (amaca uygunluk ilkesi),

6. Kişisel verilerin rıza dışı ya da yetkili olmayan kişiler tarafından yayılması, veriye zarar vermeden, yok edilmeden veya değiştirilmeden korumak için gerekli güvenlik önlemlerin alınması (koruma/güvenlik ilkesi),

7. Veri sahiplerinin, kendisine ait ve veri işleyen kişi ve kurumlarca elde tutulan verileri hakkında bilgilendirilmesi, bunlara erişimlerinin sağlanması ve yanlış veya yanıltıcı olması durumunda düzeltme olanağının bulunması (bireysel katılım ilkesi),

8. Veri işleme sorumlularının, yukarıda belirlenen hususlara uyma yönünde sorumluluklarının bulunması (sorumluluk ilkesi),

6698 Sayılı KVKK ise kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili olarak m.4'te aşağıdaki ilkeleri sıralamıştır:

1. Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygunluk,
2. Doğru ve gerekli durumlarda güncel olma,
3. Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme,
4. İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma,
5. İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme.

Bu ilkeler genel ilkeler olup, ilgilinin açık rızasının varlığı halinde dahi bu ilkelere riayet edilmelidir.

2. Veri Sorumlusu

6698 Sayılı KVKK 3/1 (1) hükmü veri sorumlusunu şu şekilde tarif etmiştir: “*Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade eder.

“Veri sorumlusu, kişisel verilerin işlenmesi bağlamında karar verme yetkisine sahip olup, bu çerçevede kişisel verilerin işleme amacını ve yöntemini belirler.” Yani kişisel verilerin işlenmesi faaliyetinin “*niye*” ve “*ne şekilde*” yapılacağını belirleyecek kişidir.⁵⁰

⁵⁰ <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/f63e88cd-e060-4424-b4b5-f6413c602060.pdf>

Veri sorumlusunun belirlenebilmesi için aşağıdaki ölçütlere dikkate alınmalıdır:

- Kişisel verilerin toplanması ve toplama yöntemi,
- Toplanacak kişisel veri türleri,
- Toplanan verilerin hangi amaçlarla kullanılacağı,
- Hangi bireylerin kişisel verilerinin toplanacağı,
- Toplanan verilerin paylaşılıp paylaşılmayacağı, paylaşılacaksa kiminle paylaşılacağı,
- Verilerin ne kadar süreyle saklanacağı.⁵¹

3. Veri İşleyen

6698 Sayılı KVKK 3/1 (ğ) hükmüne göre veri işleyen “*Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade eder.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu’nun yayınlamış olduğu Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberine göre “veri sorumlusu “yapacağı kişisel veri işleme sözleşmesi ile, aşağıda örnek olarak belirtilen hususlarda karar verme yetkisini veri işleyene bırakabilir:”

- Kişisel verilerin toplanması için hangi bilgi teknolojileri sistemlerinin veya diğer metotların kullanılacağı,
- Kişisel verilerin hangi yöntemle saklanacağı,
- Kişisel verilerin korunması için alınacak güvenlik önlemlerinin detayları,
- Kişisel verilerin aktarımının hangi yöntemle yapılacağı,
- Kişisel verilerin saklanmasına ilişkin sürelerin doğru uygulanabilmesi için kullanılacak metot,
- Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi ve anonim hale getirilmesi yöntemleri.⁵²

s. 2-3 (Çevrimiçi) 15.05.2019.

⁵¹ <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/f63e88cd-e060-4424-b4b5-f6413c602060.pdf>

s. 3 (Çevrimiçi) 15.05.2019.

⁵² <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/f63e88cd-e060-4424-b4b5-f6413c602060.pdf>

s. 3 (Çevrimiçi) 15.05.2019.

4. Kesin İşlem Yasağı

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi Avrupa Birliği'nin 1995/46/EC direktifi m.8 gereği yasaktır. Bu tür veriler ancak istisnai hallerde işlenebilir. KVKK m.6/3 hükmü ise şu şekildedir:

“Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir”.

Bu bağlamda iki nokta öneme arz etmektedir. Öncelikle KVKK, “sağlık sebepleri dışında ilgili kişinin açık muvafakatine gerek kalmaksızın kanunlarda öngörülen hallerde” özel nitelikli “verilerin işlenmesine” izin vermiştir. “Bu yaklaşımın temel hak ve hürriyetlerin zedelenmesine yol açacak müdahalelere” imkan tanıyacağı şeklinde eleştiriler dile getirilmektedir⁵³. İkinci olarak “özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi bağlamında bu şekilde geniş ve sınırları net olmayan istisnalar” tanınması nedeniyle kesin işlem yasağının istisnaları özel nitelikli veriler başlığı altında değil özel nitelikli olup olmadığına bakılmaksızın “tüm kişisel veriler için” uygun olacak şekilde çeşitli hükümler başlığı altında yer verilmiştir⁵⁴.

Görüldüğü üzere kanun “kanunlarda öngörülen hallerde” demek suretiyle özel nitelikli kişisel verilerin ilgilinin rızası alınmaksızın işlenemeyeceği yasağına sınırları oldukça belirsiz istisnalar getirmiştir ve bu da Avrupa Birliği'nin 1995/46/EC direktifinin ruhuna aykırıdır.

5. Kesin İşlem Yasağının İstisnaları

a. İlgilinin Rızası

İlgili kişi en genel tanımıyla kişisel verisi işlenecek kişiyi ifade eder. “İlgili kişinin açık muvafakatinin varlığı özel nitelikli kişisel verilerin” işlenmesine imkan tanır. Kişisel Verileri Koruma Kurulu vermiş olduğu bir kararında eşi vefat eden kişinin, vefat eden eşinin

⁵³ Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 24.

⁵⁴ Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 24.

tedavi gördüğü klinikten tüm medikal ve diğer bilgilerini talep etmesi ve bu bilgilerin kendisine verilmemesi üzerine yaptığı başvuruda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (Kanun) 3 üncü maddesinde ilgili kişinin “kişisel verileri işlenen gerçek kişi” olarak tanımlandığını, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 28 inci maddesinde ise kişiliğin, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başladığı ve ölümlü sona erdiği hükmünün yer aldığını ve KVKK 11. maddesine göre ilgili kişinin kendisi ile ilgili kişisel veriler hakkında bilgi talep edebileceğini, dolayısıyla ölü kişilerin kişisel verilerine yakınlarının erişim hakkının olmadığına kanaat getirmiştir⁵⁵.

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifinin 6/1 (a) hükmü açık rızayı, “*kendisine dair kişisel verilerin işlenmesi için veri öznesinin kabulüne işaret eden, özgürce ve bilgilendirme yapıldıktan sonra alınan rıza*” olarak tanımlamıştır. Örtülü rızayı ise 1995/46/EC direktifi yeterli saymamaktadır. Hatta direktif 8/2 (a) hükmüyle, üye devletlere, ilgilinin açık muvafakatının varlığına rağmen özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesini yasaklayabilme imkanı vermiştir.

6698 Sayılı KVKK m.3/1 (a) açık muvafakati, “*Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza*” şeklinde tanımlamıştır.

İlgili tarafından verilecek rızanın özgür iradeye dayalı olarak ve bilinçli bir şekilde, hiçbir baskı altında kalmaksızın verilmiş olması gerekir. Rızanın geçerliliği için ayrıca ilgilinin yeterli ölçüde bilgilendirilmiş olması gerekir. Nihayet rızanın genel olarak değil, sınırları belirlenmiş bir şekilde ve somut bir duruma ilişkin olması gerekir.⁵⁶ Yani “*kişisel verilerimin işlenmesini onaylıyorum/kabul ediyorum*” veya “*bütün kişisel verilerimi her türlü konuya ilişkin olarak işlenmesini kabul ediyorum*” şeklinde olmamalıdır.

Açık rıza şarta bağlı olarak verilemez. Yani ilgili kişiye herhangi “hizmetin sunulması veya bir ürünün sunulmasının ya da kişinin bu hizmetten yararlandırılması” veya kişiye bu “ürün kullandırılması için kişisel verilerinin işlenmesine rıza” göstermesi şartına bağlanamaz. Zira bu tür durumlarda kişinin bu şart dolayısıyla açık rıza beyanı vermesi halinde ilgili kişinin özgür iradesinden bahsedilemeyeceği için açık rıza yoktur.⁵⁷

Daha önceden verilmiş olan açık rızanın geri alınabilmesi de mümkün olmalıdır. Nitekim Kişisel Sağlık Verilerinin İşlenmesi ve Mahremiyetinin Sağlanması Hakkında Yönetmelik m.7/3 hükmüne göre, “*ilgili kişi, aksi yönde bir hukuki düzenleme veya yargı*

⁵⁵ KVKK 18/09/2019 tarih ve 2019/273 sayılı karar.

⁵⁶ Kaya, Cemil, s. 326.

⁵⁷ Dülger, Murat Volkan, “Kişisel Verilerin”, s. 27.

kararı bulunmaması halinde verilerinin işlenmesi ve aktarılması için vermiş olduğu rızayı istediği zaman geri alabilir. Rızanın geri alınması, o tarihe kadar yapılmış bulunan işlemler bakımından etkili olmaz". Böylelikle verilen rızanın geri alınmasının mümkün olduğu ancak bunun ileriye etkili olarak sonuç doğuracağı hükme bağlanmıştır.

Her ne kadar rızanın yazılı olması mevzuat tarafından şart koşulmamış ise de, ispat kolaylığı sağlaması yönüyle verilecek olan rızanın yazılı olması isabetli olacaktır.⁵⁸

Açık rıza talebinde bulunurken aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi isabetli olacaktır:⁵⁹

- Açık rıza, ilgili kişinin, işlenmesine izin verdiği verinin sınırlarını, kapsamını, gerçekleştirilme biçimini ve süresini de belirlemelidir.
- Açık rızanın bu anlamda, rıza veren kişinin olumlu irade beyanını içermesi gerekmektedir.
- Diğer mevzuattaki düzenlemeler saklı kalmak üzere, açık rızanın yazılı şekilde alınmasına gerek yoktur. Açık rızanın elektronik ortam ve çağrı merkezi vb. yollarla alınması da mümkündür. Burada ispat yükümlülüğü veri sorumlusuna ait olduğu için ispat kolaylığı açısından rızanın yazılı olması isabetli olacaktır.

Bu bağlamda zikredilmeye değer bir Yargıtay kararı vardır. Hizmet sözleşmesinin işveren tarafından feshine karşı işçinin açmış olduğu tazminat davası çerçevesinde:

"Davacı vekili, davacının davalıya ait işyerinde mühendis olarak çalıştığını, iş sözleşmesinin davalı işveren tarafından haklı bir neden olmadan feshedildiğini, ... talep etmiştir.

Davalı vekili, davacının ... satış ve pazarlama yöneticisi olarak çalıştığını, davacının iş sözleşmesinin başında işi yapma konusunda kendisinde olmayan bu şartları varmış gibi göstererek işvereni yanılttığını, şirkete ve müşterilere ait özel bilgilerin korunmasının esas olduğunu, davacının buna rağmen web sitelerinde alış verişi yaptığını, kariyer sitelerine iş başvuruları yaptığını, sosyal medya üzerinden rakip firmalar ile görüştüğünü, kendisine bir iki kez sözlü uyarı yapıldı ise de davranışlarının devam etmesi üzerine, güvenlik amacı ile

⁵⁸ Room, Stewart, "Data Protection & Compliance in Context, Swindon, United Kingdom, The British Computer Society Publishing and Information Product", 2007, s. 127; Carey, Peter, "Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law", Third Edition, Oxford, Oxford University Press, 2009, s. 85; Jay, Rosemare, s. 275.

⁵⁹ <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/f63e88cd-e060-4424-b4b5-f6413c602060.pdf>

s. 3 (Çevrimiçi) 15.05.2019.

bilgisayarının takibe alındığını, davacıya ait USB belleğin şirket aracı içinde araç yıkama firması tarafından bulunduğunu, USB'nin kontrolünde içinde şirkete ait dışarı çıkmaması gereken bilgilerin ve davacıya ait şahsi bilgilerin bulunduğu tespit edildiğini, davacının danışman firmalara, iş arkadaşlarına, şirketi kötüleyecek şekilde ifadeler kullanarak işinden memnun olmadığını söylediğini, iş sözleşmesinin 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25/II maddesine göre haklı sebeple feshedildiğini savunarak davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir.”

Yerel mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Bunun üzerine davacı vekili kararı temyiz etmiştir.

“6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 417. maddesine göre, işveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla yükümlüdür. Kanununun 419. maddesine göre ise; “işveren işçiye ait kişisel verileri, ancak işçinin işe yatkınlığıyla ilgili veya hizmet sözleşmesinin ifası için zorunlu olduğu ölçüde kullanabilir. Özel kanun hükümleri saklıdır.”

Somut uyuşmazlıkta, davacı iş sözleşmesinin işverence haklı bir sebep olmadan feshedildiğini ileri sürmüştü, davalı işveren ise hem davacının iş bilgisayarındaki takip programından hem de davacının araç yıkama sırasında araçta unuttuğu Usb bellekten, şirketle aralarındaki gizlilik sözleşmesine aykırı olarak sosyal medya ve alışveriş sitelerine girdiği, mesajlarında şirketi kötülediği ve headhunterlar ile görüşme yaptığı, şirkete ait iş sırrı niteliğindeki gizli bilgileri şirket dışına çıkartması yasal olmasına rağmen çıkardığı, 25/2 (a) hükmüne aykırı olarak işvereni yanılttığının anlaşıldığını, iş sözleşmesinin 25/2 maddesine göre haklı sebeple feshedildiğini savunmuştur. Mahkemece bilişim uzmanı ve hukukçu bilirkişiden alınan raporlar doğrultusunda iş sözleşmesinin 25/II (a) ve (e) bentlerine göre haklı sebeple feshedildiği sonucuna varılmıştır.

Dosya kapsamına göre, davacının iş sözleşmesi 15/11/2014 tarihli fesih bildirim ile ... sebebiyle feshedilmiştir.

Davacı ile işveren arasında imzalanan gizlilik sözleşmesinde, davacının şirkete ait bilgileri ve belgeleri sözlü veya yazılı olarak işyeri dışına çıkaramayacağı, müşteri bilgilerini gizli tutacağı, internet kullanımında şirketin güvenliği açısından iş haricindeki web sitelerine erişim ve yetkisiz dosya indiriminin yasak olduğu, anlık mesajlaşma servisleri ortak paylaşım siteleri vb hizmetlerin kullanımında ilgili şirket personelinin bilgilendirileceği düzenlenmiştir.

Somut uyuşmazlıkta davacının şirkete ait gizli bilgileri şirket dışına çıkardığını, bu hususun davacıya ait usb cihazının bulunması ile ortaya çıktığını savunmuş ise de, yargılama sırasında dinlenen davacı ve davalı tanıkları davacının zaman zaman işini evden de

yürütebildiğini ve bilgisayarının da diz üstü bilgisayar olduğunu ifade etmiştir. Davalı taraf, davacının işyeri dışına çıkarmaması gereken iş sırrı niteliğindeki bilgileri işyeri dışına çıkardığına dair somut bir delil sunmamıştır.

Diğer taraftan, dosya kapsamına göre davacının çalışma süresi içinde kariyer sitelerine girdiği, sohbet sitelerinde zaman geçirdiği, bir başka arkadaşını işverenine bazı bilgileri vermemesi konusunda yönlendirdiği, şirketin araç vermemesi üzerine işvereni kötülediği, fuarlara katılmama konusunda çeşitli bahaneler ürettiği, iş sözleşmesinin başlangıcında kendisinde bulunması gereken vasıflar konusunda hatalı bilgi verdiği sabit ise de, davalı işverenin bu bilgileri işçinin bilgisayarına yerleştirdiği özel bir takip programı ile elde ettiği anlaşılmaktadır.

Davacı taraf, gerek haberleşme ve iletişiminin kayda alınması gerekse kaybolan USB'ye usulsüz olarak el konulduğu iddiası ile davalı işveren hakkında suç duyurusunda bulunduğunu belirterek, devam eden hazırlık soruşturmasının numarasını bildirmiştir.

Davalı işveren ise işçinin bu izlemeden haberdar olduğu veya izlemenin yapılacağı konusunda bilgilendirilmediğine dair somut bir delil sunmamıştır. Şu halde davacı işçinin, bilgisayarında bulunan klavye yakalayıcısı adı verilen programdan haberinin olmadığı, işverence bu konuda bilgilendirilmediği, davacının rızası hilafına tüm kayıtların özel yahut işe ilişkin bilgi ayrımı olmadan işverence günlük olarak elde edildiğinin anlaşılması karşısında, elde edilen bu bilgilerin fesih sebebi olarak ileri sürülemeyeceği değerlendirilmelidir.

İşverenin yönetim hakkının bir sonucu olarak işçiyi elektronik ortamda izlemesi ve takip etmesi her zaman mümkündür. Ancak bunun için işçinin bu izleme hakkında bilgilendirilmiş olması şarttır. İşçinin izlendiğine dair bilgilendirilmemesi veya gizlice izlenmesi, bu izleme neticesinde elde edilen veriler, iş sözleşmesinin işçi tarafından ihlal edildiğini açıkça ortaya koysa dahi, hukuka aykırı olarak kabul edilmelidir.

Hal böyle iken, somut olayda işverence gizlice izleme neticesinde elde edilen bilgilerin haklı fesih sebebi olarak ileri sürülmesinin mümkün olmadığı kabul edilmelidir. Mahkemece feshin haklı bir sebebe dayanmadığı ve davacının ihbar tazminatına hak kazandığı sonucuna varılması gerekirken, yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi hatalı olup, kararın bu sebeple bozulması gerekmiştir.”

demek suretiyle ilgili kişinin bilgilendirilmesinin ne şekilde olması gerektiğini ve tam olarak neye rıza gösterdiği konusunda bilgilendirilmesi gerekliliğine işaret etmiştir.

b. Hayati Çıkarların Korunması

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/2 (c) ve 2016/679 direktifi m. 9/2 (c) hükümlerine göre “*veri sahibinin fiziki veya hukuki nedenlerle rızasını veremeyeceği durumlarda, veri sahibinin ya da diğer bir kişinin hayati çıkarlarını korumak için zorunlu ise*”, özel nitelikli verilerin işlenebileceği düzenlenmiştir. Bu hükümler, özel nitelikli “*verilerin sadece verinin ilişkin olduğu kişinin değil,*”onun dışındaki başka kişilerin hayati çıkarlarının gerektirmesi olması halinde de verilerin işlenmesine imkân tanımaktadır.⁶⁰

c. Kamuya Yararlı Özel Hukuk Tüzel Kişileri Tarafından İşlenme

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/2 (d) ve 2016/679 direktifi m. 9/2 (d) hükümleri “*işleme; veri öznelerinin rızası olmaksızın verilerin üçüncü şahıslara açıklanmadığı ve işlemenin yalnızca amaçlarıyla bağlantılı olarak düzenli iletişimde oldukları kişileri veya kuruluş mensuplarını ilgilendirmesi koşuluyla bir vakıf, dernek veya siyasi, felsefi, dini veya ticaret birliği amaçlı başka bir kar amacı gütmeyen kuruluş tarafından uygun teminathı meşru faaliyetler esnasında yapılırsa*” demek suretiyle bu tarz bir işlemeye imkan tanımaktadırlar. Burada önem arz eden nokta, bahsedilen bu kuruluşların kamu yararına faaliyette bulunmasıdır. Dikkat edilmesi gerekir ki, bu imkan, kar amacı gütmeyen tüm kuruluşlara değil, “*yalnızca dini, felsefi, siyasi veya sendikal amaçlı olup, kar gütmeyen kuruluşlara*” tanınacak bir imkandır.⁶¹

d. Sözleşmenin Kurulması veya İfası Kapsamında

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/2 (b) ve 2016/679 direktifi m. 9/2 (b) hükümleri “*işlemenin, yeterli korunma önlemleri için sağlanan ulusal kanunla yetkilendirildiği kadarıyla, istihdam kanunu alanında, denetleyicinin yükümlülüklerini ve özel haklarını yerine getirme amacı için gerekli olduğunda*” özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine imkan tanımaktadırlar.

⁶⁰ Ian J., Lloyd, s. 103; Kaya, Cemil, s. 327.

⁶¹ Korf, Douwe, s. 14.

Aynı şekilde 2016/679 direktifi m. 9/2 (b) maddesi uyarınca, kişisel veriler “*bir sözleşme yapmadan önce ilgili kişinin talebi üzerine önlem almak için ya da ilgili kişinin tarafa olduğu bir sözleşmenin yerine getirilmesi*” amacıyla işlenebilecektir. Yeterli güvence sağlayan yerel hukuk tarafından yetki verildiği sürece, veri işleyen sözleşmenin tarafı, yükümlülüklerini ve belli haklarını yerine getirmek maksatlı zorunlu ise özel nitelikli veriler işleyebilir. Ulusal hukuk gereği sözleşmenin tarafına verilen hukuki yükümlülük söz konusu olduğunda sözleşmenin tarafı özel nitelikli verileri işler fakat bu durumdan ilgili kişiye bilgi vermesi ve bu söz konusu verileri saklamakta özen göstermelidir.

Bu durumu örneklemek gerekirse, bir işletmede işveren açısından işçinin sendika kesintisini yapma, vergisel ödemeleri gerçekleştirme, engel durumu var ise bu konuya ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmek maksatlı kayıt etme durumları olabilir. Ancak tabii daha önce belirtildiği gibi sözleşmenin tarafı bu bilgileri kaydetme ve kullanmada dürüstlük kurallarına ve hukuk kurallarına uygunluk ve gizli kalması için gerekli önlemleri almak durumundadır.

e. İlgili Kişi Tarafından Kamuya Açıklanması

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/2 (e) ve 2016/679 direktifi m. 9/2 (e) hükümleri “*işleme, veri öznesi tarafından açıkça halka duyurulan verilere ilişkinse*” özel nitelikli verilerin işlenmesi imkanını getirmektedir. Burada dikkat edilmesi gerekir ki, bu verilerin herhangi bir şekilde kamuya açıklanması değil, verilerin ilgili olduğu kişi tarafından iradi olarak kamuya açıklandığı durumlar kastedilmektedir. “Özel hayat alanı ya da yakın arkadaş” çevresi içerisinde verinin ilgili olduğu işinin özel nitelikli kişisel verilerini paylaşması ile kamuya açık mecralarda örneğin sosyal medyada bir takipçisi ile aynı verileri paylaşması arasında bir fark olacaktır. Hatta “bazen kamuya açık bir mecrada istem dışı bir şekilde özel nitelikli kişisel verilerin paylaşılması halinde iradi olarak hareket edilmediğinden bu verilerin koruma kapsamına” alınması gerekmektedir. Bu doğrultuda özel bir akşam yemeğinde Monaco Prensesi Caroline’nin fotoğraflarının çekilmesinin, yemek kamuya açık bir yerde yenmesine rağmen AİHS’nin 8. maddesinin ihlali olduğu sonucuna varılmıştır.⁶²

Bu konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararda Yargıtay, “*Bahse konu fotoğrafın, katılanın herkese açık profilinden elde edildiği, bu fotoğraflara kolaylıkla ulaşılabildiği, fotoğrafın özel hayata ilişkin olduğuna dair bir iddiada da bulunulmamıştır. Özel hayata*

⁶² AİHM Von Hannover v. Germany Application No: 59320/00 24 Eylül 2004.

ilişkin olmayan, herkese açık facebook profilinden kolaylıkla elde edilen fotoğrafların, ilgilinin isim ve soyismi kullanılmadan, sadece başka bir facebook profilinde yayınlanması eyleminin suç olarak kabul edilemeyeceği, bu eylemlerin yalnızca özel hukuk yaptırımlarına konu olabileceği göz önüne alındığında mahkemece sanık hakkında beraat kararı verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir”⁶³ demek suretiyle herkese açık ve kolaylıkla ulaşılabilen bir fotoğrafın sosyal medya hesabından alınarak, başka bir profilde yayımlanmasının özel hayata ilişkin olarak kabul edilemeyeceğine hükmetmiştir.

f. Yargılama Sebebiyle İşlenme

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/2 (e) ve 2016/679 direktifi m. 9/2 (f) hükümleri “*kanuni hakların tesisi, yerine getirilmesi veya savunulması için gerekliyse*” özel nitelikli verilerin işlenmesine imkân tanımaktadır. Bu bağlamda avukatların müvekkillerinin talimatlarını yerine getirdiği işlemler akla gelmektedir.⁶⁴

Örneğin telefon görüşmesi sırasında tehdit ve hakarete uğrayan kişinin konuşmayı yanındakilere dinletmesi halinde, o kişinin tanıklığı dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda Yargıtay, “*Katılan ve tanık İ. A.’ın aşamalardaki tutarlı beyanlarında, birlikte belediye gişesinde saat 21.00 sıralarında çalıştıkları sırada cep telefonunun hoparlörünün açılmasıyla “o fahişe, seni mermi manyağı yapacağım” şeklinde tehdit ve hakaret ettiğini belirtmeleri karşısında, hangi nedenle savunmaya itibar edildiği açıklanmadan ve yetersiz gerekçeyle her iki suçtan beraat kararı verilmesi”nde isabet görmemiştir.*⁶⁵

Yine benzer bir uyuşmazlıkta Yargıtay, “*sanığın ayrı yaşadığı eşinin babası olan katılanın evine çocuklarını görmek için geldiğinde çıkan tartışmayı kamera ile kaydedip soruşturma dosyasına delil olarak sunduğu iddia edilen olayda, kayda aldığı görüntüleri üçüncü kişi ya da kişilerle paylaştığı ve/veya çoğaltarak dağıttığına ilişkin hakkında bir iddia ileri sürülmeyen sanığın, kendisine yönelen eylem nedeniyle başkaca şekilde ispatlanması mümkün olmayan bir hal içerisinde iken, kaybolma olasılığı bulunan delilin muhafazasını sağlayıp, katılanın eylemini ispatlama amacını taşıyan eyleminde, hukuka aykırı hareket etme bilinciyle davranmaması nedeniyle yerel mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik*

⁶³ Yargıtay 12. CD. 30/03/2016 gün ve E. 2015/4349, K. 2016/5349.

⁶⁴ Carey, Peter, s. 87.

⁶⁵ Yargıtay 4. CD. 06/03/2015 gün ve E. 2013/8808, K. 2015/23904.

görülmemiştir”⁶⁶ demek suretiyle ispatlama amacı taşıyarak kavga ve tartışmayı kamerayla kaydederek soruşturma dosyasına eklemenin suç olmadığına hükmetmiştir.

g. Cezalara Yönelik İşlenme

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/5’e göre “*suçlar, adli hükümler ve güvenlik tedbirlerine ilişkin verilerin işlenmesi, yalnızca resmi makamın kontrolü altında yapılabilir veya ulusal yasa kapsamında uygun özel koruma önlemleri sağlanırsa, uygun özel koruma önlemleri sağlayan ulusal hükümler kapsamında üye devlet tarafından verilebilecek tadillere tabi olabilir. Ancak adli hükümlerin tam bir kaydı yalnızca resmi makamın kontrolü altında tutulabilir*”. Aynı sonuç 2016/679 direktifi m. 10 hükmünden ve KVKK m.28/2 (d) hükmünden de çıkmaktadır. Burada yetkili merciden anlaşılması gereken kimi zaman soruşturmayı yürüten polis, kimi zaman savcı veya hâkim olabilir.

h. Sağlık Gereklere

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/2 hükmü gereğince “*sağlık hizmetlerinin yönetimi veya bakım veya tedavinin sağlanması, tıbbi teşhis, önleyici tıp amaçları için veri işlemenin gerektiği yerde ve mesleki gizlilik yükümlülüğü için ulusal yetkili kuruluşlar tarafından veya eşdeğer gizlilik yükümlülüğüne tabi diğer bir kişi tarafından saptanan ulusal kanun kapsamında bir sağlık uzman öznesi tarafından bu verilerin işlendiği yerde uygulanmayacaktır*”. Bu husus 2016/679 direktifi m. 9/2 (h) hükmünde de ifade edilmektedir.

KVKK m.6/3’e göre ise “*Birinci fıkrada sayılan sağlık ve cinsel hayat dışındaki kişisel veriler, kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir*”.

⁶⁶ Yargıtay 12. CD. 07/03/2018 gün ve E. 2017/5122, K. 2018/2516.

i. Ek İstisnalar

Avrupa Birliği 1995/46/EC direktifi m.8/6 hükmü üye devletlere ek istisnalar getirebilme imkânı getirmektedir. 2016/679 direktifi m. 9/2 (g) hükmü ise yeterli koruma sağlanması halinde “*kamu yararına yürütölen bir görevin yerine getirilmesi için gerekli olan*” işlemler ile 9/2 (j)’ye göre, “*tarihsel, istatistiksel ya da bilimsel araştırma amaçlı gerekli işlemler*” yapma imkânı tanımaktadır.

KVKK m.28/1 hükmü bu kanun hükümlerinin uygulanmayacağı halleri düzenlemiştir. Buna göre,

“a) Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlölüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi.

b) Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi.

c) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi.

ç) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini veya ekonomik güvenliği sağlamaya yönelik olarak kanunla görev ve yetki verilmiş kamu kurum ve kuruluşları tarafından yürütölen önleyici, koruyucu ve istihbari faaliyetler kapsamında işlenmesi,”

hallerinde KVKK’nun kişisel verilerin ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasağına dair hükümlerin uygulanmayacağına dair hükmü uygulanmayacaktır.

D. BİR HAK OLARAK KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

1. Bir İnsan Hakkı Olarak Değerlendirilmesi

a. Genel Olarak

Bilindiği üzere kişinin doğuştan sahip olduğu, dokunulmaz ve devredilmez nitelikteki haklar insan hakkı olarak nitelendirilmektedir. İnsan hakları, uluslararası

bildirilerde ve belgelerde, hukuk devletlerinin temel normları olan Anayasalarda kendine yer bulan oldukça ehemmiyetli, üstün nitelikli haklardır. Ve hak kavramının kişi bazında temeli bu konuya dayanmaktadır. İnsan hakları üç farklı kuşak halinde toplanmaktadır. Bunları incelemek gerekirse ilk kuşak haklar kişisel özgürlükler ve siyasal haklardır. İkinci olarak sosyal ve ekonomik hak ve özgürlükler gelmektedir. Ve son olarak üçüncü kuşak haklar ise dayanışma hakları olarak ifade edilmektedir. Kişisel özgürlükleri negatif statü hakları olarak ifade edebiliriz. Negatif statü hakları devlete “*yapmama*” borcu yükleyen ve böylelikle kişiyi devlete karşı koruyan haklardır. Sosyal ve ekonomik hakları ise devlete “*yapma*” şeklinde bir borç yükleyerek, yani devletten bir olumlu davranış, yardım ve hizmet isteme hakkını içerisinde bulunduran pozitif statü haklar olduğunu söyleyebiliriz. Bu şekilde devlet sadece bireylere karşı özgürlüklerini tanımanın yanı sıra bireylere uluslararası metinlerde de ifade edilen insan onuruna yaraşır düzeyde bir hayat sürdürmesine imkan tanıyacak şartları sağlamakla yükümlü hale gelmektedir. Kişisel verilerin korunması bu haklar değerlendirildiğinde negatif statü haklar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında kişisel verilerin korunması hakkında bir düzenleme bulunmasa bile “kişisel verilerin ve bunların mahremiyetinin, izinsizce depolanması ve yayılmasının kişilik hakkının ihlali olduğu dikkate alındığında Anayasal normlar ile koruma altına alınması gerekliliği” anlaşılacaktır. Özel hayatın gizliliği, insan onuru, düşünce ve kanaat özgürlüğü gibi hakların genel olarak Anayasalarda himaye bulunduğu dikkate alındığında kişisel verilerin hukuk açısından temel metin olan Anayasa çerçevesinde korunması yadsınamaz bir gereklilik haline gelmektedir.

Yine kişinin kişisel verilerine ilişkin müdahaleler ancak bu konuda düzenlenmiş kanunlar ve anayasal metinde belirtilen haller için sınırlanabilecektir. “*Demokratik toplum düzeninin gereklilikleri*” nedeniyle, “*kanunların açıklığı*” ve “*ölçülülük*” ilkeleri ışığında kanuni düzenlemeler çerçevesinde bu veriler üzerindeki haklar sınırlanabilecektir. Ancak bu sınırlamalar kişisel verilerin korunması noktasında “*hakkın özüne dokunmamak*” şartıyla yapılabilir.

b. İnsan Onuru Kavramı

İnsan onuru, gerçek kişinin sağ ve tam doğumu ile birlikte kişinin sahip olduğu en temel hak olarak nitelendirilmektedir. Farklı bir ifade ile kişinin kendisini değerli hissetmesini sağlayan bir değer olarak tanımlamak gerekir. Kişilik hakkı olarak nitelendirilebilecek bu

değer bir başkasının müdahalesi suretiyle azalması yahut yok olması mümkündür. Bu nedenle kişinin insan olması hasebiyle taşımış olduğu insan onuru temel hak ve özgürlüğün ölçütü olmakla birlikte dışarıdan gerçekleştirilecek veya gerçekleşmiş olan müdahalelere karşı himaye edilmesi gereklidir.

İnsan hakları düşüncesine temel oluşturan bu kavram insan onuru, “İkinci Dünya Savaşından sonra hazırlanan uluslararası metinlerde” yerini almıştır. Nitekim İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi m.1’ de bu hususta, “*bütün insanların özgür ve onur hakları bakımından eşitliği, m.5’te ise, hiçbir insana işkence yapılamayacağı, insanlık dışı muamele ve onur kırıcı davranışta bulunulamayıp ceza verilemeyeceği, m.22’de herkesin onur ve kişiliğini serbest bir şekilde geliştirmek maksatlı olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların gerçekleştirilmesi hakkına sahip olduğu*” belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m.2’de “*Türkiye Cumhuriyeti İnsan Haklarına Saygılı Bir Hukuk Devletidir.*” denilerek temel insan hakları noktasında vurgu yapılmıştır. Yine aynı anayasa m.17/1’de “*Herkes Hayata, Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkına Sahiptir*” denilmiş, kişinin yaşamı boyunca kendisine ilişkin kararlar alıp uygulama konusunda söz sahibi olduğu hukuk devleti tarafından teminat altına alındığı bildirilmiştir. Anayasanın m.17/3’te ise “*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz*” denilmiştir. Anayasa Mahkemesi insan onuru hususunda yapmış olduğu açıklamada “*Kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı, insan onurunun korunmasını sağlamaktır. İnsan onuru kavramı, insanın ne durumda, hangi şartlar altında bulunursa bulunsun sırf insan oluşunun kazandırdığı değer tanınmasını anlatır*” ifadesini kullanmıştır.⁶⁷

Kişisel verilerin korunmasını talep hakkının temeli bu anlamda “*insan onuru*” kavramına dayanmaktadır. Kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde toplanması, işlenmesi ve kullanılmasının yasak olması insan onurunun korunmasına hizmet eder. Zira hukuka aykırı şekilde toplanıp işlenen veya kullanılan kişisel veriler, kişinin kendi geleceğine yön verme ve belirleme hakkının ihlal edilmesi demektir.

Dünya devletleri bu konuyu, hazırlanan bildirimler, kanunların yanı sıra mahkeme kararları ile de ön planda tutmuştur. Nitekim Alman Federal Mahkemesi “*Nüfus Sayımı*” kararında bu konuyu kişisel nitelikteki bu verilerin üzerinde kişilerin hak sahibi olduğunu içtihat etmiştir. Burada Alman Federal Mahkemesinin vermiş olduğu kararda, insan onurunun

⁶⁷ Anayasa Mahkemesi, E.2012/7, K.2012/102, T. 05.07.2012, R.G: 28433, Y.T. 06.10.2012, Kazancı İçtihat Bankası, (Çevrimiçi, 15.10.2014).

dokunulmazlığına sıkı sıkıya bağlı olan kişinin, kişiliğini serbest bir biçimde geliştirme hakkından kaynaklı bir garanti olarak tanımlanmıştır. Tüm bu bilgiler ışığında, kimler tarafından, hangi bilgilerinin elde edildiğini, bu bilgiler ile neler yapılacağını bilmeyen ve öğrenme imkanı olmayan kişinin kendisi hakkında karar verme özgürlüğünün zarar göreceği muhakkaktır. Bu durumda zarara uğrayan kişinin geleceğini belirleyebilme hakkının ihlali vuku bulacaktır.

c. Özel Hayatın Gizliliği

Özel hayat evrensel dayanağı, yukarıda etraflıca açıklandığı üzere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.8 ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m.12'ye dercedilen; kişilik hakları içerisinde ayrı bir öneme sahip, haktır. Özel hayat öylesine önemlidir ki; bu hakkın kontrolü kişidedir. Bu hakkın temelinde tam bir hürriyet anlayışı ve mahremiyet vardır⁶⁸. Bu sebeplerle özel hayat, bütün insan hakları içerisinde belirginleştirilmesi, anlaşılması en zor kompleks alandır. Nitekim Fisher-Hubber bir mahremiyet alanı olan özel hayatı, mekânla ilgili mahremiyet, kişi mahremiyeti ve veri mahremiyeti olmak üzere üç esasta ele almaktadır. Bu kapsamda mekan mahremiyeti, bireyi kuşatan fiziki alanı korumak için önem arz eder, kişi mahremiyeti, bizzat bireyin bizzat kendisini haksız müdahalelere karşı korumayı ve son olarak veri mahremiyeti ise kişisel bilgilerin nasıl toplanması, saklanması ve dağıtılması halinde mahremiyetin temin etmeyi amaçlamaktadır. Fisher-Hubber göre özel hayatın gizliliği mesele öylesine önemlidir ki, yazar meselesi kişi özgürlüğü temelinde almaktadır, mahremiyetin ihlali bizatihi hürriyet hakkının ihlaliidir.⁶⁹

Özel hayatın gizliliği, tüm modern hukuk devletlerinde kabul görmüş bir ilkedir.”“Hukuk devletlerinde kişi her yönüyle” (maddi - manevi) ayrılmaz bir bütün olarak ele alınmış ve özel hayatın gizliliği bu çerçevede himaye edilmiştir. Özel hayatın gizliliğine ilişkin olarak hukuk kaideleri ihdas edilmesinden maksat, insanların kişiliklerini serbestçe geliştirilebilmesine imkân sağlamak, bireyi yakın çevresi ile baş başa kalabileceği, toplumun diğer bireyleri ve devlet tarafından rahatsız edilmediği müstakil bir alana kavuşturmasıdır. Zira özel hayatın gizliliği, kişiliğin korunması noktasında ehemmiyetli bir yere sahiptir.⁷⁰

⁶⁸ Korkmaz, Ali, İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014, C. 2014, s. 99.

⁶⁹ Karahisar, Tüba, “Özel Hayatın Gizliliği ve İnternette İşlenen Suçlar”, s. 4; https://www.academia.edu/19612330/Özel_Hayatın_Gizliliği_ve_İnternette_İşlenen_Suçlar, Erişim T.30/01/2021

⁷⁰ Korkmaz, age, s.102.

Özel hayatın gizliğı meselesi İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde dahi kavram olarak ele alınmış olmasına rağmen genel geçer bir tanım yapılamamıştır. Zira bu hakkın muhtevası ve öznesi net ve kesin bir tanım yapmaya engeldir. Bu sebeple özel hayatın kapsamının her somut vakıanın kendi şartlarında belirlenmesi gerekmektedir. Özel hayatın gizliğı kavramı tarihi seyir içerisinde Türk hukukuna bir asır sonra “Herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz” ifadesiyle (T.C. Anayasası m.20) girmiştir. Görülüyor ki, bu kavram, somut olarak tanımlanamamaktadır.⁷¹

Özel hayat, Sözlükte ‘kişinin kendine özgü yaşayışı, yaşama tarzı, kendisini ilgilendiren tutum ve davranışlar’ tanımlanmıştır⁷². Buna göre özel hayat, kişinin diğer insanlardan ve devlet olgusundan mutlak olarak gizli tuttuğı, herkesin bilmesinin kişi tarafından uygun bulunmadığı, sadece kendisinin seçeceği kişilerle paylaşmış olduğı yaşam alanını ifade etmektedir.⁷³ Ancak özel hayat doktrinde çok farklı biçimlerde tanımlanmış olup bunlardan belli başlıları, özel hayat kavramı kanunlarımızda tanımlanmadığı gibi bu kavrama ilişkin öğretilerde de ortak bir tanım birliğı yoktur. Özel hayat, “herkes tarafından bilinmeyen, özel araştırma ve bilgi edinmeyle sağlanan, kişiye ait hususlar”⁷⁴, “kişinin başkalarının gözü önünde olmayan, kamuya kapalı olan, herkesten gizlediğı hayati”⁷⁵ şeklindedir.

Dolayısıyla özel hayat, gizlilik derecesine göre, sır alanı, özel alan ve kamuya açık alan olmak üzere üçe alt başlık altında ele alınabilir. Kişinin kamuya açık olan alan dışındaki diğer iki alanına devlet ya da başka bireyler tarafından müdahaleler özel hayatın gizliliğinin ihlalini teşkil edecektir.⁷⁶

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi “*Niemietz vs. Almanya*” kararında özel hayatın gizliliğine ilişkin görüşlerini, “Özel hayat kavramını, bireyin kişisel hayatını istediğı gibi yaşayabileceğı bir iç alanla kısıtlamak ve bu alanın dışında kalan dış dünyayı bu alandan tamamen hariç tutmak aşırı sınırlayıcı bir yaklaşımdır. Özel hayata saygı, başka insanlarla ilişki kurmak ve söz konusu ilişkileri geliştirmek hakkını da bir dereceye kadar

⁷¹ Korkmaz, age, 100-101.

⁷² Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 2005, s. 155.

⁷³ Yüksel Saadet; “Özel Yaşamın Bir Parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale”, İstanbul 2012, s. 15-16.

⁷⁴ Özsunay, Özsunay Ergun; “Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu”, İstanbul 1982, s. 7.

⁷⁵ Hafizoğulları Zeki/Özen Muharrem; “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar”, ABD., Yıl 67, S. 4 Güz 2009, s. (7-22), s. 17.

⁷⁶ Parlak Börü, Şafak, “Esra Kararı Işığında Bir Hassas Denge Değerlendirmesi: Kişilik Haklarının Korunması vs. Sanat özgürlüğü”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İnÜHFD- C.8, S.2 Y.2017, s. 255-260.

içermektedir”⁷⁷ biçiminde ifade etmiştir. Mahkemenin bu kararına göre birey, cinsel tercihini belirleme dahil olmak üzere kimliğini belirleme, iletişim araçları ile gerçekleştirdiği görüşmeler, kişinin rızası alınmaksızın, toplumun yahut devletin meşru tabanda olmayan müdahalelerine karşı korunmuştur. Bu koruma sınırsız nitelikte değildir. Zira kişinin rızası alınmasına gerek duyulmaksızın bu hakkın kısıtlanması istisnai durumlarda gerçekleşmektedir.⁷⁸

Teknolojide gelinen nokta itibariyle mahremiyet kavramının koruma alanının sıklaştırılmasının yanı sıra bu konuya ilişkin denetimlerin de devlet tekeline sağlanmalıdır. Pek tabii bu mahremiyet kavramı yalnızca gerçek kişiye özgülenmesi hata olacaktır. Hukuk düzenince ortaya çıkan bir diğer kişi niteliğine haiz yapı tüzel kişilerdir. Ve tüzel kişilerinde mahremiyet alanlarının olması kaçınılmazdır.

Mahremiyet kavramını açıklamak gerekirse kişinin özgür alanında kişisel bilgilerini açıklamasına ilişkin eleme, zaman ve açıklanış tarzını belirlemesini ifade etmektedir. Temelinde mahremiyet, kişinin kendisine özgü ve başkalarını ilgilendirmeyen konuların gizli kalmasıdır. Bunu örneklemek gerekirse kişinin dini inancı, felsefi ideolojik yaklaşımı, kişinin katılmış olduğu sosyal gruplar, kişisel veriler bu alanda yer alır.

AİHM ve Anayasa Mahkemesi, bireye ilişkin objektif bilgilerin, kişisel veri niteliğinde olduğuna karar vermektedir. Dolayısıyla bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi sadece kimlik bilgileri değil aynı zamanda telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, IP adresi, e-posta adresi, hobiler, tercihler, etkileşimde bulunulan kişiler, grup üyelikleri, aile bilgileri, bilgileri gibi kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlenebilir kılan tüm veriler kişisel veri olarak kabul edilmektedir.⁷⁹

“Kişisel veri” kavramı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de açık bir şekilde düzenlenmemekle birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bu kavramın özel yaşamın gizliliğinin bir parçası olduğu kabul edilmektedir. AİHM'e göre “görüntü”, “fotoğraf”, “parmak izi”, “DNA profili”, “hücre örnekleri”, “ev adresi” ve “yaş, doğum tarihi ve fiziksel özellikler” kişisel veri kapsamındadır.⁸⁰ Diğer taraftan kişinin haberleşmede kullandığı

⁷⁷ Ayözger Öngün, Çiğdem, s.42.

⁷⁸ Parlak Börü, age, s.260-263.

⁷⁹ AYM, 09/04/2014 gün ve E.2013/122, K.2014/74; 02/10/2014 gün ve E.2014/149, K.2014/151, 2.10.2014; 04/12/2014 gün ve E.2013/84, K.2014/183.

⁸⁰ AİHM, Peck/Birleşik Krallık, 28/01/2003 gün ve B.No: 44647/98; Sciacca/İtalya, 11/01/2005 gün ve B.No:50774/99; S. ve Marper/Birleşik Krallık, (Büyük Daire), 04/12/2008 gün ve B. No. 30562/04, 30566/04; Alkaya/Türkiye, 09/10/2012 gün ve B. No. 42811/06.

yazıların ifşa edilmesi, hukuka aykırı yollarla ele geçirilmesi, yayımlanması, telefon marifetiyle gerçekleştirilen haberleşmenin dinlenilmesi, kayıt altına alıp ifşa edilmesi, özel hayatın gizliliğine müdahale anlamına gelen tipik olaylardır.⁸¹ Nitekim Kitleli İletişim Araçları ve İnsan Hakları Bildirisine göre “özel hayat esas olarak kişinin kendi hayatını minimum müdahale ile sürdürmesidir”. Böylece özel hayat ve aile hayatı, kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü, onur ve haysiyetini içerdiğinden bireyi utandırıcı ve gereksiz şeylerin açıklanması, özel fotoğrafların “izin alınmadan yayınlanmaması, casusluğa karşı koruması, özel iletişiminin “kötüye kullanılmasına karşı koruması, kişi tarafından gizli” olarak atfedilmiş her şeyin ifşasından koruması elzemdir.⁸²

Nitekim mahremiyet alanın basın yolu ile ihlali iddiasıyla açılan bir davada aynen;

“Basına sağlanan güvencenin amacı; toplumun sağlıklı, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesini gerçekleştirmektir. Bu durum da halkın dünyada ve özellikle içinde yaşadığı toplumda meydana gelen ve toplumu ilgilendiren konularda bilgi sahibi olması ile olanaklıdır. Basın, olayları izleme, araştırma, değerlendirme, yayma ve böylece kişileri bilgilendirme, öğretme, aydınlatma ve yönlendirmede yetkili ve aynı zamanda sorumludur.

Bunun içindir ki, bu tür davaların çözüme kavuşturulmasında ayrı ölçütlerin koşul olarak aranması, genel durumlardaki hukuka aykırılık teşkil eden eylemlerin değerlendirilmesinden farklı bir yöntemin izlenmesi gerekmektedir. Basın dışı bir olaydaki davranış biçiminin hukuka aykırılık oluşturduğunun kabul edildiği durumlarda, basın yoluyla yapılan bir yayındaki olay hukuka aykırılık oluşturmayabilir.

Ne var ki basın özgürlüğü sınırsız olmayıp, yayınlarında Anayasa ve yine özel yasalarla güvence altına alınmış bulunan kişilik haklarına saldırıda bulunulmaması da yasal ve hukuki bir zorunluluktur. Özel hayat kavramı, kişinin sadece gözlerden uzakta, başkalarıyla paylaşmadığı kapalı kapılar ardında dört duvar arasındaki yaşantısı ve mahremiyetinden ibaret olmayıp, herkesin bilmediği veya bilmemesi gereken, istenildiğinde başka kişilere açıklanabilen, tamamen kişiye özel hayat olaylarını da içerir. Kamuya açık alana çıkan her kişinin de bu alandaki her görüntüsünün kaydedilip izinsiz kullanılmasına rıza gösterdiği kabul edilemez. Özel hayat kavramı salt mekana indirgenemez, kamuya mal olmuş kişilerin konutları dışında da özel hayatları vardır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, her bireyin kişiliğinin gelişimi için özel hayatının korunması gereğinin temel önemini

⁸¹ Zevkliler, Aydın/Acabey, M. Beşir/Gökyayla, K. Emre, “Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Medeni Hukuk”, Ankara, 2000, s. 419.

⁸² Bkz. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 20 Eylül 1974 Tarih 74(29) Sayılı “Kamu Sektöründeki Elektronik Veri Bankaları Konusunda Bireyin Özel Hayatının Gizliliğinin Korunmasıyla İlgili Karar”.

yineleyerek, kamuoyunda tanınan kişiler de dahil olmak üzere herkesin özel hayatının korunması ve özel hayatına saygı duyulması hususlarında meşru bir beklentiye sahip olabileceğini ve bu haklardan da faydalandırılması gerektiğine işaret eder. Fotoğraflarla ilgili olarak mahkeme, fotoğrafların kişilerin özel alanına veya kamuoyunun gözü önünde cereyan eden hadiselerle ilişkin olup olmadığı ve bu şekilde elde edilen materyalin sınırlı kullanım amaçlı olup olmadığı veya genel olarak halka sunulmaya elverişli olup olmadığı hususlarını inceler. Ayrıca mahkeme, özel hayatın korunmasını ifade özgürlüğü karşısında dengelemek zorunda olduğu davalarda, her zaman basında yayınlanan fotoğraflar ve makalelerin kamu menfaatine yaptığı katkıya vurgu yapmıştır. Mahkeme, başvuru kişinin kamuoyunda tanınmış bir kişi olmasına rağmen, yegane amacı başvuru kişinin özel hayatına ait detaylarla birtakım okuyucuların merak duygularını tatmin etmek olan fotoğraf ve makalelerin yayınlanmasının topluma herhangi bir menfaat sağlamayacağını belirtmektedir. Bu şartlar altında ifade özgürlüğü daha dar bir yorumlamayı gerektirmektedir. Sonuç olarak Mahkeme, özel hayat korumasının ifade özgürlüğüne karşı dengelenmesinde ağırlıklı unsurun, yayınlanan fotoğrafların kamu menfaatine katkıda bulunması gerekliliği olduğunu belirtmiş, buna ilaveten her zaman yalıtılmış olarak tanımlanmayacak mekanlarda bulunsada dahi ve herkes tarafından tanınması gerçeğine rağmen, halkın başvuru kişinin nerede olduğunu ve genel olarak özel hayatında nasıl davrandığını bilme hususunda yasal bir menfaatinin olmadığına karar vermiştir. (06/11/2003 tarihli Von Hannover/Almanya kararı).

Basın özgürlüğü ile kişilik değerlerinin karşı karşıya geldiği durumlarda; hukuk düzeninin çatışan iki değeri aynı zamanda koruma altına alması düşünülemez. Bu iki değerden birinin diğerine üstün tutulması gerektiği, bunun sonucunda da, daha az üstün olan yararın daha çok üstün tutulması gereken yarar karşısında o olayda ve o an için korumasız kalmasının uygunluğu kabul edilecektir. Bunun için temel ölçüt kamu yararadır. Gerek yazılı ve gerekse görsel basın bu işlevini yerine getirirken, özellikle yayının gerçek olmasını, kamu yararı bulunmasını, toplumsal ilginin varlığını, konunun güncelliğini gözetmeli, haberi verirken öze biçim arasındaki dengeyi de korumalıdır. Yine basın, objektif sınırlar içinde kalmak suretiyle yayın yapmalıdır. O anda ve görünürde var olup da sonradan gerçek olmadığı anlaşılan olayların yayınından da basın sorumlu tutulmamalıdır.

Davaya konu olayda; tanınmış bir siyasetçi olan davacının restoranda yemek yediği bir sırada bilgisi ve rızası dışında çekilen fotoğraflarının yanında davacı ile ilgili olarak "Hoşgeldin Muharrem" başlığı altında "Ramazan'da Bodrum'da biraları fondip yapan CHP'li ... dün iftarı hatırladı. Twitter hesabından da iftar fotoğrafını paylaşan İnce, günah çıkarttı!..CHP grup başkanvekili ...'nin ikiyüzlü tavırları zirve yaptı.. İnce, 30 Mart yerel

seçimleri öncesi cuma namazlarını kaçırmadı. Umre fotoğraflarını paylaştı. Halka ben iyi bir müslümanın mesajı vermek için türlü oyunlar hazırlayan İnce'nin foyası, Ramazan'da Bodrum'da ortaya çıktı. Gündoğan Moon Beach'de bol bol güneşlenip, bira keyfi yaparken Takvim'den kaçamayan İnce, daha sonra kayıplara karıştı. Günlerce danışmanlarının bile ulaşamadığı İnce geçtiğimiz günlerde Ankara'ya döndü ve dürüstlük imajı sergiledi. İşte o ... yine seçimlerden önceki haline döndü Yine İyi bir müslüman pozu veren İnce Beşiktaş'ta bir iftara katıldı. Bu fotoğrafı da Twitterdan paylaşarak, Ramazan'da içtiği biraların üzerini örtmeye çalıştı. Sosyal medya da ikiyüzlü ...'ye tepki gösterdi" şeklinde haber yapılmıştır. Yukarıdaki açıklamalar, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararları ışığında, toplumun bilgilendirilmesi ve haber alma hakkı kapsamına girmeyen ve tamamen davacının özel yaşamı ile ilgili bir konuda davaya konu haberler ile onlara eşlik eden fotoğrafların yayınlanmasında, davacının özel hayatıyla ilgili detaylar içermesi ve söz konusu yayının davacıyı toplumun büyük bir kesimin kin ve nefretine maruz bırakabilecek mahiyette olması da dikkate alınarak, bu durumda ifade özgürlüğünü daha dar yorumlamayı gerektirdiği sonucuna varılmalıdır”⁸³.

Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.8/2'de de belirtildiği üzere bazı şartların varlığı halinde özel hayat müdahaleye açıktır. Nitekim AİHM, “Klass” kararında, özel hayata ilişkin verilerin toplanması, depolanması ve işlenmesine dayanak teşkil edecek önemli ilkeler belirlenmiştir. Mahkeme bu belirlemeyi esas olarak “kamu güvenliği” ilkesini esas alarak yapmıştır. Buna göre özel hayata, kamu gücüne sahip organlarca milli güvenliği koruma amacı müdahale, özel hayatın gizliliğini ihlal etmeyecektir.⁸⁴ Nitekim Anayasanın 20'nci maddesinde “Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hakim kararı olmadıkça; yine bu sebeplerle gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça kimsenin üstü, özel kağıtları ve eşyası aranamaz. Ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciinin yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içerisinde açıklar; aksi halde karar, kendiliğinden kalkar. İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir” hükmüyle özel hayatın gizliliğini ve sınırları belirlenmiştir.⁸⁵

⁸³ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 12/02/2020 gün ve E.2017/3989, K.2020/510.

⁸⁴ Bkz. AİHM, Klass ve diğerleri/Almanya, 06/09/1978 gün ve B. No. 5029/71.

⁸⁵ Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 24.

d. Fikir Hürriyeti

Fikir, belli bir konu hakkında kişinin iç dünyasında ortaya çıkan görüşü ifade etmektedir. Düşünce özgürlüğünden bahsetmemiz için öncelikle düşüncenin sözlü yahut yazılı olarak açıklanmasını doğrudan doğruya kanun tarafından korunması gerekmektedir. Düşünce özgürlüğü insanın serbestçe fikir edinebilme, edindiği fikirler nedeniyle toplumun diğer bireyleri veya devlet tarafından kınanmadan, düşünce ve fikirlerini meşru yollar ile dışa vurmasını ifade eder.

Bu hürriyet Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının m.26'de "*Herkes düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema ve benzeri yollarla yapılan yayınların izin sistemine bağlanmasına engel değildir*" biçiminde ifade edilmiş iken Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.10'da "*İfade Özgürlüğü*" madde başlığı altında "*Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir*" biçiminde ifade edilmiştir.

Görüldüğü üzere fikir hürriyeti, meşru sınırlar dahilinde her türlü meşru vasıta ile düşünceyi açıklama ve yayma faaliyeti anlamında, temel bir insan hakkıdır.

Özel hayatın korunması kavramı ile ifade hürriyeti doğal bir irtibat bulunmaktadır. İçeriği incelendiğinde bu özgürlüğe ilişkin olarak devletin düşünceyi açıklama özgürlüğü noktasında pozitif statü yükümlülüğü yanı sıra negatif statü yükümlülüğü bulunduğu aşikardır. Devlet kişiyi düşüncelerini açıklamaya zorlayamayacağı açıktır. Birey özel hayatı kapsamında kalan verileri ve bu verilerin içsel temelini oluşturan düşünceleri açıklanmaya zorlanamayacağı gibi, birey bu verileri kime, hangi ölçüde açıklayacağı hususunda da hürdür. Bu şekilde kişinin kişisel verileri konusunda serbest bir biçimde hareket etme olanağı ve kişiliğini serbestçe geliştirme imkânı tanınmıştır. Fikir hürriyeti esas itibarıyla, insanın her

konuda serbestçe fikir sahibi olması, fikirleri nedeniyle kınanmaması, düşüncelerini bütün meşru yollarla dışı vurabilmesi imkanı olarak da tarif edilebilir.⁸⁶

Özel hayatın gizliğı ile düşüncüyü açıklama hürriyeti bazı hallerde çatışmaktadır. Öğreğın magazin basınının özellikle de popüler kişilerin mahrem alanına ait veriler, düşüncüyü yayma hürriyet kapsamında yayımlanmakta, yorumlar ve paylaşımlar yoluyla ifşa edilmektedir. Yukarıda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.10 ile Anayasa m.26 hükmüne atıf yaparak özel hayatın gizliğının önemi vurgulanmış ancak kimi sınırlara da işaret edilmiştir. Bütün bu açıklamalara nazaran, özel hayatın gizliğı esas olmakla birlikte bu hakkın ifade hürriyeti gibi kimi haklarla çatışması halinde makul bir çözümün yahut adil bir dengenin bulunması gerekmektedir. Esas olan korunması gereken özel hayatın gizliliğı prensibine hangi hallerde müdahale edilebileceğı veya ne ölçüde müdahale edilebileceğı somut vakıanın kendi şartlarında değerlendirilmelidir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi “*twitter kararında*” hakların sınırlandırılmasında ölçü meselesine etraflıca temas etmiştir.⁸⁷

e. Bilgi Edinme Hakkı

Bireylerin devlet organlarını denetlemesi demokratik toplumun bir gereğidir. Ve bunun için de devletin bireylere bilgi edinme imkanını tanınması gerekir. Bu doğrultuda kişinin devletin hem kendisi hem de toplum adına gerçekleştirmiş olduğı faaliyetler hakkında bilgi edinme hakkı olmalıdır. Bu şekilde demokratik toplumun gerekliliğinden olan saydamlık ortaya çıkacaktır. Bilgi edinme özgürlüğünün muhtevası ve amacı dikkate alındığında, bu hak, bireyin yalnızca bilgi edinmesi değil, bilgi edinmesinin önündeki engellerin kaldırılmasını da içerir.⁸⁸ Başka bir deyiş ile kişi öznesinin bilgi edinme hakkı, bu hakka erişebilmesi için önünün açılması noktasında bilgi edinebilmesi noktasında engellemelere tabi olmaması hakkını da olduğudur.

Kişisel verilerin korunması hakkı ile bilgi edinme hakkı arasında yakın bir ilişkisi içerisindedir. Nitekim kişiliğın geliştirilmesi noktasında kişi bilgi edinme gereksinimi duymaktadır. Ve edindiğı bilgiler ışığında düşünce ve fikirleri ortaya çıkacaktır. Bu noktada bilgi edinme hakkı konusunda devlet olgusunun negatif statü yükümlülüğü olduğı açıktır.

⁸⁶ Tanör, Bülent, “Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Anayasası”, İstanbul, Öncü Kitapevi, 1969, s. 15.

⁸⁷ AYM, 02/04/2014 gün ve B. No.2014/3986.

⁸⁸ Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 50-51.

Kişisel verilerin işlenmesi noktasında verilerin ilgili olduğu kişi, kendisine ilişkin bu verilerin kimin tarafından, hangi amaçla ve nasıl kayıt altına alındığı ve işlendiği hakkında bilgi edinme hakkına sahiptir.

Kişisel verilerin korunması hakkı ile bilgi edinme hakkı arasındaki bu yakın ilişki bazen kendini çatışma şeklinde de gösterir. Özellikle popüler kişiler açısından bireylerin ve toplumun bilgi edinme hakkı ile bu kişilerin kişisel verilerinin korunmasına yönelik hakları bir biri ile çatışma halindedir. Ve bu noktada kural olarak kişisel verilerin korunması hakkına öncelik tanınması daha uygun olacaktır.

Türkiye’de bilgi edinme özgürlüğü kanuni düzenlemelerle koruma altına alınmıştır. Bu anlamda bilgi edinmenin bir temel hak olarak garanti edildiği ve hangi durumlarda sınırlamalara tabi olacağını konu edinen Bilgi Edinme Kanunu çıkarılmıştır. Bilgi Edinme Kanunu m.21/1’de kişisel veriler özel hayatın gizliliği kapsamında ele alınmış ve *“Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır”* şeklinde bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu hükmün ihdas edilmesi suretiyle bilgi edinme özgürlüğü çerçevesinde kişisel verilerin başka biri tarafından öğrenilmesi hukuken engellenmiş bulunmaktadır. Aynı bağlamda Bilgi Edinme Kanunu m.21/2 hükmü ise şu ifadeleri içermektedir: *“Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir”*. Buradan anlaşılacağı üzere hukuka aykırılığı ortadan kaldıran sebeplerden biri olan üstün kamu yararının varlığı durumunda dahi bu verileri açıklayacak olan kurum ve kuruluşlar tarafından verinin ilgili olduğu kişiye yedi gün önceden bildirim yapma ve rızasını alma mecburiyeti öngörülmüştür.

2. Kişisel Verilerin Kişilik Hakkı Yönünden Değerlendirmesi

a. Kişisel Verilerin Korunması Bağlamında Kişilik Hakkı Kavramı

Kanun koyucu, kişilik kavramını tanımlamadığı gibi kişilik hakkı kavramı içeriğinde bulunması gereken değerleri saymak suretiyle de belirlememiştir.⁸⁹ Sadece Türk Medeni

⁸⁹ Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya, Medenî Hukuk, İstanbul, 2018, s. 107; Dural, Musatafa/Öğüz, Tufan, “Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku”, İstanbul, 2018, s. 5; Oğuzman, M. Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe, “Kişiler Hukuku (Gerçek Ve Tüzel Kişiler)”, İstanbul, 2018, s. 7; Öztan, Bilge, “Medeni Hukukun Temel Kavramları”, Ankara, 2017, s. 223; Zevkliler, Aydın/Havutçu, Ayşe/ Gürpınar, Damla,

Kanununda kişiliğin başlama ve sona erme anı hakkında hüküm vaz edilmiştir. Nitekim “*Kişiliğin başlangıcı ve sonu*” ana başlıklı TMK m.28 hükmüne göre “(1) *Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. (2) Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder*”.

Nitekim Yargıtay, kişilik hakkı kavramının bir tanımının olmaması nedeniyle her bir hakkın kendi şartları içerisinde değerlendirilmesi, korunması ve ihlal sebebiyle zararın tazmin edilmesine şu şekilde karar vermiştir: “...*acılarını içlerinde gizleyenleri tazminat isteme haklarından yoksun bırakmamak için yasalar manevi tazminat verilebilecek olguları sınırlamıştır. Bunlar kişinin ve ailenin onur ve saygınlığına yönelik suçlar (TCK M.38), kişilik değerlerinin zedelenmesi (MK m.24), isme saldırı (MK m.26), nişanın bozulması (MK m.121), evlenmenin feshi (MK m.128), bedensel zarar ve öldürme (MK m. 47) ile kişilik haklarının zedelenmesidir (BK m. 49). İçlerinden MK m.25 ile BK m.49 daha kapsamlıdır. MK m. 24’ün belli yerlere yollanması yüzünden böyle bir durumun bulunduğu yerde onu düzenleyen kurallar (örneğin MK m.26, 174/2, 287); bunların dışında BK 49. Maddesi uygulanır. MK 24 ve BK 49’da belirlenen kişisel çıkarlar kişilik haklarıdır. Kişilik hakları ise kişisel varlıkların korunmasıyla ilgilidir. Kişisel varlıklar bedensel ve ruhsal tamlık ve yaşam ile nesep gibi insanın insan olmasından güç alan varlıklar ya da kişinin adı, onuru ve sır alanı gibi dolaylı olarak iki kesimdir.*”⁹⁰ Buna göre “*kişilik değerlerinin kapsam ve çerçevesi; hayatın olağan akışına, yerleşik değer yargularına ve yaşam deneyimine bağlı olarak belirlenmelidir*”⁹¹

Bununla birlikte TMK’da kişilik hakkı ve bu hakka ilişkin korunması ve ad üzerinde hakların korunması şeklinde 23 vd. maddelerinde ele alınmıştır. Bu hükümler incelendiğinde anlaşılacağı üzere, genel bir kişilik kavramı benimsenmiş ve bu noktada hukuki düzenleme yapılmıştır. Bu noktada genel kişilik hakkı kavramının kabulü bu hakkı oluşturan kişiliğe dair değerlerin korunmasına yönelik farklı farklı düzenlemeler oluşturulmasa da genel kişilik hakkını korumaya yönelik düzenlemelerin bu değerleri de korumaya elverişli olacağı düşünülmektedir. Nitekim kişilik bir bütün halinde korununca, kişiliği oluşturan değerler de kendiliğinden bu korumanın kapsamına dahil olmaktadır.

Doktrinde kişilik hakkında baskın olarak “*kişilerin sadece var olmaları nedeniyle tanınan, ayrılmaz biçimde sahip oldukları, hukuk düzeni tarafından korunan yaşam, beden bütünlüğü, sağlık, şeref ve haysiyet, isim, resim, özel hayat, kişisel veriler, özgürlükler gibi*

“Medeni Hukuk”, Ankara, 2008, s. 81; Zevkliler, Aydın/Ertay, Şeref/Havutçu, Ayşe/Acabey, Beşir/Gürpınar, Damla, “Medeni Hukuk”, Ankara, 2018, s. 95.

⁹⁰ Yargıtay 4. HD, 01/06/2004 gün ve E.2004/125, K.2004/6279.

⁹¹ Yargıtay HGK, 02/05/2007 gün ve E.2007/4-224, K.2007/228.

kişisel değerler üzerindeki haklar, kişilik hakkını ifade eder” biçiminde tanımlanmıştır.⁹² Nitekim Yargıtay da “kişilik hakları, hak sahibinin hayatının, sıhhatinin, vücut bütünlüğünün, manevi ve fikri varlığının üzerindeki hakkıdır”⁹³ demek suretiyle benzer bir tanımlı benimsemiştir.

İnsan haklarının medeni hukuk alanındaki görünümü, kişilik hakkı olmaktadır.⁹⁴ Buradan anlaşılacağı üzere elektronik haberleşme alanında meydana gelebilecek ihlal halinde kişilik haklarını korumaya yönelik mevzuat hükümleri uygulanacaktır.⁹⁵ Nitekim kişilik hakkının elektronik ortam ihlal edilmesi üzerine açılan bir davada Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, “...Öğretim görevlisi olan davacı, aynı üniversitede ve fakat başka bir bölümde doçent olan davalının bir Internet grubuna gönderdiği e-mailler ile kişilik haklarına saldırıldığı için manevî tazminat talep etmiştir. Davalı, e-maillerin gönderildiği tarihte yurt dışında bulunduğunu, e-maillerin kendisi tarafından gönderilmediğini, e-mail şifresini bilen biri ya da birilerince gönderilmiş olabileceğinden davanın reddini istemiştir. Dosyada mevcut belgelerden 22.09.2003 tarihinde 19.37’de gönderilen gönderici adı olarak davacının adının bulunduğu e-mail’in 81.212.220.150 IP kullanıcısına ait olduğu, kullanıcı adının davalı adı davalının adı olmayıp D.A olup, 0442 23367 no’ lu Erzurum ilindeki bir telefonda 19.30’dan itibaren 41.20 dakika Internet’e bağlı kalınarak e-mail’in gönderildiği anlaşılmıştır. Bu tarihte davalının Çek Cumhuriyeti’nde bulunduğu, 20.09.2003’te Türkiye’den çıkış yaptığı, 24.09.2003’te Türkiye’ye girdiği anlaşılmıştır. Bu durumda davalının söz konusu mesajı göndermesi fiilen imkânsızdır. Gelişen teknoloji ve teknikler sayesinde e-mail şifrelerinin kırılması ve kolayca ulaşılabilmesi kolaylığı da göz önüne alındığında davanın reddi gerekirken kabulü usul ve yasaya aykırıdır. Bundan dolayı kararın bozulması gerekmektedir” demek suretiyle kişilik hakkının elektronik ortama karşıda korunması gerektiğine karar vermiştir.⁹⁶

⁹² Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 52.

⁹³ Yargıtay Kararları Dergisi, C:5,S:3,1979, s. 341 vd.

⁹⁴ Hatemi, Hüseyin/Kalkan Oğuztürk, Burcu, “Kişiler Hukuku”, İstanbul, Vedat Kitapçılık,2013, s. 57.

⁹⁵ Durak, Yasemin, “İnternet Yoluyla Kişilik Haklarına Saldırı Ve Hukuki Koruma”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 1, Ocak 2014, s. 102; Özdemir, Hayrunnisa, “Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk hükümlerine Göre Korunması”, Ankara, 2009, s. 187-206.

⁹⁶ Yargıtay HGK, 22/11/2005 gün ve E.2005/4-476, K.2006/498.

b. Kişilik Haklarının Özellikleri

Kişilik hakkı hukukun kişiye tanımış olduğu mutlak nitelikteki haklardandır.⁹⁷ Bu anlamda kişilik hakkının zedelenmesi halinde bu hakkın korunması herkese karşı ileri sürülebilir ve hukuk düzeninin tanımış olduğu haklardan faydalanılabilecektir. Yani kişisel verilerin ihlali anlamına gelebilecek bir olay vuku bulduğu takdirde, kişisel verilerinin izinsizce kaydedilmesi, işlenmesi veya yayılması suretiyle kişilik hakkı zedelenen kişiler, bu fiilleri sergileyen kişiler kim olursa olsun, hakkı koruyan davaları bu kişilere karşı açabilecektir.⁹⁸

Kişilik hakları tabiatları itibariyle parayla değerlendirilebilen haklar olmayıp, ekonomik anlamda değer taşımayan, manevi anlamda değeri olan haklardır. Burada bahsi geçen manevi değerler, insanın şeref ve haysiyeti, onuru gibi temel kavramları ifade etmektedir. Bu sebeple şahıs varlığı haklarından. Tabii her kuralın istisnası olduğu gibi günümüzde şahıs varlığı değerlerine karşı gerçekleşen saldırı halinde maddi zararların oluşması karşımıza çıkabilmektedir. Kişinin bilgilerinin sızdırılması neticesinde, ticari anlamda itibar kaybı ekonomik anlamda zararı da beraberinde getirebilecektir.⁹⁹ Bu noktada manevi değere karşı yapılmış olan saldırı neticesinde maddi bir zarar ortaya çıktığında, kişi ortaya çıkan bu zararın, kişilik hakkına riayet etmeyerek zararın meydana gelmesine sebebiyet veren kişiden tazmin edecektir. Nitekim bu hususa işaret eden bir kararında Yargıtay 7. Hukuk Dairesi “*Davacı işveren şirket 28.060 Dolar değerinde fren kampanyası siparişi aldığı, yapılan anlaşmaya göre Mısır’da bulunan E.... Şirketinin kapora olarak 10.000 Dolar ödemesi gerektiğini, E.... Şirketinin 10.000 Dolar kaporayı şirketin “Dış Ticaret Sorumlusu” olan davalıya ödemesine rağmen davalının durumdan şirketin yetkililerini haberdar etmediği bu nedenle uzunca zaman alınan siparişin yapımına başlanmadığı, E....Şirketinin davacı şirketin yetkililerinin facebook hesabına ulaşarak “davalıya kaporayı verdikleri halde bir aydır kendilerine bir cevap verilmediğini, davalıyı sık sık arayarak durumu sorduklarını, davalının kendilerini kısa süre sonra siparişin teslim edileceğini söyleyerek oyaladığını” bildirmesi üzerine durumdan haberdar olduklarını ve ürünü imal ederek gönderdiklerini, davalının bu eylemi ile davacı şirketin ticari itibarını hem müşterisi olan E....Şirketine, hemde davacı şirketin Mısır’da iş yaptığı diğer şirketlere karşı zedelediğini bildirerek 2.500,00 TL manevi tazminat talep etmiştir. Dosyada ki kayıt ve belgelerden olayın*

⁹⁷ Akıntürk/Akıpek/Ateş, age, s. 347; Dural/Öğüz, age, s.103.

⁹⁸ Akıntürk/Akıpek/Ateş, age, s. 341.

⁹⁹ Akıntürk/Akıpek/Ateş age 2018, s. 393.

aynen davacı şirketin iddiası gibi gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Davacı şirketin davalının sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle müşterisi olan yabancı şirket karşısında ticari itibarının zedelendiği ve kişilik haklarının haleldar olduğu sabittir” demek suretiyle başkasının itibarının zedelenmesine sebebiyet veren kişinin bundan kaynaklanan zararı tazmin zorunluluğuna işaret etmiştir¹⁰⁰.

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu “*Bir şahsın kişiliğine bağlı, fiziki, manevi ve fikri varlığı üzerinde kişi olma sıfatıyla sahip bulunduğu kişisel değerler üzerindeki mutlak hakka kişilik hakkı denir. Kişilik kavramı en geniş anlamda kişiyi ve onun kişilik haklarını kapsamaktadır... Kişilik hakkı çeşitli kişisel değerlerden oluşan bir bütünlük arz eder. Kişilik hakkı bir şahsın kişiliğini oluşturan maddi ve manevi değerleri kapsar. Kişinin özel yaşamı, beden bütünlüğü, şeref, haysiyeti, onuru, saygınlığı, sağlığı, özel yaşamının gizliliği, resmi adı, eseri, sözü, ekonomik hareket serbestliği ve özgür olma hakkı bu değerlerdendir”* demek suretiyle bu hususa açıkça işaret etmiştir.¹⁰¹

Kişilik hakları şahısla kaimdir. Bununla birlikte sübjektif bir değer taşımalarından ötürü konusu para ile ölçülebilen nitelikte bir içeriğe sahip değildirler. Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklardan olmaları hasebiyle bir karşılık olsun ya da olmasın devredilebilir nitelikte değildirler. Aynı mantıktan hareketle bu hakların zamanaşımına uğramayacağını ve vazgeçilemez nitelikte oldukları söylemek gerekir. Durum bu olmakla birlikte, hakkın özüne dokunmamak şartıyla bazı kişisel değerlerin kullanımının üçüncü kişilere devri mümkün görülmektedir.¹⁰²

Kural olarak kişilik hakları miras yolu ile intikal etmemektedir. Bununla birlikte kişilik haklarından doğan mali nitelikteki sonuçların mirasçılara geçmesi mümkündür.¹⁰³ TMK m.25’e göre mirasçılar, ölen kişilerin kişilik haklarının ihlalinden dolayı maddi tazminat davası açabileceği gibi, miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olması halinde açılmış bir manevi tazminat davasına devam edebilecektir. Ayrıca mirasçı olsun ya da olmasın ölenin yakınlarının ölenin haysiyet veya şerefine ya da cesedine yönelik saldırıları bertaraf etmeye hakları bulunmaktadır.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Yargıtay 7. HD, 02/07/2015 gün ve E.2014/18528, K.2015/13564.

¹⁰¹ Yargıtay HGK, 01/02/2012 gün ve E.2011/4-687, K. 2012/26.

¹⁰² TMK m.25’ e göre mirasçılar, ölen kişilerin kişilik haklarının ihlalinden dolayı maddi tazminat davası açabileceği gibi, miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olması halinde açılmış bir manevi tazminat davasına devam edebilecektir.

¹⁰³ Serozan, Rona, “Mirasçıya Geçen Ve Geçmeyen Haklar, Mirasçının Aslından Kazandığı Haklar Ve Mirasbırakanın Ölüm Sonrasına Uzanan Hakları”, Prof. Dr. Nihal Uluocak'a Armağan, İstanbul, 1999, s. 311.

¹⁰⁴ Öztan, Bilge, “Şahsın Hukuku”, Ankara 1994, s. 111.

Ayrıca ölen kişinin onur, şeref ve haysiyetini zedeleyici davranışlar sadece ölen kişiye manevi bir zarar vermemekte belli bir derecede yakınlıkları olması sebebiyle ölen kişilerin yakınları nezdinde de manevi bir zarara sebep olabilmektedir. Bu yüzden ölen kişinin mirasçısı olup olmadıklarına bakılmaksızın yakınlarının da bu ihlallerin sonlandırılması amacıyla hukuki süreçler başlatmaları mümkündür.

Keza haczi kabil olmaması nedeniyle iflas masasına dahil edilemez olsa de kişilik hakkında doğan bir alacağın devri hukuken caiz görülmüştür. Nitekim burada kişilik hakkının kullanılması sureti ile ortaya çıkan maddi bir değer söz konusudur ve devri mümkündür. Bu durumu örneklememiz gerekirse, kişi kendi resminin bir tanıtım afişinde kullanılmasını kabul edebilir. Kişi ile sözleşmenin diğer tarafınca belirlenmiş olan bedelin, kişinin rızası yahut alacağın temlik sureti ile sözleşmeye taraf olmayan üçüncü bir kişiye geçmesi mümkündür. Buna ek olarak kişinin müflis düşmesi halinde bu alacağı haczedilebilir veya iflas masasına girebilir.

c. Kişilik Hakkının Temsil Ettiği Unsurlar

(1). Genel Olarak

Kişilik hakkını oluşturan değerler, zaman içerisinde bu hakların taşıyıcısı olan kişinin ve toplumun değer anlayışındaki değişime paralel olarak değişime uğramakta ve kişisel değerleri de sınırlı sayıda ifade etmek mümkün görülmemektedir. Nitekim Kanun koyucu, kişilik haklarını saymak suretiyle belirlememiştir. Bu durum bir Hukuk Genel Kurulu kararında, “*kişinin kendisi ile ilgili olan hürriyet, namus, şeref, isim ve sır gibi kıymetler*”¹⁰⁵ olarak ifade edilmiştir. Sözü geçen karardan da anlaşılacağı üzere kişilik değerlerinin belirlenmesi noktasında kimi güçlükler bulunmaktadır. Bununla beraber, kişilik hakları çeşitli sınıflandırmalara tabi tutularak belirlenmeye çalışılmaktadır.¹⁰⁶

Bu çerçevede kişilik değerlerinin öncelikle “*maddi kişilik değerleri*”, “*duygusal kişilik değerleri*” ve “*sosyal kişilik değerleri*” olmak üzere üç kategoriye ayrıldığını gözlemleyebiliriz¹⁰⁷. Bu sınıflandırmaya esas olan görüşe göre, kişinin hayatı, bedensel bütünlüğü, sağlık hakkı, ruh bütünlüğü, fiziki kişilik değerlerini oluşturur. Nitekim Yargıtay

¹⁰⁵ Yargıtay HGK T. 06.06.1951, E.4-191/1951, K.122/1951, Kazancı İçtihat Bankası.

¹⁰⁶ Kaya, Mine, “Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması”, Ankara, 2015 s.33.

¹⁰⁷ Kılıçoğlu, Ahmet, “Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk”, 3. Bası, Ankara 2008, s.6.

4. Hukuk Dairesi bir kararında, “*Kişilik; bedeni ve ruhi varlık (değer) olarak kişilik hakkı tarafından korunmaktadır. Bu nedenle kişinin duygu hayatı onu vazgeçilmez kişisel değerlerinden (varlık)dir. Duygu hayatını, ruhi ahenk ve denge, onur, saygınlık, namus duygusu, özel yaşamı ile toplum, aile bireyleri veya yakın dostlarıyla olan gönül bağılıkları oluşturur. Bu kişisel değerlere saldırı yoluyla kişiye manevi acılar verdirmek kişinin ruhi varlığına ve sonuçta kişilik hakkına saldırıyı ortaya koyar*” demek suretiyle kişilik hakkının değişik yönlerine işaret etmiştir.¹⁰⁸ Kişinin dahil olduğu bireysel ilişkilere saygı duyulmasını isteme hakkı ve aile bütünlüğü gibi hakları ise duygusal kişilik değerleri olarak kabul edilmektedir. Kişinin toplumsal ilişkilerine saygı duyulması, bu ilişkilerini geliştirmesine yarayan şeref ve haysiyeti ise sosyal kişilik değerlerini temsil eden olgulardır.¹⁰⁹

Diğer yandan kişilik değerlerinin “*maddi kişilik değerleri*”, “*manevi kişilik değerleri*” ve “*mesleki kişilik değerleri*” olarak sınıflandırıldığı da görülmektedir.¹¹⁰ İnsanın sağlıklı ve eksiksiz bir bedensel varlığa sahip olmasını ve bunu sürdürmesini sağlayan hayat, vücut bütünlüğü, ruhsal sağlık gibi değerler onun maddi-bedensel kişilik değerleridir. Manevî kişilik değerleri ise şeref ve haysiyet, özel hayat, özgürlükler gibi değerlerden oluşur. Meslekî şeref ve haysiyeti ile meslekî ve ticarî giz çevresi ise mesleki ve ticari kişilik değerleridir.¹¹¹

(2). Yaşam Hakkı

Kişiye tanınmış en önemli haktır.¹¹² Kişinin maddi varlığı denilince ilk olarak yaşam hakkı akla gelir. Zira yaşam hakkının olmadığı yerde onur, şeref, haysiyet, beden bütünlüğü, kavramlarının bir önemi kalmayacaktır.¹¹³ Nitekim bu hak, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi m.3’te “*Herkes, hayat haklarına, kişi özgürlüğüne ve güvenliğine sahiptir*”. Keza Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.2’de “*Herkesin hayat hakkı hukuk tarafından korunur.*” Ve Anayasa m.17’de “*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*” hükümleriyle maksimum seviyede ele alınmıştır.

¹⁰⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 23/12/1991 gün ve E.1190/11596, K.1991/11230.

¹⁰⁹ Eren, Fikret, “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Cilt: I, 6.Bası (İstanbul, 1998), s.797.

¹¹⁰ Zevkliler, Aydın, Acabey, M. Beşir, Gökyayla, K. Emre. “Medeni Hukuk Giriş- Başlangıç Hükümleri- Kişiler Hukuku - Aile Hukuku”, Ankara, 2000. s.422.

¹¹¹ Kaya, age, s.34; Şen, Ersan, “Özel Hayatın Gizliği ve Korunması”, İstanbul, 1996, s.10.

¹¹² Helvacı, Serap, ”Gerçek Kişiler”, İstanbul 2013, s. 112; Cengiz Topel Çiftçioğlu, “Yaşama Hakkı”, TBB Dergisi, S. 103, Ankara 2012, s. 139.

¹¹³ Öztan, Bilge, “Medeni Hukuk”, 26. Baskı, Ankara, 2007, s. 277; Arpacı, Abdulkadir, “Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)”, İstanbul 2000, s.110.

Yaşam hakkı vazgeçilmez nitelikte haklardan olduğu için kişinin yaşamı üzerinde tasarrufta bulunma hakkı olmayıp yaşam hakkından vazgeçemeyeceği gibi başkalarının da bu hakka saygı göstermesini isteme hakkına sahiptir.¹¹⁴ Bu yüzden kişinin öldürülmesi, aynı zamanda kişilik hakkına saldırı teşkil etmektedir.¹¹⁵ Buradan anlaşılacağı üzere hakkın öznesi olan kişinin, yaşam hakkının tüm haklar ile ilintili olduğu ve ayrılmaz bir bütünlük içerdiği görülecektir.

(3). Bedensel Bütünlük Hakkı

Bireyin vücudunun parçaları üzerinde hakları mutlakdır. Bu haklar yaşam hakkının bir uzantısıdır. Kişinin bedeni üzerindeki hakları, uluslararası metinlerle de kayıt altına alınmıştır. Nitekim AİHS m.3 gereğince işkence, insanlık dışı haysiyet kırıcı muamele ve cezalar yasaklanarak vücut bütünlüğü korunmuştur. Keza Anayasa m.17’de de aynı meyandadır.¹¹⁶ Buna göre kişinin bedeninin bütün uzuvları üzerinde hak sahibidir. Bu haklara bir saldırının gerçekleştirilmesi halinde maddi ve manevi zararların doğması kuvvetle muhtemel olup, kişilik haklarının korunması çerçevesinde bu zararların tazminini talep etme hakkı vardır. Kişinin yaralanması, işkenceye tabi tutulması gibi eylemler bu hakkın zedelenmesi anlamına gelen durumlara örnektir. Yaşam hakkı ile karşılaştırıldığında kişinin yaşam hakkı üzerinde tasarrufta bulunması mümkün değilken bedensel bütünlüğü bağlamında belli ölçüde tasarrufta bulunma hakkına sahip olduğu söylenebilir.¹¹⁷ Bu tasarruf hakkına örnek olarak tedavi amaçlı tıbbi müdahaleler, organ ve doku nakli ve belli safhalardan geçmiş olması kaydıyla ve denetim altında ilaçların insan üzerinde denenmesi örnek olarak gösterilebilir.¹¹⁸

Anayasası m.17/2’nin “*Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz*” hükmüne göre tıbbi mecburiyet halleri hariç olmak kaydıyla, kişinin rızası alınmadan tıbbi müdahaleye tabi tutulması mümkün değildir. Örneğin bilinci yerinde olmayan bir hastanın

¹¹⁴ Güven, Kudret, “Kişilik Hakları ve Ötenazi”, Ankara, Nobel Yayınları, 2000, s. 106; Helvacı, age, s.112-113.

¹¹⁵ Arpacı, Abdulkadir, “Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)”, İstanbul, 2000, s. 110.

¹¹⁶ Kaya, Mine, age, s. 35.

¹¹⁷ Arpacı, Abdulkadir, “Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)”, İstanbul, 2000, s.112.

¹¹⁸ Arpacı, Abdulkadir, age, s.112.

hastaneye nakli halinde kendisinin rızasının alınması mümkün olmadığı için kendisinin üstün yararı sebebiyle tıbbi müdahalelere tabi tutulması hukuka aykırı olmayacaktır.

Kişinin bedensel bütünlüğü üzerindeki tasarruf hakkı sınırsız değildir. Örneğin taraflardan sadece birinin hayatta kalacağı ana kadar dövüşün devam etmesini konu eden türden bir müsabakaya verilen onay halinde kişinin bedensel bütünlüğü üzerindeki tasarruf hakkının sınırları aşılmış olur. Buna karşın kişinin vücudunun farklı yerlerine piercing diye tabir edilen metallerin takılmasına verilen onay kişinin bedensel bütünlüğü üzerindeki tasarruf hakkının sınırları dahilinde bulunmaktadır. Kişilik haklarından en önemlisi olan yaşam hakkına müdahaleye yol açacak şekilde beden bütünlüğüne yönelik müdahalelere verilecek rıza hukuka aykırı olacaktır.¹¹⁹

Kişinin bedensel bütünlüğü üzerinde yürütülecek “bilimsel deneylerin kişinin sağlığını riske atmayacak nitelikte olması gerekir.” Organ veya doku nakli, fonksiyonunu kaybetmiş bir hücre doku veya organın yerine yenisinin yerleştirilmesidir.¹²⁰ Tıbbi zorunlulukların doğduğu zamanlarda “ve kanunların belirlemiş olduğu şartlara uygun olarak, kişinin bir başkasının sağlığı için hücre, doku veya organını bir başkasına” nakledilmesine hukuken cevaz verilmiştir. Nitekim 20/05/1979 tarih ve 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun, hem canlıdan hem de cesetten organ ve doku alınması hususunu düzenlemektedir.

(4). Sağlık Hakkı

Sağlık hakkını yaşam hakkının içerisinde yer aldığını ileri süren görüşlerin¹²¹ yanı sıra “*kişinin sağlığı, bedeni sistematik içerisinde doğuştan sahip olunan doğal ve organik tümlüğünü ifade eden ve bedeni bütünlüğünden farklı olduğundan ayrı bir kişilik değeri olarak*” görenler de vardır.¹²² Bireyin fiziki ve ruhi sağlığı bir bütün olarak kişisel değerleri ifade etmektedir.

Farklı bir deyişle kişinin yaşam hakkı, vücut bütünlüğü yanı sıra, düzgün bir biyolojik yapıya sahip olması gerekmektedir. Fiziksel ve ruhsal alandaki bütünlük kişiye ait bir değer olarak kabul edilebilir.

¹¹⁹ Ayözger Öngün, Çiğdem, s.57.

¹²⁰ Aydın, Murat, “Tıbbi Müdahale Olarak Organ ve Doku Nakli”, Ankara, Adalet Yayınları, 2008, s.6.

¹²¹ Arpacı, Abdulkadir, age, s.111.

¹²² Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan, “Türk Özel Hukuku, C.II, Kişiler Hukuku”, İstanbul 2004, s.105.

(5). Ad-İsim Üzerindeki Hak

Ad, “kişiyi başkalarından ayırt etmeye yarayan unsurlardan olduğu gibi, kişinin bir aileye aidiyetini de ifade eden ve ona ait olduğu ailenin sosyal mevkiinden yararlanma imkânı veren bir kelimedir”.¹²³“Kişilerin hem aile hem toplum içinde tanınmalarını¹²⁴ sağlayan ad AİHM içtihatları ile birlikte özel yaşama ve aile yaşamına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmektedir.¹²⁵ Ad ile ilgili olarak vermiş olduğu bir kararında Yargıtay HGK adın değişik yönlerine şu ifadelerle işaret etmiştir: “davacı, velisi olduğu kızının “Hatice” olan ismini “Mizgin” olarak tanıdığından değiştirmek istemiş, yerel mahkeme istemi, yeni isim Türk dilinde olmadığı, zıt anlamları barındırdığı, milli kültüre, örf ve adetlere uygun düşmeyeceği ve kamu vicdanını inciteceğinden isim değişikliği haklı görülemeyeceğinden reddetmiş, Yargıtay’ca hükmün bozulması üzerine kararda direnilmiş ve HGK tarafından direnme oyçokluğu ile onanmış, davacı tarafından kararın düzeltilmesi istenmiştir. HGK davacının karar düzeltme istemini oyçokluğu ile kabul etmiş; ismin konulması ve değiştirilmesinde Nüfus Kanunu 16. madde ile “milli kültürümüze, ahlak kurallarına, örf ve adetlerimize uygun düşmeyen ve kamuoyunu inciten isimlerin” konulamayacağı kuralını yorumlamış ve “ Doğu ve Güneydoğu Anadolu yalnızca belli bir etnik kökenin değil, ülkemiz gerçekliğinde var olan, çeşitli etnik kökenli insanların yaşadığı vatanın bir bölümüdür. Toplumun en küçük birimi olan aile ve onu oluşturan bireylerin, toplumun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel dokulardan, örf ve adetlerden etkilenmesi yadsınamaz. O nedenle bireyin kendi yapısı içerisinde değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Dahası bireyin bölgeye özgün şekillenmesi de göz ardı edilmemelidir. Gerçekte de kökleşmiş bu oluşumun milli kültürümüzün, örf ve adetlerimizin bir parçasını oluşturduğunda kuşku ve duraksamaya yer olmamalıdır.”

Ad, kişiyi bulunduğu toplumdan ayırt etmeye yarar¹²⁶ ve herkesin adı üzerinde hakkı vardır. Kişinin rızası dışında adının kullanılması” halinde kişilik hakkı ihlal edilmiş olacaktır. Bu durumu örneklemek gerekirse, kişinin adının bir internet sitesinde reklamlar üzerinde

¹²³ Öztan, Bilge, “Şahsın Hukuku”, s.164; Cengiz, Bilal, “Türk Hukukunda Ad ve Adın Değiştirilmesi”, Ankara 2011, s.3; Helvacı, age, s.74-75; Dural/Öğüz, age, s. 165-166.

¹²⁴ Yargıtay HGK, E. 2000-18-127, K. 2000/154; <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/397786>, s.282.

¹²⁵ Arslan Öncü, Gülay, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması”, İstanbul, Beta Yayınları, 2011, s.255.

¹²⁶ Özdemir, Hayrunnisa, “Türk ve İsviçre Medenî Hukukunda Ad Üzerindeki Hak ve Korunması”, AÜHFD, 2008, S.3, C.57, s.564.

kullanılması yahut kişinin adının müdahil olmadığı bir hırsızlık vakıası içerisinde gerçeğe aykırı olarak geçmesi, kişilik hakkı ihlal edilmiş olacaktır. “Kısaltılmış ve temsili isimler, lakap, müstear ad, internet alan adı ve e-posta adresleri de adın korunmasından faydalanırlar.

“Bu korumadan yalnızca gerçek kişiler değil, ayrıca şirket, dernek ve vakıf gibi tüzel kişiler de yararlanırlar. Buna ek olarak bir işletmenin adı, ticari unvanı ad korunması kapsamındadır.

TMK m.26’da adın korunması “*Adının korunması çekişmeli olan kişi, hakkının tespitini dava edebilir. Adı haksız olarak kullanılan kişi buna son verilmesini; haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddi zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevi tazminat ödenmesini isteyebilir*” şeklinde düzenlenmiştir.

(6). Şeref ve Haysiyetin Korunması Hakkı

Kişiyeye toplumun atfetmiş olduğu değer, şeref ve haysiyet olarak ifade edilmektedir.¹²⁷ Bunun yanı sıra toplum içerisinde kişiyeye duyulan itibar ve saygınlığı gösteren değer yargısıdır. Kişinin sağ ve tam doğum ile birlikte sahip olduğu, sırf insan olması hasebiyle “doğuştan kazandığı itibar ve saygınlık olduğu gibi, toplum içerisindeki davranış, yetenek ve sosyal pozisyonuna bağlı olarak kazandığı itibar ve saygınlığı da vardır. Nitekim Yargıtay şeref ve haysiyet konusunda: “*Şeref ve haysiyet, dahil olduğu toplumun gerekli saydığı ahlaki niteliklere sahip olduğu ya da böyle kabul edildiği için, kişiyeye verilen değeri ifade eder. Kişinin onuru (şerefi) ve saygınlığı onun toplum içindeki tüm manevi değerlerinden oluşur*” kararıyla belirlemiştir.¹²⁸ Ayrıca kişinin belli bir meslek veya sanata sahip olması da kişiyeye bu notada mesleki şeref ve haysiyet yükleyecektir.

Şeref ve haysiyet, yalnızca gerçek kişiler için değil, tüzel kişiler açısından da bir kişilik değeridir. “Kişiyeye toplum tarafından biçilen rolün yansımaları olan bu kavram yer ve zamana göre değişebilir. Bu nedenle kişinin şeref ve haysiyetine karşı bir saldırının olup olmadığı değerlendirilirken, saldırının yer ve zamanındaki objektif değer yargısından ayrıca toplumun üyesi ortalama zekaya sahip üçüncü kişinin bakış açısından değerlendirme yapılmasında fayda vardır.

¹²⁷ Sırabaşı, Volkan, “İnternet ve Radyo Televizyon Aracılığı ile Kişilik Haklarına Tecavüz”, Ankara 2007, s.29; Dural, age, s.123; Kılıçoğlu, age, s.84-85.

¹²⁸ Yargıtay HGK, 27/06/2012 gün ve E. 2012/4-179, K. 2012/412.

Kişilik haklarına gerçekleşen saldırıların en çok rastlanan şekli olan şeref ve haysiyet gerek ceza hukukunda gerek özel hukukundan kaynaklı birçok farklı düzenleme ile “koruma altına alınmıştır. Kişiyi küçük düşürmek, yanlış tanıtmak, gülünç ya da zor duruma sokmak, kişiye düşmanca bir ortam hazırlamak amacıyla yapılan davranışlar, manevi değerleri zedeleyen şeref ve haysiyete saldırı hallerindedir.¹²⁹ Bu durumu örneklemek gerekirse, tanınmış bir kişinin resminin izin alınmadan jigolo sitelerinde “kullanmak kişinin şeref ve haysiyetini” zedeleyecek olan kişilik hakkı ihlali niteliğindedir. “Ayrıca bir kişi hakkında asılsız isnatlarda ve iftiralarda bulunmak da bu kapsamda korunan bir kişilik değeridir.¹³⁰

(7). Resim ve Ses Üzerindeki Hak

Resim, bireyi başkaları için bilindir kılan onu diğer bireylerden ayıran görünümüdür. Bu sebeple olsa gerekir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kişinin resmi üzerindeki hakkını aynen şu şekilde belirlemiştir: “Bir kişinin görüntüsü, kişinin eşsiz özelliklerini gösterdiğinden ve onu diğer kişilerden ayırt ettiği için kişiliğinin temel özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle, kişinin kendi görüntüsü üzerindeki hakkı kişisel gelişimin önemli parçalarından biridir. Bu hak, görüntüsünün yayınlanmasını reddetme hakkının yanında söz konusu görüntünün kullanımını kontrol etme hakkını kapsamaktadır.”¹³¹

Resim, fotoğraf veya bir video kaydı, film ya da ekran görüntüsü veya kalemle çizilen resmi yahut karikatür olabilir.¹³²

Yargıtay HGK “O halde, kişinin resminin her ne şekilde olursa olsun izinsiz olarak yayınlanması, hukuka uygunluk sebepleri bulunmadıkça, hukuka aykırıdır. Çünkü, resmin izinsiz yayınlanması emredici nitelikte bir kuralla yasaklanmıştır. Burada tartışılması gereken sorun, davacılara ait görüntünün resim içinde “ayrıntı niteliğinde” olup olmasının sonuca etkisidir. Bir kişinin bir rastlantı sonucu, ayrıntı olarak içinde bulunduğu bir fotoğrafın bir sergide veya sanatla ilgili yayınlarda umuma arzedilmesi halinde iznin alınmadığının öne sürülmesi “hakkın kötüye kullanılması” olarak nitelendirilebilir TMK. m.2/2). Ancak kişinin dış görünüşünün ayrıntı olarak da olsa içinde bulunduğu fotoğrafın “ticari amaçlarla, reklam yoluyla kamuya sunulmasında iznin alınmaması hukuka aykırılığı oluşturmalıdır; iznin alınmadığını ileri sürmek hakkın kötüye kullanılması olarak nitelendirilemez. Çünkü bu

¹²⁹ Yargıtay 4. HD E. 2002/14497, K.2003/4830, Kazancı İhtihat Bankası.

¹³⁰ Yargıtay 4. HD E.1995/4747, T. 14.05.1984, Yargıtay Kararları Dergisi, 1984, S.11, s.1662.

¹³¹ AİHM, von Hannover/ Almanya, B.59320/00, 7 Şubat 2012 tarihli, Büyük Daire kararı, § 96.

¹³² Öngören, Gürsel, “TV ve Radyoda Kişilik Haklarına Saldırlara Karşı Hukuki Başvuru Yolları”, İstanbul 1995, s. 68; Oğuzman/Seliçi/Özdemir, Saibe, age, s. 135.

nitelikteki bir olayda 'kişinin korunmaya değer bir çıkarı olmadığını' söylemek olanağı yoktur" şeklinde karar vermiştir.¹³³

Rıza dışı resim alınması, o resmin kullanılması, işlenerek kullanılması kişilik hakkını ihlal eder.¹³⁴ Bu konuya işaret eden bir kararında Yargıtay, davacı bayan ve küçük çocuğun açtığı davada, davacıların eş ve babası olan kişinin karıştığı terör eylemi yayın konusu edilmiş, davacıların fotoğraflarına yer verilmiş ve adres bilgileri kamuoyu ile paylaşılmış olup davacılar bu nedenle manevi tazminat istemişler, yerel mahkeme davayı reddetmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi red kararını "*Her iki davacının terör eylemi ile bir ilgisi bulunmadığı davalı tarafın da kabul ettiği bir husustur. Bu nedenle terör eylemi ile ilgili bir haberde resimlerinin kullanılmış olması onların kişilik değerlerine zarar verir. Kaldı ki az yukarıda belirtildiği gibi henüz bebek yaşta olan davacı küçüğün resminin, açık biçimde, bu tür bir haberde yer alması hem basın ahlak ilkelerine hem de çocuk haklarının korunmasına ilişkin uluslararası kurallara uygun değildir. Bunun yanında davacıların ev adreslerinin sokak ve kapı numarasına kadar verilmiş olması da haber için gerekli bir unsur değildir. Bu durum kişinin özel yaşam alanına ilişkin bilgilerin açıklanması yolu ile özel hayata haksız bir müdahale niteliğindedir. Yayında konu edilen eylem failinin, davacıların yakını olması davalının eylemini hukuka uygun hale getirmez*" demek suretiyle kişinin resmi üzerindeki hakkına vurgu yapmıştır.¹³⁵

Kamuya mal olmuş devlet adamları yahut sanatçıların resimlerinin rızaları haricinde çekilmesi veya resimleri basılıp dağıtılması, kişilik hakkının ihlali olarak değerlendirilemez.¹³⁶ Örneğin sporcu, şarkıcı ya da siyasetçinin törenlerde yahut müsabakalarda ya da etkinliklerde resminin çekilmesinde rıza aranmaz.¹³⁷

Özel hayatın gizliliği sınırları içerisine giren durumlarda izinsiz resim çekilmesi kişilik hakkının" ihlalini meydana getirir."Bir kimsenin izinsiz olarak" çıplak yahut pornografik "resimlerinin çekilmesi özel hayata müdahale" niteliği taşır. Birinin rastlantı olarak "resminin çekilmesi veya görüntülenmesi" resimdeki kişinin "kişilik hakkının ihlaline" neden olmayacağı gibi, söz konusu resmin işlenmesi ve reklam amaçlı kullanılması halinde, resimdeki kişinin kişilik hakkının ihlaline sebebiyet verir. Bu hakkın kanuni sınırlaması

¹³³ Yargıtay HGK, 03/10/1990 gün ve E.1990/4-275, K. 1990/459.

¹³⁴ Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 61.

¹³⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 21/09/2006 gün ve E.2005/11539, K.2006/11029.

¹³⁶ İmre, Zahit, "Şahsiyet Haklarının Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler", İHFM, Cilt XXXIX, S.1-4, s.165.

¹³⁷ Parlak Börü, age, s.405-406.

“TMK m.2’ deki dürüstlük kuralıdır. Yargıtay, bir kadın milletvekilinin plajda çekilmiş bir fotoğrafının gazete ve bunun internet sitesinde yayını, politikacıların eyleminin basına duyurulduğu ve bunun basın hürriyeti sınırında kaldığı gerekçesiyle kişilik hakkı ihlali saymayan yerel mahkeme kararını bozmuştur. Bozma gerekçesinde “*Kişinin fotoğrafı (resmi) üzerindeki hakkı, şahsiyet haklarından olup (TMK. m.24), ona karşı yapılan her çeşit saldırının önlenmesi istenebilir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda yazılı durumlar ayırık olmak üzere hiç kimsenin resmi rıza dışında sinema, televizyon, gazete, afiş, kitap ve benzeri araçlarla teşhir edilip yayınlanamaz. Kural olarak kişinin rızası olmadan resmin kullanılması hukuka aykırıdır.(FSEK. m.86) Bu kural mutlak olmayıp toplum hayatının gereği, haber alma ihtiyacı gibi hallerde resmin izinsiz yayınlanabileceği kabul edilmiştir. Ancak yayın amaca uygun olarak yapılmalıdır. Dava konusu haberde davacının plajda çekilen fotoğrafının yayınlanmasında kamu yararı bulunmamaktadır. Haber olarak verilmekle yetinilmesi gerekirdi. Şu durumda davacının özel fotoğrafının izinsiz yayınlanması nedeniyle kişilik haklarına saldırının var olduğunun kabulü gerekir*” denilmiştir.¹³⁸“*Kişinin resminin çizilmesine, fotoğrafının çekilmesine, görüntüsünün alınmasında rıza gösterdiği durumlarda kişilik hakkının ihlalden bahsedilemez.*¹³⁹“*Fakat tüm bunlara gösterilen rızanın amacını aşan şeyler için eldeki resimlerin kullanılması söz konusu olduğunda kişilik hakkının ihlali ortaya çıkacaktır.*¹⁴⁰”

“5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m.86 kapsamında” resimlerin yayınlanması halinde resim sahibi kişiden izin “alınmasının şart olmadığı halleri sıralamıştır.” Bu madde incelendiğinde görüleceği üzere, “memleketin siyasal ve sosyal hayatında rol alan kimselerin resimleri, tasvir edilen kimselerin katıldığı geçit resmi veya genel toplantıları gösteren resimler, günlük olaylarla ilgili olan resimler ile radyo ve film haberleri için çekilen resimler ile ilgili rıza alınması şart” olmadığı görülecektir. “Fakat bu resimlerin amaca uygun kullanılması, tahkir edici şekilde veya ticari amaçla kullanılmamaları gerekmektedir.¹⁴¹” Zira hakkın kötüye kullanılmasını kanun korumamaktadır. Bu doğrultuda Yargıtay’a göre “*Bir kimsenin dış görünümü üzerinde kişilik hakkı vardır. Resim ise bir kimsenin dış görünüşünü ve o kimsenin tanınmasını sağlayacak biçimde yansıyan yüzey bir cisimdir. Bu nedenle kişinin dış görünümünü yansıtan, onu tanıtan resmi üzerinde kişilik hakkı bulunmaktadır. Kural olarak kişinin rızası olmadan resmin yayınlanması hukuka aykırı olarak kabul edilmektedir*

¹³⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 19/03/2009 gün ve E. 2008/9075, K.2009/4072.

¹³⁹Yargıtay 4. HD. E.1984/9517, K.1985/958, T. 11.02.1985, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

¹⁴⁰ Yargıtay 4. HD. E.1988/6227, K. 1988/9120285, T. 01.11.1988, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

¹⁴¹ Yargıtay 4. HD. E.1985/9517, K. 1985/958, T. 11.02.1985, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

(FSEK m.86). Ne var ki bu kural mutlak değildir. Kanun toplum hayatının gereği, toplumun haber alma ihtiyacı gibi hallerde resmin izinsiz yayınlanabileceğini kabul etmiştir (m.86/II). Fakat bu yayın amaca uygun olarak yapılmalıdır; resmin haber verme dışında ticari bir amaçla veya reklam amacıyla kullanılması kişilik haklarına saldırıdır”.¹⁴²

(8). Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

““Özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı” madde başlığı altında AİHS m. 8’de bu hak, Anayasa’da “özel hayatın gizliliği ve korunması” bölümünde, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve haberleşme hürriyeti başlıkları altında düzenlenmiştir.¹⁴³ Bu hükümlerin özel hukuk alanındaki karşılığı, kişilik hakkı kavramı adı altında düzenlenmekte, “özel hayat” kişilik değerlerinden kabul edilmekle kişilik hakkını koruyucu hükümlerle korunmaktadır.¹⁴⁴ Yargıtay eşlerin birlikte oturdukları konutta eşlerden birinin başkasıyla birlikte olması ve diğer eşin konut dokunulmazlığının ihlâli şeklindeki eylemde, konut dokunulmazlığının ihlâlini, konuttaki gizli ve özel yaşamdan kaynaklanan değerlere, sosyal ve toplumsal olgulara ve aile onuruna aykırılık oluşturduğundan diğer eşin kişilik hakkına saldırı olarak görmüştür.¹⁴⁵

Kişinin özel hayatına gizlice evine girme, eşyalarını karıştırma, mektup ve diğer belgeleri açma, konuşmaları dinleme, röntgenleme gibi araçlarla sızmak ve bilgi edinerek müdahalede bulunmak mümkündür.¹⁴⁶ Gelişen “teknoloji sayesinde” yeni çıkan elektronik cihazlar ile “dinleme, gözetleme yapılması şeklindeki saldırılar her geçen gün artmaktadır. Kişinin toplum ile bütünleşmiş bir varlık” olması nedeniyle “özel yaşamının gizliliğinin korunması gereken” durumların “belirlenmesi güçlük oluşturmaktadır.”“Bu yüzden yaşam alanı üç alana ayrılarak bir sınıflandırma yapılmıştır.¹⁴⁷““Bunlar kamuya açık alan, özel yaşam alanı ve sır” alan olarak ifade edilebilir. Bu alanlar gerçek kişiler için bir koruma konusu olduğu kadar tüzel kişiler için de bir koruma alanını ifade etmektedir.

¹⁴² Yargıtay 4. HD. 10/03/2009 gün ve E. 2008/6920, K. 2009/3478.

¹⁴³ Kaya, age, s. 41.

¹⁴⁴ Yüksel, age, s. 16-20.

¹⁴⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 17/09/2007 gün ve E. 2006/11482, K. 2007/10254.

¹⁴⁶ Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 63.

¹⁴⁷ Hubmann, Heinrich, “Das Personrecht”, Köln, 1967, s. 269 vd.

Toplum içerisinde yaşayan kişi, kamusal alanda gerçekleştirdiği fiiller “başkaları tarafından kolayca izlenip, gizli tutulamayacak olaylardan ve davranışlardan oluşan hayat alanı kamuya açık alandır.¹⁴⁸”

Başkaları tarafından görülme bile kişinin adı, adresi, mesleği gibi bilginin veya olayın herkes tarafından bilinebilir olması o olayın ortak bir hayat çevresine dahil olması kafidir. “Kişinin herhangi bir kimse yahut grup ile paylaşmış olduğu ve toplum önünde gerçekleşen hayat alanının gizli tutulma olasılığı yoktur.”“Örneğin, kişinin herkesçe girilip çıkılabilen yerlerde bulunması sırasındaki davranışları, konuşmaları, kamuya açık alanda yürümesi gibi haller, kişi açısından korunan bir menfaatin bulunmaması nedeniyle özel yaşamın gizliliği kapsamında değildir.¹⁴⁹” Nitekim kişilerin özel hayatına ilişkin getirilen korumalar sınırsız nitelikte değildir ve somut olay üzerinde değerlendirme yapmak gerekmektedir. Zira kişi toplum içerisinde gerçekleştirdiği faaliyetlerin tamamını gizleme imkân ve olanağı bulunmamaktadır. Bu hususta kişinin, kişiliğine ilişkin bir saldırının bulunup bulunmadığına ilişkin bir itilaf oluşacaktır. Ortak yaşam çerçevesinde “olayın izlenerek ifşa edilmesi, asılsız” isnatlar ve iftiraların varlığı, “şeref ve haysiyete dokunur biçimdeki eylemlerin, “gerçek dışı ifadelerle olayların açıklanması gibi hukuka aykırılık” hali taşımamak kaydı ile mümkündür.¹⁵⁰

“Bireye mahsus olduğundan özel hayat alanı kabul edilen yerler, ancak kişiye yakın kişiler ile paylaşılan ve yakın çevreye açık diğerlerine kapalı hayat çevresidir.” Burada “kişiye yakın olan kimselerden anlaşılması gereken her somut vakıa bakımından değişkenlik gösterebilir ancak aile üyeleri, akrabalar, arkadaş veya iş arkadaşları yakın çevre olarak değerlendirilebilir. Bu alanda gerçekleşen olaylar” herkes tarafından bilinebilir, gözlemlenebilir olaylar olmayıp belli bir gruba özgü olması nedeniyle sayılı kişilerce bilinip gözlemlenebilir niteliktedir. “Kişinin gizli hayat çevresine girmeyen ailevi ve mesleki olayları ve faaliyetleri de bu çevrede yer alır.¹⁵¹” Bu alana üçüncü kişiler tarafından sızılarak olayların ve bilgilerin öğrenilmesi özel hayatın gizliliğinin ihlali niteliğindedir. Bu noktada çoğu zaman bu çevre ile diğer hayat çevresinin ayrılması kolay değildir. Dar anlamda incelemek gerekirse kişinin yakın çevresince kişiye ait bilgilerin “bu hayat çevresini taşıyan kişiler tarafından yayılması hukuka aykırı” nitelik taşımamaktadır. Ancak “bu olayların kişinin rızası dışında basın tarafından izlenmesi ve açıklanması hukuka” aykırılık oluşturmaktadır. AIHM bu

¹⁴⁸ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, age, s. 418-419; Özsunay, age, s. 126; Helvacı, age, s. 62.

¹⁴⁹ Yargıtay 4. HD. E.1998/957, K.1998/4299, T. 04.06.1998, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

¹⁵⁰ Kaya, age, s. 41.

¹⁵¹ Ayözger Öngün, Çiğdem, s. 65.

konuda vermiş olduğu bir kararında, Prenses Caroline’in kuytu bir restoranda yemek yerken, ata binerken, çocukları ile ilgilenirken, alışverişte, kayak yaparken, tenis oynarken ve plajda çekilen fotoğrafları ve bunlar hakkında yorumları içeren yayınlarla özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlâl edildiği gerekçesiyle yaptığı başvuruda, Alman Hükümeti fotoğrafların özel alanda değil halk arasında çekilmesi ve davacının kamuya mal olmuş bir kimse olduğu yönünde savunma yapmıştır. Mahkeme inceleme neticesinde verdiği kararında, özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının ihlâl edildiği kanaatine varmıştır. AİHM’ne göre kamuoyunun tanıdığı politikacı gibi kişilerin özel hayatlarına ilişkin olayların, bazı özel durumlarda kamunun bilgilenme hakkı kapsamında ve kamu yararı için açıklanması hukuka uygun sayılabilir. Buna karşın eldeki davada, özel hayata ilişkin detayların verilmesi okuyucuların merakını tatmin amaçlı olup toplumun başvuruçunun özel hayatında nasıl davrandığını bilmesi, topluma herhangi bir menfaat sağlamayacaktır.¹⁵²

Kişinin başka kimseler tarafından bilinmesini, görülmesini ve duyulmasını “istemediği, kendisi ve güvendiği kimseler” dışındaki kimselere “kapalı olan hayat alanı,” sır alan olarak ifade edilmektedir. Kişi, sır alanındaki olaylar ve olguları, bilgileri istediği biçimde, istediği kadar ve istediği kimseler ile paylaşma hürriyetine sahiptir. “Bu nedenle, kişinin izni ve bilgisi dışında bu alana girilmesi, araştırma yapılması, bilgi edinilmesi,” bu verilerin kaydedilmesi kişilik hakkının ihlalini ortaya çıkarır.¹⁵³ Kişinin sır alanına giren konuları açmak gerekirse, aile hayatı, cinsel hayat, duyguları, mektupları, mesajları, haberleşmesi, kişisel verileri, kişinin yaratıcılığı ve geliştirilmesi için gerekli olan birçok başlık bu alana girer.

Bir konunun “bir kişinin sır alanına girebilmesi için sübjektif şart olan başkaları tarafından bilinmeyen bir olgu olması ile objektif şart olan onun üçüncü kişiler tarafından bilinmemesi” gereklidir.¹⁵⁴ Kişinin “sır alanındaki olayların özel hayat alanındaki olaylardan farkı, kişi özel hayat alanındaki bir olayın kişinin yakın çevresinde” yayılmasının “göze alınmış olduğu halde, sır” alandaki olayların güvenilen kişilere “bile başkalarına açıklanmamak” kaydıyla paylaşılmasıdır.

“Kişinin sır alanındaki bir olayı” çevresindeki güvenmiş olduğu “bir kişiye anlatmasıyla onun tarafından” sırrı öğrenme yönündeki iradesi, sır alanı öğrenen kişiye bu sırrı bir başkasına açıklanması noktasında hak vermemektedir. Bu durumun somut örneği bazı meslek gruplarının sır saklama yükümlülükleri ile gösterilebilir. Mesleği gereği bir hekimin

¹⁵² bkz. AİHM Von Hannover v. Germany, 24/06/2004 gün ve Başvuru No. 59320/00.

¹⁵³ Helvacı, age s. 62; Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. age, s. 418.

¹⁵⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 177.

bir hastasının hemoroit olduğunu bilmesi bu bilgiyi bir başkası ile paylaşmama yükümlülüğünü beraberinde getirir. Yahut bir avukatın, müvekkilinin boşanma dosyasına dair müvekkil eşi olan kimsenin müvekkilini aldattığı, bir psikoloğun danışanın, karanlıktan korktuğu bilgisini bir başkası ile paylaşmama yükümlülüğü vardır.

Aynı şekilde GSM operatörleri aracılığıyla gerçekleşen görüşmelerin kişinin sır alanına ait “bir meseleyi karşı taraf ile paylaşırken,” operatör işletmecisinin bu görüşmelere ait bir veri kaydı alınmaktadır. “Kişinin kendisine ait bu sırrı cep telefonunda başkasıyla paylaşma iradesi sergilemesi, GSM operatörünün bu bilgiyi edinmesine izin verir fakat işletmecinin bu bilgileri başkaları ile paylaşmasına izin verme iradesi taşımaz. Yargıtay, evli bir sanatçının telefon konuşmalarının gizlice kaydedilmesi sonucu sevgilisi ile konuşmalarının yayınlanması üzerine açılan manevi tazminat davasında “...Yayında yer alan sözler, iki kişi arasında son derece gizli kalması ve o kişilerin özel yaşam alanı ile ilgili bulunan sözler olduğu görüldüğü gibi, sözler bu içerikte olmasa bile, bir kişinin telefonunun dinlenmesi veya dinlenen telefondaki görüşmelerin yayınlanması, başlı başına özel yaşama ve hatta son derece gizli kalması gereken yaşamın gizliliğine saldırı teşkil eder. Kişi toplum tarafından bilinen anonim bir kişi olsa dahi, özel yaşam hiçbir şekilde açıklanamaz. Hatta hiç kimsenin telefonu da dinlenemez” şeklinde karar vermiştir.¹⁵⁵

“Kamuya” malolmuş “insanların özel hayat” ve buna bağlı “sır alanı” içerisindeki “olay ve davranışların” ifşası “hukuka aykırılık teşkil eder. Bu kişilerin spor, sanat,” siyaset, “alanındaki faaliyetleri kamuya açık” nitelikte olsa da, kişilerin bu alan dışında da bir yaşantısı olduğundan, kamuyu ilgilendirmeyen alanlarda rıza dışı müdahale kişilik hakkının ihlalini beraberinde getirir.

Günümüz gelişen teknolojisi ve elektronik haberleşme sisteminin oldukça gelişmesi karşısında kişinin özel hayatının gizliliğine ilişkin ihlallerin artması kaçınılmaz hale gelmiştir. Seyahat ve turizm şirketi yöneticisi ve yat kaptanı olan davacıların bir yat yarışı sırasında çekilen fotoğraflarının, “Vurguncular” başlıklı yayında, internet yolu ile bankaları dolandıran sanal bir çetenin yakalanması için yapılan operasyonlarla ilgili olarak kullanılması üzerine açılan manevi tazminat davasında yerel mahkeme, davalı davacıların sadece fotoğraflarına yer verildiğini adlarının yer almadığı bu nedenle de kişilik hakkına saldırı olmadığını savunmuş, yerel mahkeme davacıların fotoğrafına yer verildi ise de adları belirtilmediği bu nedenle de fotoğraftaki kişilerin davacılar olduğunun hiç kimse tarafından anlaşılamayacağı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay, davacıların adı geçen çete ile ilgileri olmadığını, olayla ilgisi

¹⁵⁵ bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 12.10.2000 gün ve E.2000/5520, K.2000/8659.

olmayan davacıların çete üyesi gibi gösterilmesinin kişilik hakkına saldırı oluşturacağını belirttiikten sonra “ ...bir kimsenin fotoğrafının izinsiz yayınlanması da hukuka aykırı olup kişilik haklarını saldırı oluşturur. Bu nedenle davacıların fotoğraflarının altına ayrıca isimlerinin yazılmamış olmasının sonuca etkisi yoktur” diyerek manevi tazminata hükmedilmesini istemiştir.¹⁵⁶ Tüm bu sebepler karşısında kişinin sır alanının daha kapsamlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. “AİHM kararları ışığında” denebilir “ki, kişinin başkalarıyla ilişki kurduğu tüm alanlar, özel hayatın sınırları içerisinde olup, kamusal alanda yapılan görüntü kayıtları, internet üzerinde kurulan iletişim özel hayatın sınırları içerisinde koruma altındadır.¹⁵⁷”

“Görüldüğü üzere, gelişen” ve değişime uğrayan haberleşme araçları kişilerin iletişim, haberleşme sürecinde paylaştıkları kişisel verilerin ihlali tehlikesi her geçen gün artmaktadır. Bu süreç ile birlikte kişilerin “kamuya açık alan, özel hayat alanı ve sır alanı” kavramlarının sınırları yeniden belirlenmektedir.

E. KİŞİSEL VERİLERİN İHLALİ HALİNDE SORUMLULUK

1. Sözleşme İlişkisinden Doğan Sorumluluk

a. Geçerli Bir Sözleşmenin Varlığı

Bütün sözleşmelerin geçerliliği için aranan şartlar burada da aranacaktır. Yani “ tarafların sözleşme yapma” ehliyetlerinin “ olması, sözleşmenin konusunun” kamu düzenine, “ emredici hukuk kurallarına, ahlaka, kişilik haklarına aykırı olmaması, konusunun objektif anlamda “ imkânsız olmaması” ve nihayet irade bozukluğu hallerinin olmaması (hata, hile, tehdit) gerekir.

b. Kişisel Verilerin İşlenmesinin Sözleşmeye Aykırılık Teşkil Etmesi

Elektronik haberleşme bağlamında kurulan bir sözleşme, işletmeci ile abone arasında kurulan bir sözleşmedir. “İşletmecinin elektronik haberleşme hizmeti sunabilmesi için aboneye ait kişisel verileri işlemesi gereklidir.” Kişisel verilerin sözleşme ile öngörülen amaç haricinde kullanılması halinde sözleşmeye aykırı bir işleme var olacaktır.

¹⁵⁶ bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 28/02/2012 gün ve E. 2011/944, K.2012/3030.

¹⁵⁷ Küzeci, Elif, s.142 vd.

2. Haksız Fiil İlişkisinden Doğan Sorumluluk

Bazen kişisel verilerin kendisi ile ilgili olduğu kişi ile bir sözleşme ilişkisi olmadığı halde, yani onun rızası olmaksızın verilerinin işlenmesi halinde haksız fiilin varlığı ihtimali doğar. Haksız fiilin varlığını kabul için bu verilerin işlenmesinin hukuka aykırı olarak işlenmiş olması, verilerin ilgili olduğu kişi tarafında maddi veya manevi bir zarar doğmuş olması, verilerin işlenmesi ile zarar arasında illiyet bağının olması ve verileri işleyen kusurunun, yani kasıt ya da ihmalinin varlığı aranacaktır.

3. Dürüstlük Kuralına Dayanan Sözleşme Benzeri Borç İlişkilerinden Doğan Sorumluluk

a. Culpa in Contrahendo

Sözleşme ilişkisi kurulmasa bile sırf sözleşme müzakerelerine başlanmış olmasından ötürü kişisel verilerin karşı tarafın eline geçmesi ihtimal dahilindedir. İşte bu aşamada elde edilen verilerin de tıpkı sözleşme kurulması hallerinde olduğu gibi kanunun izin verdiği durumlar haricinde işlenmemesi gerekir. Eğer müzakereler sözleşmenin kurulması ile neticelenmiş ise bu sorumluluk türüne başvurmak gerek olmayacak ayrıca mümkün de olmayacaktır. Çünkü culpa in contrahendo tali nitelikte bir sorumluluktur. Bu durumda sözleşmeye dayanan bir sorumluluk hali söz konusu olacaktır.

b. Sözleşmenin Art Etkisi

“Geçerli olarak kurulduktan sonra herhangi bir sebeple sona ermiş bir sözleşmenin ifası sırasında tarafların kurdukları yakınlık ve güven ilişkisinin, sözleşme sona erdikten sonra bazı zarar verici davranışlara zemin” sunması ihtimal dahilindedir.¹⁵⁸ Sözleşmenin art etkisi diye nitelendirilen bu durumda¹⁵⁹ da tarafların birbirilerine yönelik zarar verici davranışlardan kaçınmaları, kişisel verileri izinsizce işlememeleri gerekir.

¹⁵⁸ Oğuzman, Mustafa K./ Öz, Turgut, “Borçlar Hukuku I”, İstanbul 2006, s. 38.

¹⁵⁹ Serozan, Rona (Kocayusufpaşaoğlu, Necip/Hatemi, Hüseyin/Arpacı, Abdulkadir), “İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme”, İstanbul 1994, s. 263.

c. Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme

“Çoğu zaman sözleşmeye aykırılık yüzünden zarara uğrayan sözleşmenin tarafları olsa dahi, bazen sözleşmenin tarafı olmayıp da sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı “zarara uğrayan olabilir.” Bu tür durumlarda bu kişiler, zararlarının “haksız fiil hükümlerine göre” tazminini isteyebilecek, fakat “zarar görenin menfaatine daha uygun olan sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanma imkanından” yoksun kalmaktadırlar. İşte bu tür durumlara karşı tedbirli olmak için sözleşme hazırlanırken, zarar görmesi muhtemel kişilerin de sözleşmenin koruma kapsamına dahil edilmesi uygun düşecektir.

4. Açılabilir Davalar

a. Tespit Davası

Kişilik hakkına saldırı halinde TMK m.25 ve TBK m.58 gereğince iki kategoride dava açılabilir. İlk sırada kişilik hakkını saldırının durdurulmasının, ileride gerçekleşebilecek saldırıların menî yahut hukuka aykırılığın tespiti davaları açılabilir. İkinci olarak ihlal sonrası meydana gelen maddi ve manevi zararın tazmini maksadıyla dava açılabilir. Nitekim kişilik hakları hukuka aykırı bir şekilde saldırıya uğrayan” kişiye, saldırının önlenmesi, durdurulması ve saldırının hukuka aykırı olup olmadığının tespitini isteme hakkına sahiptir.¹⁶⁰

Tespit davası, kişilik hakkına saldırılması halinde başvurulabilecek kişiliği koruyucu davalardandır. Kişilik hakkına saldırının gerçekleştiği veya sona ermesine rağmen etkisinin devam ettiği durumlarda saldırının hukuka aykırılığının tespiti istenebilir. Bununla birlikte hem doktrinde hem de yargı pratiğinde saldırının sona ermesi beklenmeksizin; kişilik hakkına saldırıda bulunulması halinde, bir saldırının varlığı ya da saldırıda bulunulacağını belirlemek amacıyla tespit davası açılması mümkündür.¹⁶¹

¹⁶⁰ Kaya, age, s.329

¹⁶¹ Helvacı, age, s. 132.

b. Önleme Davası

Bu dava ile davacı, ortaya çıkması muhtemel veya tekrar edilme ihtimali bulunan hukuka aykırı bir saldırıya karşı tedbir almak istemektedir. Kişilik haklarının korunması, kişisel verilerin korunması her zaman tazminat ödenmesi sureti ile ulaşılabilecek bir amaç değildir. Saldırının önlenmesi davası, niteliği itibarıyla bir eda davasıdır. Saldırının önlenmesi davası için saldırı tehdidi ve hukuka aykırılık unsurlarının bulunması yeterlidir, kusur aranmaz.¹⁶² Bu bağlamda Yargıtay bir bankanın, yargı makamlarını aldattığına ilişkin davalıya ait gazetede ki yayınlar nedeniyle açtığı saldırı tehlikesinin önlenmesi davasında, yerel mahkemenin saldırı gerçekleşip bittiği gerekçesiyle davanın konusuz kaldığına dair verdiği kararı bozmuştur. Bozma kararında saldırının önlenmesi davasının kabulü için “saldırı tehlikesinin” varlığının esas olduğu, ilgili saldırı niteliğindeki yayınların getirtilerek incelenmesi, saldırı tehlikesinin varlığının saptanması halinde, aynı nitelikteki yayınların bundan sonra da yapılamaması için önlenmesine karar verilmesinin istenmesinde, davacının hukuki yararının bulunduğu kabulünün gerektiğini ifade etmiştir.¹⁶³

c. Durdurma Davası

Kişisel verilerin hukuka aykırı bir şekilde işlenmeye başlamış ve devam ediyor olması halinde ise bu hukuka aykırı saldırının sona erdirilmesi amacıyla durdurma davası, diğer adıyla men davası açılabilir. Durdurma davasında, hukuka aykırı durum ortadan kaldırılacak, yani saldırının ortadan kaldırılması ve bir daha saldırıda bulunulmamasına karar verilecektir.¹⁶⁴

Bu davanın açılabilmesi için, hukuka aykırı işlenmiş kişisel verilerin mevcudiyeti, durdurmanın mümkün olması ve bu durumun hukuka aykırı olması gerekir. Saldırının durdurulması davasında kusur ve zarar şartlarının aranmaması ve amacın saldırı durumunun devamına son vermek olması, saldırının durdurulması davasını tazminat davalarından ayırır. Zira tazminat davalarında saldırıya son vermek değil, zarar görenin saldırıdan önceki durumunun geriye döndürülmesi esastır. Saldırının durdurulması davasının mevcut bir saldırıya yönelik olmasına karşılık, saldırının önlenmesi davasının daha ziyade ileride doğacak saldırılar ve zararlara engel olmaya yönelik olması, saldırının durdurulması ve saldırının

¹⁶² Helvacı, age, s. 129-130.

¹⁶³ bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 16/04/2001 gün ve E. 2001/243, K.2001/3858.

¹⁶⁴ Akipek/Akıntürk/Ateş-Karaman, age, s. 397.

önlenmesi arasındaki farktır bundan ibarettir.¹⁶⁵ Bu bağlamda vermiş olduğu bir kararında Yargıtay “*davalı tarafından yazılan anı kitabında gerçek dışı, küçük düşürücü şekilde davacıdan bahsedilerek kişilik hakkına saldırıldığı için manevi tazminat ile kitap satışının durdurulmasını, satışa sunulan kitapların toplatılmasını, ikinci ve sonraki baskıların durdurulması suretiyle saldırı tehlikesinin önlenmesinin istenmesi üzerine, yerel mahkemece, manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne ilişkin kararı şu şekilde bozmuştur: “Medeni Yasa'nın 24. maddesi gereğince hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hakimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını ve yine aynı Yasa'nın 25/1. maddesi gereğince de hakimden saldırı tehlikesinin önlenmesini isteyebilir. Bu yasal düzenleme gereğince dava konusu anı kitabının bundan sonra yayınlanacak baskılarında davacı ile ilgili bölümlerin çıkartılmasına ve kitabın o şekli ile yayınlanmasına karar verilebilir ise de, kitabın davacı ile ilgili olmayan bölümlerini de kapsayacak biçimde kitap satışının durdurulmasına ve satışa sunulan kitapların toplatılmasına karar verilmesi bu yasal düzenleme kapsamında yerinde değildir” kanaatine varmıştır.*¹⁶⁶

d. Sebepsiz Zenginleşme Davası

Başkasına ait “kişisel verilerin hukuka aykırı bir şekilde” işlenmesi dolayısıyla fail nezdinde bir zenginleşme/menfaat oluşmuş ise bunun kişisel verilerin izinsizce işlenen kişiye iadesi sebepsiz zenginleşme davası ile mümkün olur.¹⁶⁷

Kendisine ilişkin verilerin hukuka aykırı bir şekilde işlenmesi sebebiyle fail nezdinde bir “bu davanın açılabilmesi için failin kusurlu olması şartı aranmamaktadır.”

e. Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görmeden Doğan Dava

İş görenin “vekâleti olmaksızın, iş sahibinin menfaatine ve varsayılan iradesine uygun olarak ve onun” geçerli bir yasaklamasına aykırı olmayarak “gördüğü iş, gerçek vekâletsiz iş” görmenin konusunu oluşturmaktadır.¹⁶⁸ İş görenin bir başkasının işini haksız bir biçimde ve kötü niyetli olarak kendisinin veya üçüncü bir kişinin menfaatine görmesi ise,

¹⁶⁵ Helvacı, age, s. 176.

¹⁶⁶ bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 20/04/2006 gün ve E. 2005/5985, K. 2006/4674.

¹⁶⁷ Özdemir, Hayrunnisa, “Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması”, Ankara 2009, s. 198.

¹⁶⁸ Eren, Fikret, “Borçlar Hukuku Özel Hükümler”, 4. Baskı, Yetkin, Ankara, 2014, s. 829.

gerçek olmayan vekâletsiz iş görmedir.¹⁶⁹ “Yargıtay bu konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararda yerel mahkemenin kararının şu gerekçeyle bozmuştur: “*Davacılar maddi tazminat isteminde bulunmuşlardır. Eylemin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği açıktır. Davalı davacıların izinsiz resmini çekip bunları afiş haline getirdikten sonra reklam amacıyla kullandıktan sonra ödeme yapmadığına göre MK.’nun yukarıda belirtilen 25. maddesi hükmünde açıklandığı üzere davacılar bundan dolayı davalıdan elde ettiği geliri vekaletsiz iş görme hükümlerine göre isteyebilir. Anılan yön gözetilmeden yazılı gerekçeyle maddi tazminat istemlerinin reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.*”¹⁷⁰ İş gören haklarını iş sahibinden alamaması halinde bunları sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre dava yoluna başvurmak suretiyle alabilecektir.¹⁷¹”

f. Maddi Tazminat Davası

“Bir kimsenin kişilik haklarına saldırıda bulunulması” durumunda TBK m.112’de yer alan “sözleşmeye aykırılık” ve TBK m.49’da yer alan “haksız fiil için gerekli şartların varlığı” “halinde maddi tazminat davası açılabilir. Oluşan “maddi zarar” ile “zarar verenin kusurlu eylemi” arasında “uygun illiyet bağı” bulunması gerekmektedir.¹⁷²“Davacı maddi zararın miktarını ve kapsamını ispat etmek ile yükümlüdür.”

Kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı bir saldırı sonucu ortaya çıkan maddi zararın da giderilmesi gerekir.¹⁷³ Bu konuya ilişkin bir kararında Yargıtay şu ifadeleri kullanmıştır: “*Kural olarak, zararın ve kapsamının davacı tarafından kanıtlanması gerekir. (BK m. 42/1). Ancak, zararın gerçek miktarının kanıtlanamadığı veya kanıtlanmasının zor olduğu yahut davacıdan beklenemeyeceği durumlarda ise; işlerin olağan gidişi ve zarar görenin aldığı önlemler de göz önünde tutularak zararın kapsamı hakim tarafından belirlenir. (BK m. 42/2). Burada, hakime verilen bir yetkinin ötesinde görevin söz konusu bulunduğu da göz ardı edilmemelidir*”.¹⁷⁴ Zararın giderilmesi yönündeki talebin temeli, Medenî Kanun’un 24-25. ve Borçlar Kanunu’nun 49. maddesine dayanmaktadır. Bu amaçla açılacak “tazminat davası, kişilik hakkına” yönelik saldırı sonucunda “ortaya çıkan zararın” karşılanmasını öngören bir

¹⁶⁹ Eren, age, s. 841.

¹⁷⁰ bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 07/02/2002 gün ve E. 2001/10199, K. 2002/1371.

¹⁷¹ Özdemir, age, s. 202-205.

¹⁷² Dural, Mustafa, “Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler”, 4. Bası İstanbul 1995 s. 154.

¹⁷³ Kocayusufpaşaoğlu, Necip, “Borçlar Hukuku Genel Bölüm”, C. 1, İstanbul 2010.s. 152.

¹⁷⁴ bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 11/12/2006 gün ve E. 2005/14955, K. 2006/13884.

alacak davası niteliğindedir.¹⁷⁵ Hukuka aykırı fiille kişinin malvarlığı üzerinde meydana gelen zararlar açısından maddî tazminat davası açılabilir.

Kişisel verilerin işlenmesinden doğan maddî zararın giderilmesine ilişkin talebin hukukî dayanağını 1995/46 sayılı Yönergenin 23'üncü maddesinin birinci fıkrasına ek olarak KVKK m.14/III ve GVKT m.82 hükmü oluşturmaktadır. KVKK m.14/III hükmünün genel hükümlere yaptığı atıf gereği, Medenî Kanununun 25'inci maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen maddî tazminat davası açılacaktır. Öte yandan, kişilik hakkına saldırı sebebiyle uğranılan zararı giderme amacıyla açılan maddî tazminat davası, Borçlar Kanunu'nun 49'uncu ve devamı maddelerinde düzenlenen maddî tazminat davası ile benzerdir. Bu sebeple, bu davanın açılmasında haksız fiile ilişkin "*fülin hukuka aykırı olması*", "*zararın meydana gelmiş olması*" ve "*uygun illiyet bağının bulunması*" şartları aranacaktır.¹⁷⁶

Maddî tazminat davası ile kişilik hakkının ihlâli sebebiyle malvarlığında meydana gelen irade dışı azalmanın giderilmesi amaçlanmaktadır.¹⁷⁷ Yargıtay bir kararında "*Haksız eylem sonucu doğan zarar olay tarihinde gerçekleşmiş olduğundan, davalının sorumlu tutulacağı tazminat miktarı da olay tarihine göre belirlenmesi*" gerektiğini ifade etmiştir.¹⁷⁸ Kişisel verilerin işlenmesi sebebiyle malvarlığında meydana gelen azalma, malvarlığının "*fiilen azalması (fiilî zarar)*" veya "*malvarlığının artması gerekirken artmaması*" (mahrum kalınan kâr- kazanç kaybı) şeklinde ortaya çıkabilir.¹⁷⁹ Bir kişinin telefon konuşmalarının yayınlanması sebebiyle, intihara kalkışması sonucunda ortaya çıkan tedavi masrafları veya fizikî yahut ruhsal sağlığının bozulması fiilî zarar olarak nitelendirilebilir.¹⁸⁰ Bir kişinin cinsel tercihine ilişkin bilginin yayınlanması sebebiyle işten çıkarılması veya iş bulamamasında ise, mahrum kalınan kâr söz konusudur.

Yapılan fiilden dolayı zarara uğrayan kişi, açtığı maddî tazminat davasında kişisel verilerin işlenmesinin hukuka aykırı olduğunu, zararı ve hukuka aykırı fiille zarar arasındaki illiyet bağını ispatlayacaktır (MK m.6 ve BK m.50/I). Medenî Kanununun 50."maddesinin ikinci fıkrasına göre, zarar gören, uğradığı zararın miktarını" tam olarak ispatlayamıyorsa, hâkim,

¹⁷⁵ Mehmet Ayan, "Borçlar Hukuku, Genel Hükümler", 11. Baskı, Ankara 2016, s. 128.

¹⁷⁶ Benzer bir karar için bkz., 4.HD. 4.3.2004, E.2003/12313 K.2004/2672 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, www.kazanci.com) İlgili kişinin alması gereken bazı önlemler için bkz., Açıköz, s. 414-420.

¹⁷⁷ Tandoğan, Haluk, "Türk Mes'uliyet Hukuku", 1961 yılı Birinci Baskıdan Tıpkı Baskı, İstanbul 2010, s. 315; Eren, age, s. 729.

¹⁷⁸ bkz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 28/02/2008 gün ve E. 2007/5901, K. 2008/2555.

¹⁷⁹ Ayan, Mehmet, s. 216.

¹⁸⁰ Özdemir, Hayrunnisa, s. 219.

zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirleyecektir. Bu durumda, “hâkim, olayların olağan akışı ve zarar görenin aldığı önlemleri de dikkate alır.”

Tazminatın hesaplanmasında, failin kusurunun varlığı ve derecesi, zarar görenin rızası, zarar görenin ortak kusuru ve tazmin yükünün faili aşırı sıkıntıya sokması da göz önünde tutulur (BK m.51-52). Bu durumda, veri sorumlusunun kusurunun ağırlığı ile tazminat miktarı doğru orantılıdır. Veri sorumlusu, kişisel verilerin işlenmesinde kast veya ihmalden sorumlu tutulacaktır.¹⁸¹

g. Manevi Tazminat Davası

“Manevi zarar miktarını hakim, bir yandan zarar görenin zararının telafisini, diğer yandan onun duyduğu ruhsal ve psikolojik acıyı tatmin ederek belirler. Hukuka aykırı bir fiil nedeniyle zarar görenin, kişilik değerlerinde iradesi dışında meydana gelen eksilme sebebiyle çekilen manevi üzüntülerin, ıstırap ve acıların dindirilmesi ve telafisi için açılan bir dava türüdür. Bu dava türünde ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar” verilebilir.¹⁸² Kişisel verilerin işlenmesinden doğan manevî zararın giderilmesine ilişkin talebin hukukî dayanağını, 1995/46 sayılı Yönergenin 23’üncü maddesinin birinci fıkrasına ek olarak KVKK m.14/III ve GVKT m.82 hükmü oluşturmaktadır.

KVKK m.14/III hükmünün yaptığı atıf gereği, genel hükümlere (MK m.25/III ve BK m.58) göre manevî zararın giderilmesi talep edilebilecektir. Dolayısıyla, davanın açılabilmesi için "*fiilin hukuka aykırı olması*", "*zararın meydana gelmiş olması*" ve "*uygun illiyet bağının bulunması*" gerekir. “Manevî tazminat” davasında, “kişilik hakkına yönelik saldırı” sonucu ortaya çıkan manevî zararın giderilmesi amaçlanır.¹⁸³

Manevî tazminatın hesaplanmasında da maddî tazminata ilişkin hükümler geçerli olmakla birlikte, kendisine özgü bazı durumlar söz konusudur. Gerçekten, maddî tazminatın aksine manevi tazminatta zarar miktarı tam olarak hesaplanamayacağı için, hâkimin geniş bir takdir yetkisinin varlığından söz edilebilir. Hâkim, maddî tazminattaki hesaplama araçlarına ek olarak, işlenen verinin niteliğini de dikkate alabilir.¹⁸⁴

¹⁸¹ Ayan, Mehmet, s. 330/335.

¹⁸² <http://www.magdur.adalet.gov.tr/images/tazminat.pdf>

¹⁸³ Özsunay, Ergun, “Gerçek Kişilerin Hukukî Durumu”, 4. Baskı, İstanbul 1979, s. 155.

¹⁸⁴ Çekin, M. Serdar, s. 103.

F. SANAL ORTAMDA KAYBOLMA (UNUTULMA) HAKKI

“Türk hukukunda “*kaybolma hakkı*” açıkça düzenlenmemiştir.¹⁸⁵“Türk yargısında gerek Yargıtay kararlarında gerekse Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru kararlarında bu hakkın açıkça zikredildiği de söylenmelidir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından 17 Haziran 2015 tarihinde verilen karar Türk hukuku bakımından” “*unutulma hakkını*” önemlidir.¹⁸⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu kararında gayet etraflı bir muhakeme yapmıştır. Bu çerçevede konuyu şu ifadelerle açıklığa kavuşturmuştur: “*Dava, kişilik hakkına saldırı nedenine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Davacı, kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanarak, müteselsilen cinsel saldırı suçunun mağdurudur. 2006 yılında gerçekleşen eylem tarihinde davacı bekâr olup maruz kaldığı eylem geleceği açısından etkilidir. Yapılan yargılama sonunda kamu görevlisi olan sanık ceza almıştır. Temyiz istemi üzerine yapılan inceleme sonunda ise hüküm 2009 yılında onanmıştır. Mağdur davacı gerek hazırlık gerekse de yargılama sırasında cinsel saldırının nasıl gerçekleştiğini açık bir şekilde anlatmış, bu anlatımlar doğal olarak karar metnine geçirilmiştir. Karar mağdur ve sanığın ismi rumuzlanmadan 2010 yılı nisan ayında yayınlanan kitapta yer almıştır. Hemen ifade edilmelidir ki; davacının rızası dışında bir kitapta geçen ismi kişisel veri niteliğindedir. Ayrıca şunun da ifade edilmesi gereklidir ki; unutulma hakkı tanımlarına bakıldığında her ne kadar dijital veriler için düzenlenmiş ise de, bu hakkın özellikleri ve bu hakkın insan haklarıyla arasındaki ilişkisi dikkate alındığında; yalnızca dijital ortamdaki kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiği açıktır.*

Davacı, geçmişte yaşadığı kötü bir olayın toplum hafızasından silinmesini istemektedir. Unutulma hakkı ile geçmişindeki yaşanan talihsiz bir olayın unutulması geleceğini serbestçe şekillendirmek, diğer bir deyişle hayatında, yeni bir sayfa açma olanağı istemektedir. Kaldı ki, davacı da yargılama sırasında verdiği dilekçelerinde bu istem üzerinde ısrarla durmuştur. Davacı unutulma hakkı ile özel hayatına ilişkin kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından bilinmemesini, aradan geçen süre nedeniyle toplum hafızasından silinmesini istemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde; 4 yıl önce gerçekleşen bir olayın mağduru olan kişinin adının açık bir şekilde yazılarak kitapta yer alması halinde unutulma

¹⁸⁵ Sinan Sami Akkurt, “17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı Ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde Unutulma Hakkı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 65, S. 4, 2605-2635, s. 2611.

¹⁸⁶ Yargıtay HGK, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, K.T. 17/06/2015.

hakkının bunun sonucunda da davacının özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiği kabul edilmelidir. O halde davacının isminin rumuzlanmadan kitapta yer almasının unutulma hakkını ve bunun neticesinde özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği dikkate alındığında davacı lehine manevi tazminat koşullarının gerçekleştiğinin kabulü zorunludur”.

“Mevcut iç hukuk düzenlemelerinden Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 25832 Sayılı Adli Sicil Kanunundaki “kişilik haklarının korunmasına yönelik hükümlerin “*unutulma hakkına*” dayanak teşkil etmesi mümkündür.”

Bütün yasal düzenlemeler ve yargı kararlarına nazaran unutulma hakkı, dijital hafızada yer alan bireye ait fotoğraf, kimlik bilgisi, adres ve diğer kişisel içeriğin, yine bireyin kendi talebi üzerine bir daha geri getirilemeyecek biçimde ortadan kaldırılması biçiminde tanımlanabilir.¹⁸⁷

Unutulma hakkı veri öznelerinin (kişisel verisi işlenen kişinin) “internette yer alan ve kendileriyle alakalı kişisel verilerin kendi adlarıyla bağlantılı olmamasını isteme hakkıdır. Veri öznesi yapacağı talepte, kendisi hakkında internette yer alan ve toplanılma veya işlenilme amaçları ışığında gereksiz olan, yetersiz veya ilgisiz bilgi içeren ya da bu amacı taşıyor olarak görünen, yayımlanmasından sonra aradan geçen zaman ve yayımlanma amaçları ışığında kendisiyle aşırı ilişkili olan kişisel” verilerin,¹⁸⁸ “arama motorlarında yapılan aramalarda çıkan sonuçların kendi adıyla olan bağlantısının kesilmesini” istemektedir.

Nitekim Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 2007 yılında yapılan bir operasyona ilişkin olarak internetteki haber sitelerinde “*Manken olmak için geldiler, fuhuş batağına düştüler*”, “*Uluslararası fuhuş davasında 3 tahliye*”, “*İnsan ticareti operasyonunda 8 kişi tutuklandı*” başlıklarıyla yayımlanan yazılar nedeniyle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu iddiasıyla 2016 yılında (yani yaklaşık 9 yıl geçtikten sonra) bu içeriklerin sanal ortamdan kaldırılmasına yönelik yaptıkları başvurunun reddedilmesi üzerine Adalet Bakanlığının kanun yararına bozma istemi üzerine yaptığı yargılamada:

¹⁸⁷ Gülen Serdar, “Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı”, TBB Dergisi, Yıl: 2012, Sayı 102, s. 226.

¹⁸⁸ Direktif 95/46'nın 2. maddesinde kişisel veri şu şekilde tanımlanmıştır: “*kişisel veri fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özel bir veya daha fazla faktöre veya bir kimlik numarasına atıf başta olmak üzere doğrudan veya dolaylı olarak tespit edilebilen bir tespit edilebilir kişi; tespit edilmiş veya tespit edilebilir gerçek kişiye (veri öznesi) ilişkin herhangi bir bilgiyi kastedecektir*”, Bireylerin Kişisel Bilgilerinin Otomatik İşlenmesine Karşı Korunması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde kişisel veri: “*Kişisel bilgi, belirli ya da belirlenebilir bir bireye ilişkin herhangi bir bilgi anlamına gelmektedir*” şeklinde tanımlanmıştır. Arslan Öncü, Gülay, “Özel Yaşamın Korunması Hakkı”, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011, s. 3.

“(1) Başvuruya konu haberlerin ilk kez yayınlandıkları tarihte, her hangi bir eleştiri veya yorum yapılmaksızın internet üzerinde yorumsuz biçimde yayınlanmalarının, olay tarihinde kişilik haklarına karşı bir saldırı veya ihlal içermediği, bu haliyle ifade ve basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilebileceği, (2) Başvuranların beraat etmeleri sonucu, aradan geçen dokuz yıl sonra, haberin "güncellik" değerini yitirdiği, dolayısıyla haberin o tarihte "gerçeklik ve doğruluk" kriterlerini karşılamasının artık bir önemi kalmadığı, (3) Habere konu olan yargılama sürecinin tüm aşamalarıyla sona ermesiyle birlikte, habere konu olan kişiler için haksızlık içeren durumun, toplum tarafından öğrenilmesinin, geçmişte gerçeklik ve doğruluk payı varmış gibi ifşa edilmesi anlamına gelebileceği, dolayısıyla adı geçen habere istenildiği zaman ulaşılmasının, toplum açısından yanlış algılamaya yol açabileceği, (4) Başvuranların beraatle sonuçlanan bir yargı sürecinde gözaltına alınması ve tutuklanması süreçlerine dair haberin basının arşivinde bulunmasının, haberin kamu yararı için gelecekte hatırlanması veya istatistiki açıdan değerlendirilmeye alınması gibi işlevi de taşımadığı, dolayısıyla haberin yayında kalmasının, toplumun ilerlemesi, gelişmesi için bir katkı sağlamayacağı gibi, kamu yararına toplum hafızasında yer etmesi gibi bir etkisi de olmadığı, (5) Haberin içeriğini oluşturan kişilerin; toplumu temsil ve topluma hizmet etme gayesiyle seçilmiş veya atanmış siyasilerden olmadığı gibi, topluma kendini anlatma ve toplumu aydınlatma gayesiyle eser veren sanatçılardan veya aydınlardan da olmaması nedeniyle, suç geçmişlerine dair bilgilerin kamuyu ilgilendirmede olduğu, ayrıca bu bilgilerin sadece devletin belirli organlarınca kayıt altında tutulabileceğinin, (6) Başvuranların isimlerinin ad ve soyadı şeklinde açıkça yazılması suretiyle "örgüt, fuhuş ve insan ticareti" gibi kelimelerin yanında anılmaya devam etmesinin, şeref ve haysiyetlerine karşı bir eylem olduğu gibi, bu nedenle gözaltına alındıkları bilgisinin arşivlenmesinin kişisel verilerin izinsiz olarak işlenmesi ve yayınlanması anlamına geleceği.”¹⁸⁹ mülahazaları ile kanun yararına bozma talebini kabul etmiştir.

“Unutulma hakkının istisnaları vardır. Özel hükümlere aykırı olmamak koşuluyla tarihsel, istatistiksel veya bilimsel amaçlarla kişisel verilerin işlenmesine devam edilebilir. Ayrıca, edebi veya sanatsal ifade veya gazetecilik amaçları kapsamında işlenen kişisel veriler unutulma hakkının istisnasını” teşkil edebilir. “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 7. maddesinde unutulma hakkının konusu, kişisel verilerin kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması halinde, kişisel verilerin resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi olarak tanımlanmıştır.

¹⁸⁹ Yargıtay 19. CD. 05.06.2017 gün ve E. 2016/15510, K. 2016/15510.

“Günümüzde gelişen teknoloji sayesinde veriler kolayca kaydedilmekte ve saklanabilmektedir. Verilerin kaydedildiği ve saklandığı yerlerin en önemlilerinden birisi internettir. Tüm bunların yanı sıra, internette yer alan verilerin önemli bir bölümünü kişisel veriler oluşturmaktadır. Ayrıca, internette yer alan kişisel verilere zaman ve mekân kısıtlaması olmadan erişilebilmektedir. Daha önemlisi, bir veri internete bir kez yüklendikten sonra silinmesi neredeyse imkânsız bir hal almaktadır. Diğer bir deyişle, internet asla unutmamaktadır. İnternette yer alan kişisel verilere, zaman ve mekân kısıtlaması olmadan erişilebilmesi ayrıca verilerin silinmesinin zorluğu ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu durumun sebebi, internette yer alan verilerin yanlış anlaşılmaya ve suiistimale açık olmasıdır.”

“İnternetin asla unutmaması geçmişinizin sizi sonsuza kadar kovalamasına ve asla ikinci bir şans elde edememenize sebep olmaktadır. Oysa unutmamak insanın doğasına aykırıdır. İnternette yer alan kişisel verilere gelişen teknoloji sayesinde zaman ve mekân kısıtlaması olmadan erişilebilmesi, unutmamak gibi doğaya aykırı bir sonucu ortaya çıkarmaktadır. Unutulma hakkı, bu verilerin” unutulmasını “(özellikle de zaman açısından erişiminin kısıtlanmasını) sağlayarak onurlu bir yaşamı güvence altına almayı amaçlamaktadır.

“Unutulma” hakkı ve “kişisel verilerin korunması haklarının temelinde bireyin özel hayatının, onur ve saygınlığının korunması ve kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf ederek manevi varlığını koruyup geliştirmesi” yatmaktadır¹⁹⁰.“Gün geçtikçe gelişen teknolojik imkanlar sayesinde kişisel verilerin depolanma ve yayılma imkanının artması; üçüncü kişilerin eline kişisel verilerin kolayca geçebilmesi gibi” nedenlerle bireylerin kişilik hakkı değerlerinin zarar görebilme tehlikesi neticesinde “öncelikle bireylerin kişisel verilerinin korunması hakkı daha sonra ise veri korumada yeni bir mekanizma olarak unutulma hakkı doğmuştur.”

Sonuç olarak, kişisel verilerin güvenliğinin sağlanmasının bir hayli “zorlaştığı içinde bulunduğumuz” bilişim “ve teknoloji çağında unutulma hakkı, Anayasal koruma altında olan kişilerin “manevi” değerlerini koruyabilmesi; “şeref,” onur “ve haysiyet, özel hayat gibi kişisel değerlerine yönelik” yapılan “saldırılarına karşı kişilerin “daha” güvenli bir şekilde “korunması ve” kişisel verilerine ilişkin kontrolünün veri sahibinde olmasını sağlaması için önemli bir haktır. Bu hakkın, uygulanabilmesi “halinde, bireylerin geçmişleri ile yaşamak zorunda bırakılmasının önüne geçilecek ve geleceklerini serbestçe tayin edebilmeleri sağlanacaktır.” Anayasa Mahkemesi konuya ilişkin bir kararında, basının İnternet’i etkin

¹⁹⁰ Akgül, Aydın, “Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: Unutulma Hakkı ve AB Adalet Divanının Google Kararı”, TBB Dergisi, 2016, s. 116.

olarak kullanmasıyla beraber ifade ve basın özgürlükleri ile şeref ve itibarın korunması arasındaki dengeyi bozduğuna, bozulan dengenin her iki temel hak arasında tekrar kurulmasında zorunluluk olduğuna, internet haberciliği ile birlikte unutulmanın zor olduğu günümüzde anılan dengenin tekrar kurulabilmesi şeref ve itibar yönünden bireylerin unutulma hakkının kabul edilmesi ile mümkün olacağına temas edilmiştir.¹⁹¹

G. ELEKTRONİK HABERLEŞME ALANINDA “KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI”

1. Kişisel Verilerin Kamu Hukuku Alanında Korunması

“Kişisel verilerin” hukuka aykırı işlenmesi veya alıkonulması halinde cezai sorumluluklar söz konusu olacaktır. Yapılan bu hareketler karşısında cezai yaptırımların uygulanması “KVKK’nın”¹⁹¹“*Suçlar ve Kabahatler*” isimli “Beşinci Bölümünde m.17” vd. hükümlerinde düzenlenmiştir.

“*Suçlar*” başlıklı KVKK m.17 hükmüne göre,

“(1) Kişisel verilere ilişkin suçlar bakımından 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 135 ila 140 inci madde hükümleri uygulanır.

(2) Bu Kanunun 7 nci maddesi hükmüne aykırı olarak; kişisel verileri silmeyen veya anonim hâle getirmeyenler 5237 sayılı Kanunun 138 inci maddesine göre cezalandırılır”.

“*Kabahatler*” başlıklı KVKK m.18 hükmüne göre ise,

“(1) Bu Kanunun;

a) 10 uncu maddesinde öngörülen aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hakkında 5.000 Türk lirasından 100.000 Türk lirasına kadar,

b) 12 nci maddesinde öngörülen veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri yerine getirmeyenler hakkında 15.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

c) 15 inci maddesi uyarınca Kurul tarafından verilen kararları yerine getirmeyenler hakkında 25.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

¹⁹¹ AYM, 03/03/2016 gün ve B.No.2013/5653.

ç) 16 ncı maddesinde öngörülen Veri Sorumluları Siciline kayıt ve bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket edenler hakkında 20.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar,

idari para cezası verilir.

(2) Bu maddede öngörülen idari para cezaları veri sorumlusu olan gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanır.

(3) Birinci fıkrada sayılan eylemlerin kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları bünyesinde işlenmesi hâlinde, Kurulun yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu Kurula bildirilir”.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” isimli Dokuzuncu Bölümünde konumuzla ilgili hükümler yer almaktadır.

a. Haberleşmenin Gizliliğini İhlal

TCK m.132 hükmü kişiler arasındaki “haberleşmenin gizliliğini ihlal eden,” haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gizliliği ihlal edenler, bu içerikleri “hukuka aykırı” şekilde ifşa edenler, “kendisiyle yapılan haberleşmenin “içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak alenen ifşa” edenler¹⁹², bu ifşa eylemini “basın ve yayın yoluyla” ihlal edenler için bir ila beş yıl arası hapis cezaları öngörülmüştür.

Whatsapp isimli uygulama üzerinden paylaşılan mesajlara dayanarak işverenin hizmet sözleşmesini feshetmesi üzerine işçinin açmış olduğu alacak davası bağlamında Yargıtay, “Whatsapp sistemi, telefon ve internet ortamında internet vasıtası ile iletişimi gerçekleştiren bir sistemdir. Burada kişi, kişiler ile iletişime geçtiği gibi gruplar kurarak grup içerisinde iletişim gerçekleştirilmektedir. Ancak bu sistem kendi içinde korunan ve 3. kişilere kapalı bir konumdadır. Dolayısı ile işçilerin iş akışını bozmadığı ve çalışmaların etkilemediği sürece bir grup kurmaları ve burada iletişim içinde olmaları yasak değildir. İşçilerin bu kapsamda burada iletişimlerinin kişisel veri olarak da korunması esastır”¹⁹³ demek suretiyle

¹⁹² Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Murat, “Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku”, 5. B, Ankara 2007, s. 454-455.

¹⁹³ Yargıtay 9. HD. 10.01.2019 gün ve E. 2018/10718, K. 2019/559.

Whatsapp konuşmalarının gizlilik içeren kişisel veri niteliğinde olduğunu, salt nasıl temin edildiği anlaşılabilen bu yazışmalara dayanılarak iş akdinin feshini haksız bulmuştur.

b. Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması

TCK m.133 hükmü ile “kişiler arasındaki aleni olmayan” konuşmaları, “tarafardan herhangi birinin rızası olmaksızın bir aletle” dinleyen veya bunları “ses alma cihazı ile” kaydedenler, katıldığı “aleni olmayan bir” söyleşiyi, “diğer konuşanların rızası olmadan ses alma cihazı ile” kayda alanlar, “kişiler arasındaki aleni olmayan konuşmaların kaydedilmesi suretiyle elde edilen verileri hukuka aykırı” şekilde ifşa edenler, bu ifşa eylemini “basın ve yayın yolu ile” icra edenler için altı ay ile beş yıl arası hapis cezaları ve adli para cezaları öngörülmüştür.

Haberleşmenin gizliliğinin ihlaline müteallik çok yargı kararı bulunmaktadır. Ancak burada iki karar özetine yer vermek yerinde olacaktır: *“Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, haberleşmenin gizliliğini ihlal eyleminde eşi olan katılanın sadakatinden kuşkulanan ve aldatıldığını düşünen sanığın, katılanın kullandığı bilgisayara, temin ettiği monitör çoklayıcı ve VGA monitör kablosunu bağlayıp, üst katta bulunan kendisine ait boş daireye koyduğu başka bir bilgisayar monitöründen, katılanın kullanmakta olduğu bilgisayar ile bağlantı sağladıktan sonra, katılanın internet aracılığıyla yaptığı görüşmeleri gizlice takibe aldığı, katılanın MSN yolu ile görüntülü görüşme yaptığını fark ederek, katılanın internet aracılığıyla yaptığı görüşmeyi izlemeye başladığı, bir ara katılanın erkek kardeşini çağırıp onunla, daha sonra yalnız başına görüşmeyi izlemeye devam ettiği, katılan ile katılanın iş yerinden tanıdığı bir erkek arkadaşının konuştuğunu, konuşma sırasında katılanın soyunarak, çıplak vaziyette karşısındakine cinsel içerikli sözler söyleyip, “sanal seks” tabir edilen ilişki içerisine girdiklerini gördüğü, ertesi sabah, cep telefonunun ses kaydetme fonksiyonunu açık bırakarak, odaya gizlice yerleştirdikten sonra, katılana bir önceki gece ile ilgili sorular sorup, isnatlarda bulunarak, katılanın konuya ilişkin verdiği cevapları ve aralarında geçen konuşmaları kaydettiği, ardından katılanın yaptığı görüntülü görüşmeden söz edip, cep telefonuna kaydetmiş olduğu konuşma içeriğini katılan aleyhine açtığı boşanma davasında mahkemeye delil olarak sunduğu iddiasına konu olayda; yapılan yargılama sonucunda, sanığın kastının bulunmaması nedeniyle atılı suçların yasal unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmelidir.”¹⁹⁴*

¹⁹⁴ Yargıtay 12. CD. 12/06/2012 gün ve E. 2012/13117, K. 2012/14791.

“Ses kaydının içeriğine ve katılanın kendi beyanlarına göre; katılanın, ziyaretine gelen kişilerle makam odasında yaptığı aleni olmayan konuşmalarının, ses alma cihazı ile gizlice kaydedilmesi karşısında, sanığın sübutu kabul edilen eyleminin TCK'nın 133/1. maddesinde tanımlanan kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçunu oluşturacağı gözetilmeden, suç vasfında yanılıya düşülerek, aynı Kanun'un 134/1. maddesindeki özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan mahkumiyet kararı verilmesi...”.¹⁹⁵

c. Özel Hayatın Gizliliğini İhlal

TCK m.134 hükmünde ise “kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal” edenler, “bu gizliliği görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal” edenler, bu görüntü ve sesleri hukuka aykırı olarak ifşa edenler, bu ifşa eylemini basın ve yayın yolu ile icra edenler için bir ila beş yıl arası hapis cezaları öngörülmüştür. Nitekim bu konuya ilişkin bir kararında Yargıtay, davada şantaj ve görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal suçlarından kurulan mahkumiyet hükmü; “sanık ...'ın, internet üzerinden tanışıp arkadaş olduğu mağdur ... ile baş başa yaptıkları cinsel içerikli sohbetleri, onun bilgisi ve rızası dahilinde kaydettikten sonra, mağdura, 2.000,00 - 2.500,00 TL parayı vermemesi halinde, bu kayıtları, yakınlarına gönderip, internette yayımlayacağı tehdidiyle şantajda bulunduğu ve istediği paranın kendisine verilmemesinin ardından mağdurun özel yaşam alanına ilişkin konuşmalarını internet ortamında başkalarına ifşa ettiği iddialarına konu olayda; sanığın kısmi ikrarı, kovuşturma evresinde düzenlenen 30.04.2015 tarihli bilirkişi raporu, mağdurun aşamalarda özde değişmeyen ve tanık anlatımlarıyla doğrulanan beyanları ile dosya kapsamı gerekçesiyle eylemin şantaj ve görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal” suçunun oluştuğuna karar vermiştir.¹⁹⁶

Benzer bir kararında Yargıtay'a göre, “Mağdurenin çıplak vaziyetteki görüntü ve fotoğrafları sanık tarafından kaydedilmiştir. Görüntülerin kaydedilmesi fiili, “Kişisel verilerin kaydedilmesi” suçunu oluşturmaz. Görüntü çekiminin, mağdurenin bilgisi ve rızası kapsamında gerçekleşmesi nedeniyle, özel hayatın gizliliğini ihlal suçunun md. 134/1'deki şekli de oluşmaz. Ancak mağdurenin rızasıyla çekilen görüntülerin rızası dışında farklı

¹⁹⁵ Yargıtay 12. CD. 26/09/2018 gün ve E. 2018/2226, K. 2018/8746.

¹⁹⁶ Yargıtay 12. CD. E. 2019/, K. 2019/9756.

zamanlarda birçok kuruma göndermesi fiili özel hayatın gizliliğini ifşa suçunu, yani TCK md. 134/2'deki suçu oluşturur.”¹⁹⁷

Yine bu bağlamda Yargıtay'ın bir boşanma davası çerçevesinde sunulan delillere ilişkin dikkate değer bir kararı vardır. Karşılıklı boşanma davası çerçevesinde eşlerden birinin karşı tarafın sadakatsizliğini ispatlamaya yönelik sunmuş olduğu deliller bağlamında,

“Davacı-karşı davalı kadın tarafından dosyaya delil olarak sunulan CD hükme esas alınarak davalı-karşı davacı erkeğe sadakatsiz davrandığı vakıası kusur olarak yüklenilmişse de, CD'nin erkeğin “Özel hayatının gizliliği” ihlal edilmek suretiyle hukuka aykırı yolla elde edildiği anlaşılmaktadır.

Hukuka aykırı delil hükme esas alınamaz. CD'nin hukuka aykırı delil niteliğinde olması sebebiyle davalı-karşı davacı erkeğe sadakat yükümlülüğüne aykırı davranış vakiasının kusur olarak belirlenmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.” demek suretiyle *“ taraflar evli olsalar bile özel hayatlarının korunması gerektiğinden özel hayatının CD'ye kaydedilmesi özel hayatın gizliliğini ihlal der ve hukuka aykırı delil niteliğinde”* olduğuna hükmetmiştir.¹⁹⁸

Ve nihayet bir başka kararında Yargıtay, *“Dosya kapsamından; davacının yapmış olduğu özel bir konuşmanın yasadışı olarak kaydedildiği ve internette yayınlandığı anlaşılmaktadır. Davaya konu gazete haberinde de bu konuşmanın metni yayınlanmıştır. Davacının bilgisi dışında kaydedilen bu konuşmanın daha önce internette yayınlanmış olması, tek başına davalıların sorumluluğunu ortadan kaldırmı nitelikte değildir... Özel hayata ilişkin bu konuşmanın yayınlanmasında kamu yararı bulunduğundan da söz edilemez. Ayrıca olaya ilişkin ceza yargılamasında ... Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen beraat kararı, Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 2013/24729 Esas, 2014/11412 karar sayılı ilamı ile TCK.'nın 133/3 maddesindeki suçun oluştuğu gerekçesiyle bozulmuştur. Mahkemece açıklanan olgular gözetilerek, davaya konu yayın nedeniyle davacının özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiği ve kişilik haklarının zarar gördüğü kabul edilmelidir”¹⁹⁹* ifadelerine yer vermiştir.

¹⁹⁷ Yargıtay 12. CD, K. 2012/18222

¹⁹⁸ Yargıtay 2. HD. 24.06.2020 gün ve E. 2020/2359, K. 2020/3302.

¹⁹⁹ Yargıtay 4. HD. 10/03/2016 gün ve E. 2015/4250, K. 2016/3130.

d. Kişisel Verilerin Kaydedilmesi

TCK m.135 hükmünde“hukuka aykırı olarak kişisel verileri” kaydedenler için “bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası” öngörülmüş, kaydedilen bu “kişisel verinin, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması” durumunu ise cezada artırım sebebi saymıştır.

Kişilerin rızası olmadan kişisel verilerin kaydedilmesi aynı zamanda kişilik haklarına saldırı niteliğindedir ve bu suç “gelişen bilişim teknolojisiyle Türkiye’de ve dünyada çok sık karşılaşılan bir” suç olarak karşımıza çıkmaktadır. “Kamu ve özel kurumların tamamı verileri “işlemektedir. Özellikle” hastaneler “hastalarıyla ilgili” bankalar müşterileri ile ilgili kişisel verileri toplayıp kullanmaktadırlar. “Temel hak ve özgürlüklerin korunmasının önemi bir yana kamusal ve özel faaliyetlerin” sürdürülebilir olması “açısından kişisel verilere ihtiyaç vardır ve bu kapsamda kamu ve özel sektörde kişisel verilerin işlenmesine izin verilmesi kaçınılmaz” olmaktadır.²⁰⁰

e. Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme

TCK m.136 hükmü ise “kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren” kişiler, “iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile” cezalandırılacağını öngörmektedir. Bu eylemlerin CMK m.236/5-6 hükmü “uyarınca kayda alınan beyan ve görüntüler olması” durumu da cezada artırım sebebi olarak kabul edilmiştir. Kişisel verinin bir başkası tarafından öğrenilebilir kılınması ile suç tamamlanır. Bu aktarma işlemi ise birçok değişik şekillerde işlenebilir, aktarımın yöntemi ve biçimi konusunda herhangi bir sınırlama mevcut değildir. Buna göre kişisel verileri başkasına vermek, kişisel verileri içeren bilgi veya belgeleri fiziksel olarak (yazılı bir kâğıt veya defter, dosya, CD, USB, hafıza kartı veya başkaca bir taşınabilir bellek biçimi ile) bir başkasına ulaştırmak şeklinde olabileceği gibi, bir iletişim aracı (faks, e-posta, sms, WhatsApp, sosyal medya araçlarındaki doğrudan mesaj (DM) vb. iletim imkânları) ile veya bulut bilişim (Clouding) sistemleri gibi yollarla da gerçekleştirilebilir.

Yargıtay’ın konuya ilişkin kararlarına bakıldığında:

²⁰⁰ Özel, Sibel, “Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Haklarının Korunması”, Ankara 2004, Seçkin Yayınevi, s. 296.

“Oluşa ve dosya kapsamına göre: katılan N.'in bilgisi ve rızası dışında, ona ait olduğunu belirttiği cep telefonu ve evde kurulu telefon numaraları ile msn adresini yazıp, üçüncü kişilere, katılan N. tarafından oluşturulmuş gibi tanışma ve görüşme isteğini içerir elektronik posta gönderen sanığın, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu işlediği...”²⁰¹;

“sanığın, katılan ve dava dışı eski eşi Ş. arasında gerçekleşen arama kaydı dökümlerini katılanın akrabalarına göndermesi eyleminde, arama kaydı dökümlerini, katılanın ve dava dışı Ş.'nin yaptıkları aramalarla kendilerini arayan numaralara dair tarih, saat ve süre bilgilerini içermesi ve bu iki kişi arasında gerçekleşen konuşma veya mesajlaşma içeriklerine dair bilgi bulunmaması karşısında, sanığın eyleminin haberleşmenin gizliliğini ihlal suçunu değil, T.C.K.nın 136/1. maddesinde düzenlenen, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturduğu gözetilmeden suçun vasfında yanılıya düşülerek yazılı şekilde karar verilmesi...”²⁰²;

“Sanık ... tarafından mağdureye ait kişisel veri niteliğindeki resimlerin rızası dahilinde çekilerek aktarıldığı hafıza kartının kaybedilmesinin ardından söz konusu kartı bulan sanık ...'dan aldıkları karttaki resimleri hukuka aykırı şekilde temin eden sanıklar ... ile ...'nin eylemlerinin hem özel hayatın gizliliğini ihlal hem de verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçlarını oluşturup, 5237 Sayılı TCK'nın 44. maddesinde düzenlenen fikri içtima kuralı gereğince daha ağır yaptırım içeren aynı Kanununun 136. maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğu gözetilerek hükümler kurulması gerekirken suç vasfının tayininde yanılıya düşülerek özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan mahkumiyetlerine karar verilmesi...”²⁰³,

“Dosya kapsamına ve ikrar içeren savunmaya göre; sanığın, tanık... 'nin işlettiği iş yerine giderek alışveriş yaptığı ve ücretini daha sonra vereceği beyan etmesi üzerine tanığın sanıktan cep telefonu numarasını istemesi üzerine, sanığın, aralarında husumet bulunan katılanın aranmasını sağlamak için katılana ait cep telefonu numarasını katılanın rızası ve bilgisi dışında tanığa vermesi şeklinde sanığın, sübutu kabul edilen eyleminin TCK'nın 136/1. madde ve fıkrasında düzenlenen verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçunu oluşturduğuna”²⁰⁴

²⁰¹ Yargıtay 12. CD. 10/06/2013 gün ve E. 2012/25427, K. 2013/15774.

²⁰² Yargıtay 12. CD. 16/05/2015 gün ve E. 2014/22994, K. 2015/2630.

²⁰³ Yargıtay 14. CD. 24/12/2019 gün ve E. 2019/5596, K. 2019/13580.

²⁰⁴ Yargıtay 12. CD. 19.10.2020 gün ve E. 2020/1541, K. 2020/5242.

gerektiğine karar verilmiştir.

Bu suç işlenirken en çok elde edilmek istenen amaç kimlik hırsızlığı olmaktadır. İnternet günümüzde kimlik bilgilerimiz de dahil olmak üzere kişisel bilgilerimizin depolandığı bir alan haline gelmiştir.

f. Suçu Nitelikli Hale Getiren Durumlar

TCK m.137 hükmünde yukarıda zikredilen eylemleri nitelikli suç haline getiren durumlar düzenlenmiş, bu “suçların a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle, b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi hallerini öngörülen cezalarda ½ oranında artırım sebebi olarak kabul etmiştir²⁰⁵.

Nitekim İzmir Bölge Adliye Mahkemesi'nin 10. Ceza Dairesi de, “*Olay tarihinde Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğünde sosyal güvenlik denetmen yardımcısı olarak görev yapan şüphelinin yetkileri çerçevesinde erişmemesi gereken bilgi ve belgelerden uzak durmayarak, yönetmelikte belirtilen görev-yetki ve sorumluluklarına, bilgi güvenliği kurallarına aykırı olarak makul bir iş gerekçesi olmadan kurumun bilişim sistemine girerek Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının çocuklarının kişisel bilgilerini sorgulaması şeklinde anlatılan eylemin suçtan zarar gören kişiler yönünden ayrı ayrı temel suç tanımı TCK'nun 136/1. maddesinde düzenlenen "Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme" suçunun, eylemlerin kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle işlenmekle TCK'nın 137/1-a maddesinde düzenlenen nitelikli halini oluşturduğu...” şeklindeki gerekçesiyle somut olayda nitelikli halin oluştuğunu ifade etmiştir.²⁰⁶*

g. Kişisel Verileri Yok Etmeme

“Kişisel verilerin” kaydedilme “amacı sona erdikten sonra veya kanunen “saklanması” gereken süre dolduktan sonra kayıtlı oldukları yerden silinmesi vazifesi verilen görevlilerin bu görevlerini yerine getirmemeleri halinde uygulanacak yaptırımlar TCK m.138’de yer almaktadır. Kanun koyucu burada kişisel verilerin saklanmasına izin verse de

²⁰⁵ Dülger, Murat Volkan, “Bilişim Suçları”, s. 276.

²⁰⁶ İzmir BAM, 10. CD. 05/07/2017 gün ve E. 2017/1122, K. 2017/1114.

saklı kalması için belli bir süre görmüş ve sürenin sonunda silinmesini gerekli kılmıştır²⁰⁷. Bu “verilerin yok edilmesi hem birey” için “hem de devlet için oldukça önemlidir²⁰⁸.“Bu suçun failleri sadece verileri yok etme yükümlülüğü olan kişiler olabilecektir.

Kanunun “belirlediği sürelerin geçmiş olmasına rağmen verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlar” için TCK m.138 hükmüne göre “bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası” öngörülmüş, “suçun konusunun” CMK hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken” bir “veri olması halinde” ise “verilecek cezada “bir kat” artırımı yapılacağı kabul edilmiştir.

“TCK m.139 kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç,” yukarıda zikredilen suçların soruşturulması ve kovuşturulmasının şikayete bağlı olduğu hükme bağlanmıştır.

h. İhlalin Tüzel Kişiler Tarafından Gerçekleştirilmesi

“5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda tüzel kişiler suç faili sayılmamakta (TCK m.20), sadece özel hukuk tüzel kişilerine” Yasa’da gösterilen “bazı suçlar dolayısıyla güvenlik tedbiri uygulanması öngörülmektedir (TCK m.60). Dolayısıyla, özel hukuk tüzel kişisi olan” dernek, vakıf, “anonim, limitet, kolektif ve komandit şirketler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması söz konusu olacaktır.”

“Türk Ceza Yasası’nda sadece özel hukuk tüzel kişilerine yaptırım uygulanması öngörülerek kamu tüzel kişileri ile özel hukuk tüzel kişileri arasında ayırım yapılması, kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı olmaktadır. Çünkü her iki tüzel kişilik türünde de suç ancak tüzel kişinin organı veya temsilcisi olan kişiler tarafından işlenebilir. Organ veya temsilcisinin, kamu tüzel kişisi yararına suç işlemesi de olanaksız değildir. Buna rağmen, kamu hukuku tüzel kişisine güvenlik tedbiri şeklinde bir yaptırım” uygulanamayacaktır²⁰⁹.

Bu doğrultuda TCK m.140 hükmüne göre de bu “bölümde tanımlanan suçların işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine”

²⁰⁷ Özen, Mustafa, “Kişisel Verilerin Kaydedilmesi, Verilmesi veya Ele Geçirilmesi ve Yok Edilmemesi Suçları (TCK m. 136, 137, 138)”, Kamu Hukuku Arşivi, S. 1, Y. 12, Ankara 2009, 26.

²⁰⁸ Dülger, Murat Volkan, “Bilişim Suçları”, s. 117-118.

²⁰⁹ Centel, Nur, “Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Sorumluluğu – Şirketler Hakkında Yaptırım Uygulanması”, Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 65 (4) 2016: 3313-3326, (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/621810>).

hükmolunacaktır²¹⁰. Buna göre muhtemel güvenlik tedbirleri ise TCK m.60'a göre, "kamu kuruluşlarınca verilen faaliyet izninin iptali" ile "müsadere" olmaktadır.

2. Kişisel Verilerin Özel Hukuk Alanında Korunması

"Kişisel verilerin özel hukuk alanında hukuka aykırı işlenmesi halinde korunmasına ilişkin doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, "kişisel verilerin hukuka "aykırı işlenmesi" halinde genel hükümlerden yararlanmak mümkün olacaktır.

a) Türk Medeni Kanunu

Türkiye'de hali hazırda kanunlaşmış bir Kişisel Verileri Koruma Kanunu bulunmamaktadır. TMK'da yer alan genel hükümlere göre kişinin haklarını korunabilecektir. TMK m.24'te belirtilen kişilik haklarını ihlali şekline yer alan maddeye göre belirlenecektir. Örnek verecek olursan abonenin rızası alınmadan isini abonesi olduğu ilgili firmanın reklamında yer almasında aboneni kişilik değerlerinden olan isim hakkı hukuka aykırı işlenerek abonenin kişilik hakları ihlal edilmiştir. Bundan dolayıdır ki kişisel verileri işleme işletmecilerin hukuki sorumluluğu doğrudan kişilik haklarını koruyan TMK m.24-25 ve BK m. 49'da yer alan davalarda ilgilidir²¹¹.

b) Türk Ticaret Kanunu

"Kişisel verilerin hukuka aykırı" işlenmesi "TTK'da haksız rekabet" ile ilgili maddelerini ihlal etmesi söz konusu olabilir. Mal varlığı değeri olmayan kişisel veriler işletmelerce pazar payı yüksek abonelerin kişisel verilerini kullanıp kendi müşterileriymiş gibi göstererek haksız rekabete neden olabilirler ve haksız kazanç elde edebilirler.

TTK'da haksız rekabete ilişkin düzenlemeler m.54 vd. hükümlerinde mevcuttur. Bu bağlamda m.54 hükmünde örneğin "*İşçileri, vekilleri veya diğer yardımcı kişileri, işverenlerinin veya müvekkillerinin üretim ve iş sırlarını ifşa etmeye veya ele geçirmeye yöneltmek*" ifadesi zikredilebilir.

²¹⁰ Özdemir, Hayrunnisa, s. 91.

²¹¹ Özdemir, Hayrunnisa, s. 95.

c) Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

Kişilerin bizzat yapmış oldukları sanat eserleri (resim, şiir, beste.) kendilerine ait fotoğraflar eser niteliğindedirler. Tüzel kişi abonelerin firmalarına ait logoları abone rehberlerinde ve kendisine ait internet sitesinde firmanın pazar payını ve abonelerin gösterir şekilde reklam oluşturacak gerekli izinler alınmadan kullanım sonucu elde ettiği kazancı iade etmelidir. Ayrıca abonelere ait logoların anılan hukuka aykırı amaçlarla kullanılması sonucu oluşan geliri de hak sahibine vermelidir.

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Beşinci Bölümünde m.66 vd. hükümleri “fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların ihlali halinde” söz konusu olabilecek hukuk ve ceza davalarını düzenlemektedir. Bu çerçevede m.66 ve m.67’ye göre “manevi haklara tecavüz halinde tecavüzün ref’i davası,” m.69’a göre “tecavüzün men’i davası,” m.70’e göre “tazminat davası,” m.71 ila m.75 arası hükümlerde ise ceza davası açılabileceği düzenlenmiştir.

H. ELEKTRONİK ORTAMDA GERKÇEKLEŞEN KİŞİLİK HAKKI İHLALLERİ

“Elektronik haberleşme alanında, kişisel veriler hizmetin bir parçası olduklarından diğer alanlara göre daha sıkı şartlarla korumaya alınmıştır.”

1. Alan adı (Domain Name) Yoluyla Yapılan İhlaller

“Alan adı, internet üzerindeki web sayfalarına ulaşmayı sağlayan, web sayfalarını ve bilgisayarları tanımlayan kısa ve kolay akılda kalan kelimelerden oluşan elektronik” adrestir²¹².

Temelde elektronik adres işlevi gören” alana “adının bugün gelinen noktada marka, ticaret unvanı veya işletme adı gibi işletmelerden bağımsız olarak işletmeleri tanıtmaya yaradığı ve hukuki niteliğinin ayırt edici ad, işaret ve tanıtma aracı olarak kabul edildiği görülmektedir.”²¹³“Alan adı bir ticari işletmenin devrinde TTK anlamında müessesenin”

²¹² Tekinalp, Ünal, “Fikri Mülkiyet Hukuku”, Vedat Kitapçılık, 2. Basım İstanbul, 2002 s.23.

²¹³ Dal, Seniha, “Türk Hukukunda İnternet Alan Adları ve Bu Alandaki Son Gelişmeler”, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Üniversitesi Dergisi, 2010 s.479.

işletime “için daimi bir tarzda işletmeye tahsis olunan unsurlardan olup ticari işletmeye dahil sayılır. Bir ticari işletmenin” gayri maddi “unsurlarından olan alan adı, ticaret unvanı, işletme adı, markalar, modeller, resimler ve lisanslar gibi sınai haklardan olup ticari işletme rehnine dahildir²¹⁴.”

Tescil edilmiş ya da edilmemiş marka, ticaret unvanı, işletme adı gibi diğer ticari adlarının veya gerçek kişi adlarının seçilmesi ile marka veya ad üzerindeki hakka saldırıda bulunulması mümkündür. Uygulamada bu ihlal biçimi sıklıkla görülmektedir²¹⁵. “Bu” şekilde “haksız tesciller kazanç amaçlı olarak yapılmakta bir başkasına ait isim, marka, ticaret unvanı, işletme adı vb.nin gerçek hak sahibi” dışındakilere “gerçek hak sahibine değerinin çok üstünde pazarlanması amacıyla alan adı olarak tescil edilmesi”²¹⁶“*domain grabbing*” olarak adlandırılmaktadır²¹⁶.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, “tr” uzantılı alan adlarının ODTÜ tarafından belli kurallar çerçevesinde tahsis edilmesine rağmen, alan adının başkasının marka, ticaret unvanı, işletme adı gibi koruma haklarını ihlâl etmesi durumunda hak sahibinin, alan adını veren kuruluş nezdinde itiraz edebileceğini ve hakkının korunması için mahkemeye başvurabileceğini ve devamında, korunan bir işaret veya hakkın ihlâli halinde TTK.’nın 56. vd. maddelerine dayalı haksız rekabetin tespiti ve önlenmesi davası açılmasının mümkün olduğunu belirtmiştir.²¹⁷

2. E-Posta Yoluyla Yapılan İhlaller

E-posta ile yapılan ihlallerin “büyük bir kısmı hukuka aykırı veya suç nitelikli e-posta içeriklerinden kaynaklanmaktadır. Bu içeriklerle e-posta alıcısına aşağılayıcı, küçük düşürücü, husumete maruz bırakıcı nitelikteki ifadelerle hakaret, küfür, iftira edilmesi hallerinde alıcının şeref ve haysiyeti ile manevi bütünlüğüne saldırıda” bulunarak “kişilik hakkı ihlal” edilebilmektedir.²¹⁸

²¹⁴ Kaya, Mine, “Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması”, Seçkin Kitapevi 1. Baskı, Eylül 2015, s. 108.

²¹⁵ Oğuz Habip, “İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması”, 2. Baskı, Ankara 2012, s.70; Üstün Dilek; “Fikri ve Sınai Haklarla İlgili Uyuşmazlıklarda Alternatif Çözüm Yolları ve İnternet Alan Adı (Domain Name) Uyuşmazlıkları”; Legal Hukuk Dergisi Ağustos 2004, s. (2225-2234), s. 2227.

²¹⁶ Üstün, Dilek, “Fikri ve Sınai Haklarla ilgili Uyuşmazlıklarda Alternatif Çözüm Yolları ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıkları”, Legal Hukuk Dergisi, 2004 s.2225.

²¹⁷ Yargıtay 11. HD, 28/03/2008 gün ve E. 2007/1677, K. 2008/4071.

²¹⁸ Oğuz, age, s. 74; Özdemir, age, s. 124-127.

Yargıtay da verdiği kararlarda bu durumu “kişilik hakkı ihlali olarak görmüştür. E-posta içerikleri ile” gerçekleştirilen “bir diğer hukuka aykırı eylem de cinsel taciz olup bu nitelikteki” eylemler “ile kişilerin manevi bütünlükleri ihlal edildiğinden kişilik hakkı saldırıya” uğramaktadır.²¹⁹“Kişilerin özel hayatlarına ilişkin sır niteliğindeki mahrem fotoğrafları, ses kayıtları, e-posta içeriği veya ekleri ile başkalarına iletilerek özel hayatın gizliliği ihlal edilerek kişilik hakkına saldırılabilir.”

Meslek sahipleri veya şirketlere veya bunların müşterilerine üçüncü kişiler tarafından gönderilen e-postalarda bunların karalanması, hakaret edilmesi ve gerçeğe aykırı beyanlarda bulunulması” yoluyla “mesleki ve ticari itibarları sarsılabilir.” Bu durumlar da Yargıtay tarafından kişilik hakkı ihlali olarak kabul edilmiş ve kararları bu yönde verilmiştir. Nitekim bir e-posta grubunda, aralarında uyuşmazlık olan ve müzik ile uğraşan grup üyeleri olan davacı ve davalı arasında görülen davada, davalının gönderdiği e-posta içeriğinde davacı için kullandığı “... bırakın o da kendisine göre mastürbasyon yapıp müzik alanında akordeona reçete yazsın ... Bu sahtekarlığa ve dolandırıcılığa girer. Adı hırsızlıktır ... Pişkin kere pişkin ... Megolamanın önde gideni ... Adam yapışkan ve pişkin ... Aileden saldırgan ve yirtıcı yetiştirilmiş. Ehlileştirilmesi zaman almakta...” ifadelerini kişilik hakkına saldırı niteliğinde görmüştür.²²⁰

Bir öğrencinin öğretmenine gönderdiği e-postalarla küfür ve hakaret etmesi nedeniyle açılan manevi tazminat davasında Yargıtay, hükmedilen manevi tazminat miktarını az bulmuş, kararı “Somut olayda davalı, öğretmeni olan davacıya gönderdiği iki e-posta yolu ile davacıya ve annesine ağır küfür ve hakarete bulunmuş, bu sebeple ceza mahkemesinde yargılanarak mahkum edilmiştir. Olayın anlatılan şekli, sarf edilen sözlerin ağırlığı, davacı ve davalının sıfatı ile yukarıda anılan ilkeler gözetildiğinde her bir e-posta için hükmedilen 1.000 YTL manevi tazminat düşüktür....her bir hakaret için 2.000 YTL olarak kabul edilmek suretiyle kararın düzeltilerek onanması gerekmiştir”²²¹ demek suretiyle kararı düzelterek onamıştır.

²¹⁹ Soysal, Tamer, “İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu”, TBB Dergisi, Yıl 2005, Sayı 61, s.304.

²²⁰ Yargıtay 4. HD, 20/11/2012 gün ve E. 2011/11717, K. 2012/17438.

²²¹ Yargıtay 4. HD, 19/02/2009 gün ve E. 2009/88, K. 2009/2447.

3. Spam Yoluyla Yapılan İhlaller

“Spam, elektronik ortamda kişilerin e-posta adreslerinin ele geçirilerek bu adreslere, aynı anda ve çok sayıda reklam, tanıtım, pornografik içerikli ve istek dışı e-postalar” atılmasıdır²²².

“Burada amaç belli bir ürünün masrafsız olarak” reklamı veya tanıtımı “olabileceği gibi pornografik yayınlara kişiyi yönlendirmek, ideolojik duyuruları geniş” kitlelere “ulaştırmak veya yaşa dışı ilaç pazarlamak” olabilmektedir²²³. “Spam göndereceklerin bu faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için ilk yaptıkları şey kullanıcılara ait e-posta adreslerini internet veya internet haricinde ele geçirmektir.”

“Spam yoluyla bilişim sistemlerine girilmesi ve sistemlere zarar verilmesi eylemleri TCK. 243-244 maddelerinde suç sayıldığından spam gönderenlerin bu maddeler gereği cezalandırılması mümkün olduğu gibi spam içeriği ile hakaret, tehdit” gibi “suç işlenmesi halinde bu eylem nedeniyle de spam” gönderenin “cezalandırılması mümkündür.”“Özel hukuktaki düzenlemeler ise TMK ve TBK hükümleridir. Kişilik hakkının” korunmasında “olan değerlere saldırı unsurlarının bulunması halinde kişilik hakkını koruyan hükümlere” başvurulabilecektir.

4. Web Siteleri Yoluyla İhlaller

“Web Sitelerindeki içerik ile kişinin özel hayatına ilişkin ses veya görüntülerin yayınlanması, özel fotoğraflarına yer verilmesi, özel yaşamına ilişkin sırlarının açıklanması halleri kişilik hakkı” ihlalleridir²²⁴. Çünkü “bu eylemler kişinin gizli alanı, sır dünyasına ve dolayısıyla özel hayatının gizliliğine saldırı niteliğindedir. Yargıtay, davalının aynı” iş yerinde “çalıştığı arkadaşı olan davacının odasına gizlice girerek bilgisayarından özel fotoğraflarını çalarak internette yayımlamasını “kişilik hakkına saldırı olarak nitelendiren yerel mahkeme kararını” onamıştır²²⁵. Başka bir kişilik hakkı ihlali olarak web sitelerinin içerikleri ve yayınlarda izinsiz olarak başkalarına ait resimlerin ve bilgilerin kullanılması örneği de

²²² Özdelek, Ali Osman, “İnternet ve Hukuk”, İstanbul 2002, s. 183.

²²³ Sırabaşı, Volkan, “İnternet ve Radyo Televizyon Aracılığı ile Kişilik Haklarına Tecavüz”, Ankara 2007, s.174.

²²⁴ Oğuz, Habip, “İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması”, 2. Baskı, Ankara 2012, s.107; Kaya, age, s.133.

²²⁵ Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin 27/09/2012 tarihli 2011/8889 Esas 2012/13698 Sayılı Karar.

verilebilir. Adın rıza dışı olarak kullanılması bir kişilik hakkı ihlalini oluşturacaktır. Adın yanı sıra kimlik bilgileri e-posta adresinin web sitelerinde kullanılması da ihlaller arasındadır²²⁶.

5. Bilişim Suç ve Teknolojileri Yoluyla Yapılan İhlaller

Hack, hacker ya da “bilgisayar korsanlığı eylemleri bir bilgisayar veya sisteme girilerek sistemde yer alan programları, verileri, özel belgeleri ve diğer unsurları ele geçirmek, bozmak, silmek, aktarmak ve değiştirmek suretiyle” gerçekleştirildiğinden “kişinin özel hayatına, haberleşme hürriyetine ve özellikle kişisel verilerin gizliliğinin korunması hakkına müdahale eden eylemler olarak karşımıza çıkmakta ve dolayısıyla da kişilik hakkı” ihlallerine neden olmaktadır²²⁷.

“Artık toplama olarak da” bilinen “çöpe dalma, bilgisayar diskine kaydedilen “verilerin manyetik bant üzerinde yaptığı izlerin kaybolmaması ve silinmemesi esasına dayanmakta, bilgisayar sisteminin çalışmasından geriye kalan veri ve bulguların toplanarak” depolanmasıdır²²⁸. Yani silinmiş ve yok edilmiş bilgilerin gelişmiş yöntemlerle tekrar geriye getirilmesidir. Bu yöntem ile “özel hayatın” korunmasında “olan sırlar ve bilgilere “müdahale edilmektedir.” Bu bilgilerin ele geçirilmesi “mesleki veya ticari sırların elde edilmesi “gerçek ve tüzel kişilerin kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyacaktır²²⁹.

Yine Truva atı “denilen programlar faydalı bir programın içine gizlenen veya bağımsız bir dosya olduğu halde başka bir dosyaymış gibi görünerek kendini gizleyebilen e-posta yoluyla “ile kişilere” gönderilerek “sisteme yerleştikten sonra çalıştırıldığında yerleştiği sisteme zarar veren” yazılımlardır²³⁰. Bu sistem ile kişilik haklarına saldırı niteliğinde bilgileri taşıyabilir, haberleşme gizliliğini ihlal ederek kullanıcının rızası dışında kişisel bilgisayara girerek verileri silebilir, değiştirebilir veya başka bir bilgisayara kaydedebilir. Çeşitli yöntemler kullanılarak karşı kullanıcının bilgisayarına göndererek erişim sağlamaktadırlar bunun sonucunda bilgisayara yeni komutlar yüklenmiş olur. Truva atı dediğimiz bu program ile özel hayat sırları, mesleki ve ticari sırlara, kimlik bilgilerine, fotoğraflara erişim sağlanabilmekte ve dolayısıyla kişilik haklarına yapılan bir saldırı durumu ortaya çıkmaktadır.

²²⁶ Oğuz, s.107.

²²⁷ Dülger, Murat Volkan, “Bilişim Suçları”, s.113.

²²⁸ Kurt, Levent, “Açıklamalı- İctihatlı Tüm Yönleri ile Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması”, Ankara 2015, s.61-62.

²²⁹ Kurt, Levent, s.62-63.

²³⁰ Dülger, Murat Volkan, “Bilişim Suçları”, s.108.

Bilgisayar virüsleri, “bilgisayarın çalışma biçimini” değiştiren “ve kendini diğer program dosyaları içinde saklamak suretiyle bilgisayar” ağ “ve sistemlerine zarar vermeyi” amaçlarlar²³¹. Virüsler genellikle e-postaların iletilerine gizlenmiş şekilde bilgisayara taşınır. Bilgisayara taşınan virüsler bilgisayarın çalışma düzenini değiştirerek verileri çalmaya, kopyalamaya başlar belirlenmesi güç olan virüsler bir süre sonra alenen ortaya çıkmaya başlar ve sıra dışı mesajlar ve normal olmayan sistem davranışları olarak kendilerini gösterirler. Virüsler bilişim suçlarında en çok rastlanan yöntem olup bunlar sayesinde “özel bilgiler, ticari ve mesleki” bilgiler “ele geçirilmekte,” değiştirilip “veya yok” edilebilmektedir.

“E-posta yoluyla kişilik hakkına saldırı biçimlerinden biri de” “*spoofing*” “yöntemidir.” “Bu yöntemi kullanan kişi sanal ortamda karşısındaki kişiyi aldatarak e-postanın başlık kısımlarını değiştirerek kendisine ait gerçek e-posta, alan adı ve IP” adresini “saklayarak iletişim kurmakta böylece karşısındakini” yanıltarak bu “postanın başka bir yerden geldiği” kanaatini “oluşturmaktadır. Bir kimsenin e-postası bu şekilde” kullanılarak “hakaret,” tehdit, cinsel taciz içerikli e-postalar gönderilerek kişilik hakkının ihlalinin yanı sıra dolandırma eylemi de oluşmaktadır²³².

“Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi, kayda alınması, özel hayatın” gizliliğinin “ihlali, kişisel verilerin kayıt edilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve kişisel verileri yok etme” TCK m.132/133/134 hükümleri kapsamında suç sayılmıştır. “Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması suçunda kişiler” arasındaki “aleni olmayan konuşmaların tarafların rızası” dışında bir araçla dinlenilmesi “veya bunların kaydedilmesi hareketleriyle suç” oluşur²³³.

6. Sosyal Medya Aracılığı ile Yapılan İhlaller

“Sosyal medya platformlarının kişisel verileri toplayarak veri güvenliğine yönelik tehlikelere neden olmaları yanında bu veriler aracılığı ile kişilerin haberleşme hürriyetine yönelik ihlallerde bulunmaları mümkündür. Örneğin e-postalar yönünden sosyal medya platformuna kayıt sırasında mutlaka bir e-posta adresi ve” şifresi girmek zorunludur ve kullanıcıların bu e-postaları toplanmakla kalmayıp aynı zamanda “e-posta defterini taramasına

²³¹ Oğuz, Habip, s. 113-114.

²³² Oğuz, Habip, s. 102.

²³³ Dülger, Murat Volkan, “Bilişim Suçları”, s. 639.

izin istenilmesi ve iznin verilmesi” ile “kullanıcının arkadaşlarının” e-postalarına da ulaşılabilir.²³⁴

“Sosyal medya platformlarında kullanıcılar tarafından paylaşılan içerikler nedeniyle en çok karşılaşılan ihlal şekli, içeriğin hakaret, tehdit veya iftira niteliği taşıyan” unsurlardır bu nedenle bu nitelikteki unsurlar barındıran tweetler, blog yazıları, yorumlar vb paylaşımlar ile başkalarının şeref, haysiyet ve itibarının zedelenmesine neden olmaktadır. Nitekim bir kararında Yargıtay, “... Anayasamızın 25. maddesi uyarınca “Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.” Anayasamızın 90. maddesine göre usulüne uygun şekilde yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de kanun hükmünde sayılmaktadır. AİHS nin 10. maddesinde “Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir...” hükmü bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ... nolu kararında “İfade özgürlüğünün, demokratik bir toplumun vazgeçilmez esasını ve bu toplumun gelişiminin ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin temel koşulunu oluşturduğunu, 10. maddenin 2. fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla ifade özgürlüğünün sadece kabul edilen, zararsız ya da farklı olan «bilgi» ya da «düşünceler» için değil ama ayrıca hoş gitmeyen, sarsıcı ya da rahatsız edici olanlar için de geçerli olduğunu, bunların, «demokratik toplumun» onlarsız olamayacağı çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gereği olduğunu, 10. madde de açıklandığı gibi bu özgürlüğe yapılan sınırlamaların her halde dar yorumlanması gerektiğini ve herhangi bir sınırlama gereksiniminin ikna edici bir biçimde ortaya koyulması gerektiğini...” ifade etmektedir. Mahkeme aynı ifadeleri ... kararlarında da tekrar etmiştir. Davalının davacıya yönelik sosyal medya ... üzerinden paylaştığı ifadeler yukarıdaki ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde; tarafların gazeteci olduğu, kullanılan sözlerin mesleki eleştiri niteliğinde olup yavşak sözünün değer yargısı olduğu gibi, kullanılan mesaj içerisinde doğrudan davacıya söylendiğinin de anlaşamadığı görülmüştür. Bu nedenle davanın tümünden reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile kısmen kabulüne karar verilmiş olması yerinde görülmemiş, kararın bozulmasını gerektirmiştir”²³⁵ ifadelerine yer vermiştir.

²³⁴ Kaya, Mine, s. 175-177.

²³⁵ Yargıtay 4. HD, 22/06/2015 gün ve E. 2014/11995, K. 2015/8294.

Bunun yanında müstehcen unsur “barındıran veya cinsel içerikli taciz mesajları ile de kişilerin manevi bütünlüğü ihlal” edilmektedir. Bu gibi durumlarda kişinin kişilik değerleri ve hakları zarar görmektedir²³⁶.

“Sosyal medya platformunda kullanıcıların adına açılmış olan sahte hesaplar kişisel veri ve bilgilerin” güvenliğini “ihlal etmektedir.” Kişinin rızası dışında kimlik bilgileri ve resimleri kullanılmaktadır bu durumla kişilik hakkının ihlalinin yanı sıra kişisel verileri ele geçirme suçu da gündeme gelmektedir. Paylaşılan resimler, videolar ile özel hayatın gizliliğini ihlal suçu da işlenmektedir.

I. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDA KANUNA UYUM SÜRECİ

Kişisel verilerin korunması noktasında hukuka, dürüstlük kurallarına riayet etmeye, adalete, denetlenebilirlik gibi birçok ilkeye, kurala, esaslara uymak gerekmektedir. Zira Türkiye’de henüz çok yeni olan Kişisel Verilerin Korunması ile ilgili mevzuatımız birçok ilke, yönetmelik, farklı kanunlardan istifade edilmek suretiyle oluşturulmasıyla, bahsi geçen farklı kaynakların yorum ve uygulanmasında oluşabilecek sorunların olmaması, doğru değerlendirmelerin yapılabilmesi maksatlı uyum sürecini ele almak gerekmektedir.

Söz konusu uyum sürecinde ele alınacak nokta “veri sorumlusu” olmakla yeni düzenlemede, kurallara uyum sağlama sürecinde, yeterli bilgi ve kurallara hâkim olmayan veri sorumlusunu bilinçlendirmek, aydınlatmakla kanuna uyma gerekliliğini gösterebiliriz. Bunu 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun 4. maddesinde belirtilen genel ilkeler ve ilk fıkrasında belirtilen uyumluluk zorunluluğu noktasından anlayabiliriz.

İlgili kanunun 4/1. maddesine göre; “*Kişisel veriler, ancak bu Kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak işlenebilir.*” Ayrıca uyum sürecinin gerekliliği sadece Kanun’dan değil Kişisel Verilerin Korunması Kurul’u tarafından sunulan rehberlerden, tebliğlerden de anlayabiliyoruz.

Her şeyden önce bu uyumluluk sürecinde kimlerin bu süreci yürütmesi gerektiği noktasını tartışacak olursak, gerçek- tüzel kişi ayrımı yapmadan, “özel hayatın gizliliği, haberleşme hürriyeti vs. gibi temel hak ve” özgürlüklere kimse hiçbir şekilde zarar verici davranış sergileyemeyeceği gibi, yani gerçek-tüzel kişi ayırmadan herkesin hukuka, genel

²³⁶ Kaya, Mine, s.187; Gürkan, Ülker, “Kişilik Kavramının Evrimi”, Prof. Dr. Hâmid Topçuoğlu’na Armağan, Ankara 1995, s. 39 – 54; Kaya, Mine, “Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması”, Ankara 2015, s. 29.

esaslara uyması gerektiği, aksi hiçbir davranışın meşrulaştırılamayacağı gibi, uyma gerekliliği yerine getirilmelidir. Özetleyecek olursak kişi ayrımı yapmadan herkesin ilgili kanunu ve gerekli uyumluluk projelerini kuralına göre yerine getirmesi gerekmektedir. Ayrıca bu kişi ayrımının yapılmayacağı noktasında kamu kurum ve kuruluşlarının da ayrı tutulmayacağını, onların da uyumluluk sürecini doğru, kurallara uygun yürütmesi gerektiğini anlamalıyız.

Uyum sürecine kural olarak herkesin uyması gerektiğinden bahsetmiş olmakla, uyumluluk sürecinde görevli taraflardan da bahsetmek gerekmektedir. Bir tarafta “veri sorumlusu” bulunurken, diğer tarafta “bu alanda uzman hukukçu ve veri güvenliği uzmanları” bulunmakla, iki tarafın varlığını görmekteyiz. Süreci yürütme iradesi gösterecek taraf olarak “veri sorumlusu”, “veri işleyenler” ile birlikte hareket etmelidir. Diğer taraf olarak “alanında uzman hukukçular ve veri güvenliği uzmanları” 6698 sayılı kanunun 12/1-c maddesinde belirtilen gerekli teknik ve idari tedbirlerin sağlanması gerekliliği hususu için bulunmaktadır.

Özellikle bu taraftaki “alanında uzman hukukçular ve veri güvenliği uzmanları” bir arada bulunmalıdır, çünkü görev dağılımlarında ciddi farklılıklar vardır, örneğin bir veri sızıntısına karşı alınacak önlemlerde yazılımı belirleme veya verilerin elektronik ortamda nasıl imha edilmesi gerektiği, kişisel verilerin muhafazasının ilgili yöntemlerle nasıl sağlanacağı teknik bilgiler gerektiğinden alanında uzman kişileri ilgilendirmekle birlikte bunları bir hukukçudan bekleyemeyiz, aynı şekilde örneğin kişisel verileri belirlenen amaç doğrultusunda ilgili mevzuattaki süreleri en doğru şekilde belirleme konusu veya gizlilik sözleşmesi tedbirinin uygulanma içeriği, hukukçuları ilgilendirmekte olup, bu ve benzeri hukuki işlemleri veri güvenliği uzmanlarından bekleyemeyiz. Özetle “uyumlu hale gelmiş” olmak için bütün tarafların bulunması gerekirken birlikte kişisel verilerin korunması konusunda ilgili projeyi kuralına göre, Kanun’un aradığı şartları uygulayarak, uyum sürecini doğru şekilde yerine getirmemizi sağlayacaktır.

Kişisel verilerin korunması ekseninde uyum sürecinde yürütülmesi gereken uyum projelerinden bahsetmek isteyecek olursak; uyum projeleri kurum ve kuruluşların kişisel verilerin elde edilmesinden imha edilmesine kadar gerçekleştirdiği tüm faaliyetlerinin Kanuna, Kurul kararlarına ve uluslararası düzenlemelere uygun hale getirilmesini amaçlamaktadır.

Uyumluluk projesinin yönetimine başlamadan önce bir strateji belirlenmelidir. Bu kapsamda;

1. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak bir çalışanın atanmasıyla birlikte bu çalışan konuyla ilgili eğitimin verilmesi gerekmektedir yani, “veri sorumlularını bekleyen süreçte her çalışanın sürecin farkında olması ve bulunduğu pozisyona göre sorumluluklarını bilmesi” gerekmektedir. Ayrıca “veri sorumluları kişisel verileri paylaşırken hem kişisel verilerin hem de” kendi “güvenliğini düşünmelidir.” Saklanan “kişisel” veriler “ilgili kişilerin korunması gereken menfaati olduğu unutulmadan” gerekli güvenlik tedbirleriyle paylaşılma ve yapılan sözleşmelerde en yüksek korumayı sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Unutulmamalıdır ki “kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası bulunmadıkça işlenemez.

2. Sonraki nokta olarak, “kişisel verilerin” korunmasındaki en önemli prensip yeteri kadar verinin işlenmesidir, bunun içinde gerekli sınır tespit edilmeli, kişisel verilerin korunması sürecinde bir planlama yapılmalıdır yani, “her veri sorumlusu işlediği kişisel verilerin toplama kararının alınmasından silinmesine kadar olan süreci planlamalıdır.”

3. Kişisel veri işleme envanteri çıkarılmalıdır. Mevzuata göre Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi’ne (VERBİS) “kayıtla yükümlü veri sorumluları işlemiş oldukları kişisel verilerin envanterini çıkarmak zorundadır.” Burada veri sorumlusunun hangi verileri, hangi amaçla işlediği, kimlerle ne amaçla paylaştığı veya kimlere aktardığı, aktarımın yurtiçi veya yurtdışında yapılıp yapılmadığı ile söz konusu kişisel verilerin belirlenen amaç için ne kadar süreyle muhafaza edildiğini tespit etmek üzere, kişisel veri envanteri çıkarttırılması gerçekleştirilmelidir.

4. Kişisel veri envanterinin çıkarılmasıyla ortaya çıkacak olan durumun dijital form şeklinde ortaya konulacaktır. Bu durum boşluk analizi olarak değerlendirilmekle, mevcut eksiklikleri, hataları görerek, Kanun’a uyumlu bir şekilde nelerin yapılması gerektiğine karar verilir. Uyum danışmanlığı noktasıyla yapılması gerekenler somut bir hal alarak uygulanır, örneğin siber güvenlik önlemleri gibi, geniş noktalara kadar giderek Kanun’a uyumlu iyileştirilmelerde bulunulur.

5. Gözden geçirme noktası da gerçekleştirilmelidir. Çünkü süreç devam edecektir ve veri sorumlusu projenin son bulmasıyla yine de veri işlemeye devam edecektir. Bu nedenle amaç belirli aralıklarla veri sorumlusu gözden geçirilerek ihlalleri önlemeye çalışmakla, konuyla ilgili olarak yasal düzenlemelere uygun hale getirmektir.

Yukarıda bahsettiğimiz noktalar büyük bir özen ve hassasiyet gerektirmektedir. Bu aşamaların sonunda, özen ve dikkatle yürütülen proje sayesinde kişisel verilerin korunması hususunda Kanun’a uyumlu işlemler gerçekleştirilmiş olunacak ve benzeri bir durumla karşılaşınca bizlere yol gösterebilecek olacaktır. Ancak unutulmamalıdır ki uyum sürecinin yürütülmüş, her aşamasının gerçekleştirilmiş olması, işin bittiği izlenimini vermemelidir. Bu

süreç arkasında bir devamlılık bırakır ve bu devamlılığın sağlanması gerekliliği hep devam eder. Bunun için uyum süreci için yapılan projede yürütülen politikaların, prosedürlerin uygulanması, düzenli veri koruma eğitimlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Kişisel verilerin korunmasıyla ilgili yeni gelişmelerin sürekli takip edilmesi ve yenilenmelerin yapılması gereklidir. Kişisel verilerin korunması hususunda bilincin oluşup, gelişebilmesi için bu aşamalarda ciddi tutumların sergilenmesi, özenle, dikkatle, hassasiyetle ve hukuka uygunlukla konunun ele alınması gerekmektedir.

J. BÜYÜK VERİ UYGULAMALARINDA KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Çağımızın getirisi olan teknolojinin ve teknolojinin getirisi olarak bilgisayar, internet, akıllı telefonlar, kredi kartları vs. gibi birçok alanın hızlı bir şekilde gelişmesiyle, artık hemen hemen her şey birbirine bağlı olarak önümüze çıkmaktadır. Bu gelişme ve hızlı büyümeyle artık dijital bilgilerin çok fazla yer tuttuğunu görüyoruz. Böyle olunca bu durum bizi büyük veri kavramına götürmektedir. Büyük veri kavramının ortaya çıkışında az önce bahsettiğimiz teknolojik gelişmelerin getirisi olan bilgisayar, akıllı telefonlar vs. gibi cihazlar sayesinde sürekli veri toplanmasıyla, paylaşılmasıyla, hemen hemen hızla akan ve üstel olarak artan bu veriler tetikleyici olmuştur. Mevcut teknolojik düzende verilerin birçok kısmı kullanılmaz halde olsa da nicelik ve nitelik bakımında katlanarak sürekli artmakta olan verinin çok yakın gelecekte önemli gelişmeleri sağlayacağı gerçeğini görmekte olmakla birlikte, büyük verinin işleyebileceği her türlü veriyi hedefleyerek bünyesine katan bir yapısı olmasında dolayı, büyük veri setleri içerisinde, istatistikî veriler, şirket bilgileri, kamuya açık bilgiler, tüzel kişi bilgileri olabileceği gibi gerçek kişilere ilişkin kişisel verilerin de yer alması gündeme gelmesiyle, bu durum aklımıza büyük veri uygulamalarında kişisel verilerin korunması gerekliliğini de getirir.

Büyük veri uygulamaların pek çoğu insan hayatına doğrudan etki etmekte ve kolaylaştırmaktadır. Büyük veri, veri alabildiği her bir kaynaktan beslenmeye açık şekilde tasarlanmış olmakla, büyük veri içerisinde kişisel verilerin de olduğunu görüyoruz. Büyük veri teknolojilerinin kullanımı ile farklı kaynaklardan gelen ve tek başına bir özellik taşımayan ya da önem taşıyan veriler fark etmeksizin sentezlenerek, paylaşılmamış kişisel verilere erişebilmeyi dahi sağlamaktadır. Böylesi hızla gelişen çağda, teknolojinin de gelişmesiyle, oluşan büyük verideki kişisel veriler açısından bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin, bu durum karşısında korumasız bırakılmaması için büyük veri

uygulamalarında kişisel verilerin korunması konusunu, hem 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu madde 4 “Genel ilkeler” başlığından hem Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü kaynaklarından yardım alarak sağlayabiliriz. Büyük veri uygulamalarında kişisel verilerin korunması hukuku bakımından değerlendirmesini yaparken öncelikle yürütülen faaliyetlerin hukuka uygunluk sebeplerine, genel ilkelere uygunluğuna bakmalıyız. Belirtmiş olduğumuz kaynaklar ve noktalardan yola çıkarak, genel ilkeleri ve genel ilkeler ışığından ortaya çıkardığımız hukuka uygunluk sebeplerini belirterek açıklayacak olursak;

1. Hukuka ve Dürüstlük Kuralına Uygun Olma

Temel şart uyarınca veri sorumlusunun veri işleme amaçları doğrultusunda ilgili kişiyi açık bir şekilde bilgilendirmesi, yanıltıcı ve aldatıcı bilgi vermemesi gerekmektedir. Bu nedenle ilgili kişi kişisel verilerini paylaşırken, bu paylaşımlarını öngörebilir olmalıdır. Bu ilkenin ayrıca uygulanıp uygulanmadığına bakarken, büyük veri uygulamalarının etki alanlarına da bakmamız gerekmektedir. Yani büyük veri uygulamalarında verilerin elde edilmiş şekillerine hem de büyük veri uygulamalarının etki alanları açısından bu ilkeye uygunluk zorunludur. İlgili kişinin açık rızasının olması, sözleşmenin kurulması veya ifası açısından gerekli olması, kişisel verinin ilgili kişi tarafından alenileştirmesinde uygunluğun olması, veri sorumlusunun üstün meşru menfaati olarak temel hak ve özgürlükleri bakımından menfaatin dengeli bir menfaat olması noktaları hukuka uygunluğun gereklerindedir.

2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma

Büyük veri uygulamalarının sağlayıcılara verimli sonuçları sunması beklenir. Burada özellikle veri sorumlularının yükümlülüklerine bakarak, ilgili kişilerin bilgilerine ulaşabilme, onları denetleme, kontrol edilme sorumlulukları çerçevesinde güncelleyebilecekleri bir sistem oluşturmaları gerekmektedir.

3. Muayyen, Şeffaf ve Meşru Amaçlar için İşlenme

Bu ilke çerçevesinde, veri sorumlularına, kişisel verileri işlemeye başlamadan önce meşru amaçlarını belirleme, bu amaçlarını açık bir şekilde ilgili kişiye bildirme yükümlülüğünü getirdiğini görürüz. Buna göre asıl amaçla uygunluk değerlendirmesi

yapılması gerekmektedir. İlgili kişiye etkisi, beklentisi olsun, kişisel verilerin niteliği olsun, büyük veri uygulamalarında yukarıda da belirttiğimiz kaynaklardan yola çıkarak belirli, açık ve meşru amaçların olup olmadığına bakılması gerekmektedir.

4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olma

Bu ilkenin amacı ihtiyaç duyulmayan gereksiz verilerin işlenmesini engellemektir. Yani ileri de kötü amaçlı kullanımın önüne geçilmek istenmektedir. Özellikle ölçülü olma konusunda amaçlanan şeyi göz önünde tutarak bu amaca göre en az seviyede olacak şekilde kişisel verilerin toplanması gerekmektedir. Ayrıca yine bu ilkeden yola çıkarak belirli amaçla işlenen bu verilerin amaçlarını yerine getirdikten sonra silinmesi gerekmekte olup, sonra ki amaçlara da uygulanacaksa doğru bir denetimden geçmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

5. Mevzuatta Öngörülen veya Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme

Bu ilkeye yönelik olarak aklımıza, ilgili kişiye ait olan kişisel verileri silme talebi gelmektedir. Bu ilke ilgili kanunda da “gelecekte kullanma ihtimalinin varlığına dayanarak veri saklanamayacaktır” şeklinde belirtildiği gibi amacın tamamlanmasıyla verinin de silinmesi gerekmektedir. Ayrıca kişisel verilerin uzun bir süre zarfında tutulması, siber saldırı olayları gibi güvenlik açısından tehlikeler bulundurmaktadır. Bu gibi nedenlerle bu ilkeye yönelik olarak veri sorumlularının veri güvenliğini sağlaması açısından, verileri silmesi, yok etmesi, gerekli politikaları düzenlemesi yükümlülüklerini yerine getirmesi bununla birlikte büyük veri uygulamalarına ilişkin kontrolleri de sağlamalıdır. Büyük veri uygulaması kapsamında elde edilen öngörülerin kötüye kullanımının, mahremiyet hakkının temel değer ve ilkeleri olan bireysel özerklik, eşitlik ve ifade hürriyetini olumsuz etkileyebileceği ve toplumda öngörülmesi güç etkiler yaratabileceği durumları beraberinde getirebileceği ilkelere uygun olarak büyük veri uygulamasında kişisel verilerin işlenmesi yerinde olacaktır.

Büyük veri uygulamalarında kişisel verilerin korunmasında kişisel veri işleme faaliyetlerinin barındırmış olduğu risklerin mümkün olduğunca tespit edilmesi ve bunların kişisel verilerin korunması hukuku bakımında değerlendirilmesi gerekmekte olup, teknolojinin gelişmesi ile birlikte, veri sorumlularına gelişen teknolojileri ürünleştirme yaparken veri koruma ilkelerini göz önünde bulundurma zorunluluğu getirilmiştir. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ile getirilen yenilikler ve düzenlemeler, geleneksel veri

işleme metotlarının yanı sıra büyük veri uygulamalarına da uygulanabilir bir yaklaşım ortaya çıkarmış olmakla, veri korumaya ilişkin düzenlemeler için hukuka ilişkin içeriklerle teknolojinin bağdaşması bakımından önem arz etmektedir ki bunu meydana gelebilecek örneğin şahsın kendisine ait bulunan verilerin büyük veri uygulamalarında halen yer edindiğini bilmemesinden dolayı kendisine ait verilerin kullanılması sonucu kişiye ait kişilik hakları olsun, özel hayatının gizliliği olsun, kişi açısından ortaya çıkabilecek olumsuzlukları, ihlalleri baştan önlemek için, büyük veri uygulamalarında kişisel verilerin korunmasında ilgili kanun, tüzük gibi kaynaklardan yola çıkılarak yükümlülüklerin özellikle genel ilkelerin uygulanması açısından iyice yer edinmesi hedeflenmektedir.

V. KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU

KVKK'nun Altıncı Bölümünde, m.19 vd. hükümlerinde Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Teşkilatı düzenlenmiştir.

KVKK m.19'a göre “[b]u Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere, idari ve mali özerkliğe sahip ve kamu tüzel kişiliğini haiz Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmuştur”. Kurum, Kurul ve Başkanlıktan oluşur. Kurumun karar organı Kuruldur.

Kurumun görevleri m.20 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre görev alanı itibarıyla, uygulamaları ve mevzuattaki gelişmeleri takip etmek, değerlendirme ve önerilerde bulunmak, araştırma ve incelemeler yapmak veya yaptırmak, toplumun ilgili kesimleri ile işbirliği yapmak, toplantılar düzenlemek, toplantılara katılmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu ise m.21'de düzenlenmiştir. Buna göre,

“(1) Kurul, bu Kanunla ve diğer mevzuatla verilen görev ve yetkilerini kendi sorumluluğu altında, bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Görev alanına giren konularla ilgili olarak hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Kurula emir ve talimat veremez, tavsiye veya telkinde bulunamaz.

(2) Kurul, dokuz üyeden oluşur. Kurulun beş üyesi Türkiye Büyük Millet Meclisi, dört üyesi Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

(3) Kurula üye olabilmek için aşağıdaki şartlar aranır:

a) Kurumun görev alanındaki konularda bilgi ve deneyim sahibi olmak.

b) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde belirtilen nitelikleri taşımak.

c) Herhangi bir siyasi parti üyesi olmamak.

ç) En az dört yıllık lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş olmak.

.....”

Kurulun görev ve yetkileri ise m.22 hükmünde düzenlenmektedir. Buna göre Kurulun görev ve yetkileri şunlardır:

“a) Kişisel verilerin, temel hak ve özgürlüklere uygun şekilde işlenmesini sağlamak.

b) Kişisel verilerle ilgili haklarının ihlal edildiğini ileri sürenlerin şikâyetlerini karara bağlamak.

c) Şikâyet üzerine veya ihlal iddiasını öğrenmesi durumunda resen görev alanına giren konularda kişisel verilerin kanunlara uygun olarak işlenip işlenmediğini incelemek ve gerektiğinde bu konuda geçici önlemler almak.

ç) Özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi için aranan yeterli önlemleri belirlemek.

d) Veri Sorumluları Sicilinin tutulmasını sağlamak.

e) Kurulun görev alanı ile Kurumun işleyişine ilişkin konularda gerekli düzenleyici işlemleri yapmak.

f) Veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri belirlemek amacıyla düzenleyici işlem yapmak.

g) Veri sorumlusunun ve temsilcisinin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenleyici işlem yapmak.

ğ) Bu Kanunda öngörülen idari yaptırımlara karar vermek.

h) Diğer kurum ve kuruluşlarca hazırlanan ve kişisel verilere ilişkin hüküm içeren mevzuat taslakları hakkında görüş bildirmek.

ı) Kurumun; stratejik planını karara bağlamak, amaç ve hedeflerini, hizmet kalite standartlarını ve performans kriterlerini belirlemek.

i) Kurumun stratejik planı ile amaç ve hedeflerine uygun olarak hazırlanan bütçe teklifini görüşmek ve karara bağlamak.

j) Kurumun performansı, mali durumu, yıllık faaliyetleri ve ihtiyaç duyulan konular hakkında hazırlanan rapor taslaklarını onaylamak ve yayımlamak.

k) Taşınmaz alımı, satımı ve kiralanması konularındaki önerileri görüşüp karara bağlamak.

l) Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek”.

Nihayet Kurulun çalışma esasları ise m.23 hükmünde düzenlenmektedir. Buna göre:

“(1) Kurulun toplantı günlerini ve gündemini Başkan belirler. Başkan gereken hâllerde Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilir.

(2) Kurul, başkan dâhil en az altı üye ile toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar alır. Kurul üyeleri çekimser oy kullanamaz.

(3) Kurul üyeleri; kendilerini, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımlarını, evlatlıklarını ve aralarındaki evlilik bağı kalkmış olsa bile eşlerini ilgilendiren konularla ilgili toplantı ve oylamaya katılamaz.

(4) Kurul üyeleri çalışmalarını sırasında ilgililere ve üçüncü kişilere ait öğrendikleri sırları bu konuda kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamazlar ve kendi yararlarına kullanamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.

(5) Kurulda görüşülen işler tutanağa bağlanır. Kararlar ve varsa karşı oy gerekçeleri karar tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde yazılır. Kurul, gerekli gördüğü kararları kamuoyuna duyurur.

(6) Aksi kararlaştırılmadıkça, Kurul toplantılarındaki görüşmeler gizlidir.

(7) Kurulun çalışma usul ve esasları ile kararların yazımı ve diğer hususlar yönetmelikle düzenlenir”.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNDE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

I. GENEL OLARAK

1957 yılında imzalanan Roma Anlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu temelde “malların kişilerin hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı” olmak üzere dört temel düşünce üzerine kurulmuştur²³⁷. 1985 yılında Avrupa Komisyonu tarafından konseye yapılan çağrı ve 1986 yılında kabul edilen Avrupa Tek Senedi ile ortak Pazar düşüncesinin somutlaşması adına ortak pazarı engelleyen fiziki teknik ve mali hususların 1992 yılına kadar kaldırılması öngörülmüştür²³⁸. “Avrupa Birliğinde kişisel verilerin korunmasını amaçlayan kurallar” bilgi teknolojilerinin “gelişimi ile beraber” Avrupa Birliği “içinde ortak pazarın gereklerini” göz önünde bulundurarak “ve serbest veri” akışını “temel haklara uygun” olarak gerçekleştirilebilmek amacı ile düzenlenmiştir.

II. AVRUPA BİRLİĞİ VERİ KORUMA YÖNERGESİ

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak önemli bir husus olan metinlerden biri Avrupa Birliği Veri Koruma Yönergesidir²³⁹. Avrupa Birliği Hukuku kapsamında yönergeler şekil ve yöntemler açısından yetkiyi ulusal kurumlara bırakarak devletleri varılacak sonuçlar bakımından bağlamaktadır²⁴⁰. Bu bakımdan yönergeler Avrupa Birliği üyesi ülkeler açısından bağlayıcı nitelik taşımakla birlikte doğrudan iç hukuklarına resen etki etmemektedirler. Üye devletler yönergelerde belirlenen amaçlar doğrultusunda ulusal düzeyde bir düzenleme yapma yetkisine sahiptirler.

Bilgi teknolojilerindeki artan gelişmeler ile kişisel verilerin toplanması, işlenmesi, saklanması ve dolaşımının bir gereklilik arz etmesi ile birlikte kolaylaşması diğer yanda Avrupa’da gelişen ekonomik ve sosyal birlikteliğinin birlik ülkeleri arası kişisel veri akışını arttırması kişisel verilerin korunmasına ilişkin ortak bir yaklaşım oluşturmuştur.

²³⁷ Aşıkoğlu, Şhriban İpek, s. 57.

²³⁸ Tekinalp, Ünal, s. 12-13.

²³⁹ 1991 yılında imzalanan ve 1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe giren bu anlaşmanın orijinal adı “Treaty on European Union” olup anlaşmanın metni için bkz. <http://eur.lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191FULL&from=EN>

²⁴⁰ “Avrupa Birliği İşleyişi Hakkında Anlaşma”, md. 288/3.

Kişisel Verilerin İşlenmesinde Gerçek Kişilerin Korunması ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı Yönergesi olarak 24 Ekim 1995 tarihinde yönerge yürürlüğe girmiştir.

Yönergenin giriş bölümünde de belirtildiği gibi kabul edilmesindeki temel amaç Avrupa Birliği ülkeleri arasında veri koruma yaklaşımlarını yeknesaklaştırmak farklı yaklaşım ve tanımları uyumlaştırmaktır²⁴¹.

Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğünde yer alan geçiş hükmü ile birlikte üye devletlere uyum sağlamaları için ve kişisel veri işleme faaliyeti gösteren aktörlerin yeni hükümlere adapte olabilmelerine ve uyum süreçlerini tamamlamalarına ilişkin olarak 2 yıllık bir süre tanınmıştır. Bu doğrultuda Tüzüğün 25 Mayıs 2018'den itibaren uygulanması öngörülmüştür²⁴². Bu tarihe kadar Avrupa Birliği Veri Koruma Yönergesinin yürürlükte kalması üye devletlerin herhangi bir gecikmeye mahal vermesizin gerekli düzenleme ve bildirimleri yapma gerekliliği Tüzük'te tesis edilmiştir.

III. AVRUPA BİRLİĞİ VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ

Geçen zaman ve gelişen teknoloji ve bilimle beraber Avrupa Birliği'nde de kişisel verilerin korunması alanının “yeni bir düzenleme yapılması ihtiyacı doğmuştur.” Üye devletlerin ve Avrupa Birliği Kurumlarının çeşitli görüş bildirimlerinin sürdüğü 4 yıllık bir tartışma ve görüş alışverişinin ardından 12 Şubat 2016 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi taslağın düzenlenmiş metni üzerinde uzlaşıldığını belirtmiş ve Avrupa Birliği Veri Koruma Tüzüğü 8 Nisan 2016'da kabul edilmiştir²⁴³.

Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün en önemli etkisi ve getirdiği değişiklik etki alanının birlik sınırlarını aşacak şekilde düzenlenmiş olmasıdır. Avrupa Birliği sınırları içerisinde faaliyet gösteren tüm şirketlerin düzenlemenin getirmiş olduğu şartlara uyum sağlaması beklenmektedir. Bunun yanı sıra tüzükte yer alan tanımlar yönergede yer alan tanımlar ile paralellik arz ederken veri işlemenin kısıtlanması profilleme genetik veri, biyometrik veri, sağlık verisi kuralları gibi yönergenin uygulanma süreci içerisinde Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından verilen kararlar kapsamında açıklanan tanımlara yer vermektedir.

²⁴¹ “Yönerge Giriş Bölüm”, Par. 1-4-7-8.

²⁴² “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü”, m.94.

²⁴³ “Avrupa Komisyonu Tüzük Taslağı”, s. 2.

SONUÇ

Mahremiyet kavramının içeriği toplumdan topluma ve çağa göre değiştiği için kişisel verilerin korunması konusu dinamik, değişken bir yapı arz etmektedir. Konuya ilişkin mevzuatın bu değişime ayak uydurabilmesi için de kanun koyucunun bu bağlamdaki toplumsal değişimi yakından takip etmesi gerekmektedir.

Bireylerin kendilerine ilişkin bilgilerin gizli kalmasına yönelik ihtiyaçlarının kamu menfaati ile çatışması halinde çok dikkatli bir değerlendirme yapmak, bu bilgilerin kaydedilmesi veya açıklanmasında önemli bir toplumsal menfaatin olduğu konusunda kesin bir kanaat oluşmadıkça kişisel menfaatlerin feda edilmemesi gerekir. Bu bağlamda ölçülülük ilkesine riayet edilmesi gerekir.

Spor, sanat, iş dünyası vb. alanlarda tanınmış kişilerin de kişisel verilerinin korunmasını talep etme hakları vardır. “Kamuya mal olmuş” ifadesi ile bu kişilerin mahrem alanlarının kalmadığı ve dolayısıyla her türlü bilgilerinin onların rızası olmadan kamu ile paylaşılabileceği anlamına gelmez.

Kişisel verilerin her geçen gün ilerleyen teknoloji ve gelişen toplum ile birlikte toplumun diğer bireylerinden ve devlet olgusundan korunması gerekmektedir. Ayrıca sürmekte olan kişilerin etkileşiminin sekteye uğramaksızın devam edebilmesi için kanun koyucu tarafından kodifiye edilen kurallar çerçevesinde, hukuksuz müdahalelere kapalı bir Şekilde sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir.

Toplumu bilinlendirmekten, iletişim ve etkileşim gereği ortaya çıkan verilerin işlenmesindeki kuralların koyulmasından, söz konusu kuralların uygulamada yer sahibi olmasından, dzelenmiş olan kurallara riayet etmeyenlerin devlet tekelinde cezalandırılmasına kadar birçok alanda etkin çalışmak ve devleti oluşturan bireylerin bu konuda haklarının korunmasına kadar birçok yükümlülük bulunmaktadır.

Tüm bu durumların düzenlenmesi kişilerin devlete olan güveni noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Zira kişisel verilerin güvenliği noktasında bireyin tereddüt etmek durumunda kalması halinde toplumdaki bireylerin birbirilerine ve de devlete karşı güvensizlik duygusuna kapılmasına sebebiyet verecektir.

Kişisel verilerin korunması gerekli hale gelmiştir ve bu nedenle, korumaya yönelik mevzuat hükümlerinin geliştirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

KAYNAKÇA

Akgil, Aydın: "Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: "Unutulma Hakkı' ve AB Adalet Divanı'nın 'Google Kararı", TBBD. S. 116. 2016.

Akgül, Aydın: Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, Beta, 2014.

Akgül, Aydın: Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, Beta Yayınları, 2014.

Akinci, Abdulvahap: Modern Ulus Devletlerin Doğuşu, The Birth of Modern Nation States, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 34, Aralık 2012.

Akinci, Ayşe Nur: Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi, Çalışma Raporu No. 6. Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplu Dairesi Başkanlığı Yayını, Haziran 2017

Akinci, Hatice/A. Emre Ahç/Cüneyd Er: "Türk Ceza Kanunu ve Bilişim Suçları", İnternet ve Hukuk, Der: Yeşim M. Atamer, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2004.

Akipek, Jale/Turgut Akıntürk/Derya Ateş Karaman: Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, 11. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2014.

Aksoy, Hüseyin Can: Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Hukuk) Anabilim Dalı, Ankara, 2008.

Aksoy, Hüseyin Can: Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Çakmak Yayınları, 2010.

Akyol, Şener: Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, İstanbul, 1976. Altaş, Hüseyin: Telekomünikasyon Hukuku Ders Notları, Ankara, 2007. Aral, Fahrettin/Hasan Ayrancı: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Altıparmak, Kerem: "Büyük Biraderin Gözetiminden Çıkış: Telefonların İzlenmesinde Devletin Sorumluluğu", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.63, Mart – Nisan 2006.

Arğılı, İslim: "İnternet Yoluyla Kişilik Hakkı İhlalinde Manevi Tazminat", İstanbul Barosu Dergisi, C. 88, S. 5, 2014, s. 28-41.

Arkan Akbıyık, Azra: Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme, İstanbul, 1999.

Aron, Raymond, Sosyolojik Düşüncenin Evreleri, 2. Bası, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1989.

Arpacı, Abdulkadir: Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), İstanbul, 2000.

Arslan, Kahan Onur: "İnsan Onuru ve Koruma Tedbirleri Bağlamında Temel Bir İlke Olarak İnsan Onurunun Korunması", TBBD, S. 120, 2015.

Atak, Songül: "Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler, TBB Dergisi, S. 81, 2010, s. 90-120, (TBB).

Atak, Songül: "Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Avrupa Birliği Yönergesinin Temel Özellikleri", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, T. 2009, S. 59-60, s. 200–222, (Kazancı).

Avşar, B. Zakir/ Gürsel Öngören: Radyo ve Televizyon Hukuku, RTÜK Yayın No: 3, Ankara, 2003.

Aydın Ünver, Tülay: Ceninin Hukuki Konumu, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2011.

Aydın, Murat: Tibbi Müdahale Olarak Organ ve Doku Nakli, Ankara, Adalet Yayınları, 2008, (M. Aydın)

Aydın, Sedat Erdem: AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2015, (S.E. Aydın).

Aydın, Sevil: Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Haklarının ihlali ve Hukuki Koruma. Adil Yayınevi, Ankara, 1998, (S. Aydın).

Ayözger, A. Çiğdem: Kişisel Verilerin Korunması: Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil, İstanbul, Beta, 2016.

Azurmendi, Ana: "Spain; The Right to Be Forgotten The Right to Privacy and the Initiative: Facing the New Challenges of the Information Society", Privacy, Data Protection and Cybersecurity in Europe, Ed: Wolf J. Schünemann/Max Otto Baumann, Cham, Springer, 2017.

Başalp, Nilgün: "Kişisel Verilerin Korunması ve İnternet", İnternet ve Hukuk, Der: Yeşim M. Atamer, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, 2004.

Başalp, Nilgün: Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004.

Bayram, Mehmet Hanifi: Avrupa Birliği ve İnternet Hukuku, Ankara, Seçkin Yayınları, 2011.

Beydoğan, Turgut Ayhan: Elektronik Haberleşme Sektöründe Yetkilendirmenin Hukuk Rejimi, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

Bignami, Francesca: Privacy and Law Enforcement in the European Union: The Data Retention Directive, 2007.

Boehm, Franziska: "Information Sharing in the Area of Freedom, Security and Justice Towards a Common Standard for Data Exchange Between Agencies and EU Information Systems". European Data Protection: In Good Health?, Ed Serge Gutwirth/Ronald Leenes/Paul De Hert/Yves Poullet, Heidelberg, Springer, 2012.

Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru: Bulut Bilişimde Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Yetkin, 2016.

Bozkurt, Veysel: Gözetim ve İnternet: Özel Yaşamın Sonu mu?, Birikim Dergisi, S. 136, Ağustos 2000.

Bucher, Andreas: Natürliche Personen und Persönlichkeitschutz, Basel, 1986 Bucher, Eugen: Schweizerisches Obligationrecht, Allgemeiner Teil, 2. Aufl., Zürich, 1988.

Bulut, Harun: Yargıtay Kararları Doğrultusunda Kişilik Hakları ve Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Hukuk Davaları, İstanbul, 2006.

Bük, Alaattin: Bilişim Alanında Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, Ankara 2018.

Büyüksağış, Erdem: Yeni Sosyo-Ekonomik Boyutuyla Maddi Zarar Kavramı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.

Bygrave, Lee A.: Data Protection Law - Approaching Its Rationale, Logic and Limits, Information Law Series Set (Book 10). Newyork, Kluwer Law International, 2002

Cammilleri, Anne/Clarie Levallois: Data Protection in the European Union, Bruylant, Bruxelles, 2007.

Carey, Peter: "Data Protection Principles". Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law, Ed: Peter Carey, 5. Bası, Oxford, Oxford University Press, 2018.

Celik, Yeşim: Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, TAAD, Yıl. 8, Sayı. 32, 2017.

Çetin, Erol/İsmail Malkoç: Uygulamada Sahtekarlık Suçları, Tebligat Suçları ve ilgili Mevzuat, Ankara, Adalet Yayınevi, 1995.

Cerrah, İbrahim: "Bilişim Teknolojileri ve Etik: Bilişim Teknolojilerinin Güvenlik Hizmetlerinde Kullanımının 'Etik Boyutu' ve "Sosyal Sonuçları", Polis Bilimleri Dergisi, Ankara, C.4. S. 1-2. Ocak-Haziran 2002.

Dammann, Ulrich/ Sipiritos Simitis: EG-Datenschutzrichtlice, Baden-Baden, 1997.

Davis, Gordon B./Margrehte H. Olson: Management Information Systems: Conceptual Foundations, Structure and Development, New York, McGraw-Hill, 1985.

Dehon, Estelle /Peter Carey: "Fair, Lawful, and Transparent Processing". Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law, Ed: Peter Carey, 5. Bası, Oxford, Oxford University Press, 2018.

Değirmenci, Olgun: "Bilişim Suçları". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2002.

Develioğlu, Hüseyin Murat: Avrupa Birliği Genel Koruma Tüzüğü, 1. Baskı, İstanbul 2017

Dinç, Engin: Kişisel Verilerin Korunması, Uluslararası Düzenlemeler ve Türkiye'nin Durumu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Dinç, Murat: Yeni Türk Borçlar Kanunu, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011. Dural, Mustafa: Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler. 4. Bası, İstanbul, 1995.

Doğru, Osman: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi içtihatları, C.I, İstanbul, Legal Yayınevi, 2004

Dönmezer, Sulhi: Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 16. Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, 2001.

Dural, Mustafa/Tufan Öğüz: Türk Özel Hukuku C: II, Kişiler Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015.

Dülger, Murat Volkan: "Anayasa Mahkemesi'nin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Konu Edildiği İptal Davası Kararına İlişkin Bir Değerlendirme, (Çevrimiçi), www.academia.edu. 9.5.2018.

Dülger, Murat Volkan: "Bankacılık Sırrı ve Sırrın Açıklanmasına ilişkin Suçlar", Banka ve Finans Hukuku, Panel ve Seminer Notları, İstanbul Barosu Yayınları, 2009.

Dülger, Murat Volkan: "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, Güz 2016.

Dülger, Murat Volkan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Dışlama Kuralı ve Hukuka Aykırı Delillerin Uzak Etkisi (Zehirli Ağacın Meyvesi Öğretisi), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

Ekici, Şerafettin: Özel Sektöre Açıldıktan Sonra Türk Telekomünikasyon Hukuku (Elektronik İletişim), İstanbul, 2006.

Ekinci, Mustafa/Sinan Esen: Açıklamalı ve İctihatlı Sahtecilik, Hırsızlık, Gasp. Dolandırıcılık, Emniyeti Suistismal ve Bilişim Alanında Suçlar ile Müşterek Hükümler, Ankara, Adalet Yayınevi, 2003.

Erdem, Mehmet: Özel Hukukta Zamanaşımı, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2010.

Erdinç, Göksu Hazar: Bilgi Güvenliği, Kişisel Verilerin Korunması ve Biyo metrik Verilerin İşlenmesine İlişkin Öneriler, İstanbul Teknik Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kasım 2017.

Erdoğan, Yavuz: Türk Ceza Kanunu'nda Bilişim Suçları (Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ve Yargıtay Kararları ile), İstanbul, Legal Yayıncılık, 2012.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.

Erman, Sahir: Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 316-368), İstanbul, Dünya Yayıncılık, 1996.

Etimolojik Almanca Sözlük, Ankara, 1993.

Etzioni, Amitai: Privacy in a Cyber Age, New York, Palgrave Macmillan, 2015.

Fellner, Robert: The Right to be Forgotten in the European Human Right Regime, M.A. Human Rights Vienna, SS 2014.

Floridi, Luciano: Is Information Meaningful Data, Philosophy and Phenomenological Research Vol. LXX, No. 2, Mart 2005.

Floridi, Luciano: Data, International Encyclopedia of the Social Sciences, Second Edition, 2008.

Franko, I. Nisim: Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1973.

Gedik, Ömer: Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Kitle İletişim Özgürlüğü, Ankara, Seçkin Yayınları, 2008.

Genç Arıdemir: Arzu: Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2008.

Gojayeve, Alvina: "Türk Hukukunda Arabağlantı Sözleşmesi", AÜHFD, C. 61, S. 3, 2012, s. 1057-1088.

González Fuster, Gloria: The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU, Law, Governance and Technology Series Vol. 16, Switzerland, Springer, 2014.

Gören, Zafer: Türk Alman Hukukunda Kişiliğin Korunması, Anayasa Dergisi, S. 9, 1992.

Gülmez, Lütfü Cihan: "Kisisel Verilerimiz Korunuyor mu?". Terazi Hukuk Dergisi, Y.6, S.59. Temmuz 2011.

Gümüş, Ali Tarık: "Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Geliştirme Hakkı", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, 2005.

Gürsel, İlke: İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, Adalet Yayınevi, 2016.

Güven, Kudret: Kişilik Hakları ve Ötenazi, Ankara, Nobel Yayınları, 2000.

Hakeri, Hakan: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 21. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.

Hakeri, Hakan: "Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme (Sır Saklama Yükümlülüğünün İhlali) Suçu", Tibbi Müdahaleden Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk Sempozyumu, 16-17 Ocak 2009, Mersin Barosu Yayını, Mersin, 2009.

Hatemi, Hüseyin/Burcu Kalkan Oğuztürk: Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.

Hatemi, Hüseyin/Emre Gökyayla: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 3. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015.

Hatemi, Hüseyin/Serozan Rona/Arpacı Abdulkadir: Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul, 1992.

Hatemi, Hüseyin: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İkinci Cilt: Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, 2. Bası, İstanbul, 1998.

Helvacı, Serap: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, İstanbul, 2001.

Henkoğlu, Türkay: Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015.

Hornung, Gerrit/Ralf Bendrath/Andreas Pfitzmann: "Surveillance in Germany: Strategies and Counterstrategies". Data Protection in a Profiled World, Ed: Serge Gutwirth/Yves Poullet/Paul De Hert, Heidelberg, Springer. 2010.

Hubmann, Heinrich: Das Personrecht, Köln, 1967.

Imre, Zahit: "Şahsiyet Haklarının Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler", İÜHFİM, Cilt XXXIX, S.1-4, s. 145 vd.

İçel, Kayhan: Kitle Haberleşme Hukuku, 5. Bası, İstanbul, 2001.

Jay, Rosemary: Data Protection Law and Practice, Fourth Edition, London, Sweet & Maxwell, 2007.

Kaboğlu, İbrahim: Özgürlükler Hukuku, 6. Bası, Ankara, 2002.

Kalkan Oğuztürk, Burcu: Güven Sorumluluğu, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008.

Kaneti, Selim: İsviçre Federal Mahkemesinin Borçlar Hukuku Kararları, Ankara, 1968.

Kara Kılıçarslan, Seda: Kişilik Hakkına Saldırıda Üstün Nitelikte Özel ve Kamusal Yarar, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2015.

Karabağ Bulut, Nil: Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2009.

Karahasan, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II, İstanbul, 2003.

Kaya, Cemil: Avrupa Birliği Veri Koruma İşlenmesi, İÜHFİM, C. LXIX, 2011.

Kaya, Cemil: Avrupa Birliği 1995/46/EC Veri Koruma Direktifi Ekseninde Özel Nitelikli (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi, İÜHFİM, C. LXIX, S. 1-2, 2011, s. 317-334, (C. Kaya).

Kaya, Mehmet Bedii: Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternete Erişimin Engellenmesi, İstanbul, XII Levha Yayınları, 2010, s. 5.

Kaya, Mine: Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması, 1. Baskı, Ankara 2015.

Kaya, Mine: "Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 68, S: 2010/4, s. 279-335, (M. Kaya).

Keser Berber, Leyla: Çevrimiçi Davranışsal Reklamcılık Uygulamaları Özelinde Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2014.

Kesim Güven, Sevgi: Gözetimin Toplumsal Meşruiyeti, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, Gözetim Toplumu Panoptikon. İstanbul, Ege Basım. 2016.

Kesim, Güven Sevgi: Elektronik Gözetleme Aracı Olarak İnternet, "Türkiye'de İnternet" Konferansı Bildirileri 21 - 23 Aralık 2006 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara, İnternet Teknolojileri Derneği, 2006.

Kılınç, Doğan: "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", AÜHFD, C. 61, S. 3, 2012, s. 1089-1170.

Kılınç, Ümit: "İsim ve Soyisim Hakkının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Korunması", TBBD, S. 89, 2010.

Kılıçoğlu, M. Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2014, (Borçlar).

Kılıçoğlu, M. Ahmet: Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Ankara, 2008, (Sorumluluk).

Kilkelly. Ursula: Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı, İnsan Hakları El Kitapları No:1, Almanyaya, 2001.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip: Borçlar Hukuku Genel Bölüm Cilt I: Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014.

Korff, Douwe: EC Study on Implementation of Data Protection Directive (Study Contract ETD/2001/B5-3001/A/49), 2002.

Korff, Douwe: Data Protection Laws in the European Union, New York, Direct Marketing Association, 2005, (Protection).

Korkmaz, İbrahim: Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Kapsamında Korunması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.

Königshofen, Thomas: Telekommunikations-Datenschutzverordnung Kommentar, Heidelberg, R. v. Decker Verlag, 2002.

Kuner, Christopher: European Data Protection Law: Corporate Compliance and Regulation, Second Edition, Oxford, Oxford University Press, 2007.

Kuru, Baki/Arslan Ramazan/Yilmaz Ejder: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 25. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.

Küzeci, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2018.

Küzeci, Elif: "Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması", Bilişim Dergisi, Sayı: 128, 2011, s. 142-149, (Anayasal Hak).

Küzeci, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Turhan Kitabevi, 2010, (Kişisel Veriler).

Laçın, Irem: "Unutulma Hakkı", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi: Doç. Dr. Melike Batur Yamaner'in Anısına Armağan, C. I, 2014, s. 391-418.

Lloyd, Ian J.: Information Technology Law. 7. Bası, Oxford, Oxford University Press, 2014.

Lloyd-Jones, Heledd/Peter Carey: "The Rights of Individuals", Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law. Ed: Peter Carey, 5. Bası, Oxford, Oxford University Press, 2018.

Lyon, David: Elektronik Göz, Gözetim Toplumunun Yükselişi. Çev: Dilek Hattatoğlu. İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1997.

Lyon, David: Günlük Hayatı Kontrol Etmek. Gözetlenen Toplum, Çev: Gözde Soykan, İstanbul, Kalkedon Yayınları, 2006.

Markou, Christiana: "The 'Right to Be Forgotten': Ten Reasons Why It Should Be Forgotten", Reforming European Data Protection Law, Ed: Serge Gutwirth Ronald Leenes/Paul de Hertlaw. Governance and Technology Series Issues in Privacy and Data Protection Vol. 20, Heidelberg, Springer, 2015.

Martin, Yod-Samuel/Jose M. Del Alamo: "Forget About Being Forgotten", Data Protection on the Move: Current Developments in ICT and Privacy/Data Protection, Eds: Serge Gutwirth/Ronald Leenes/Paul De Hert, Heidelberg, Springer, 2016.

Maver-Schönberger, Viktor: Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age, Princeton - Oxford, Princeton University Press, 2009.

Memiş, Tekin: "Hukuki Açından Kitlelere E-Posta Gönderilmesi", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. V, S. 1-4, 2001, s. 431 444.

Murray, Andrew: Information Technology Law (The Law and Society), Oxford University Press, 2010.

Nardell, Gordon: "Levelling up: Data Privacy and the European Court of Human Rights", Data Protection in a Profiled World, Ed: Serge Gutwirth/Yves Poullet/Paul De Hert, Heidelberg. Springer, 2010.

Nihoul, Paul/Peter Redford: EU Electronical Communications Law, New York, Oxford University Press Inc., 2004.

Nissim, Jenai: "Creating a Data Protection Compliance Programme", Data Protection A Practical Guide to UK and EU Law. Ed: Peter Carey, 5. Basi, Oxford University Press, 2018

Nomer, Haluk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 12. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2012 (Borçlar).

Nomer, Haluk N.: Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1996, (Maddi Tazminat).

Oğuz, Habip: "Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum". Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi: Sayı. 3, 2015.

Oğuzman, M. Kemal/Nami Barlas: Medeni Hukuk: Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 20. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.

Oğuzman, M. Kemal/Seliçi Özer/Oktay Özdemir Saibe: Kişiler Hukuku, 15. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2015.

Oğuzman, M. Kemal/Turgut Öz: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, 13. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, (I).

Oğuzman, M. Kemal/Turgut Öz: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II, Gözden Geçirilmiş 10. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2016, (II).

Orta, Mesut: Elektronik İmza ve Uygulaması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

Orwell, George: 1984, 60. Bası, Çev: Celal Üster, İstanbul, Can Yayınları, 2016.

Ozman, M. Aydoğan: Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın 1978 Yılında Verdiği Kararlar, AÜHFD, C. 35 S. 1, 1978.

Öncü, Gülay Arslan: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması, İstanbul, Beta Yayınları, 2011.

Özbek, Veli Özer: "Elektronik Ortamda Saklı Bulunan Verilerin Ceza Muhakemesinde Delil Niteliği ve Değerlendirilmesi". İÜHFM, İstanbul, C.LIX, S. 1- 2, 2001.

Özbek, Veli Özer/Koray Doğan/Pinar Bacaksız/ilker Tepe: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 13. Basi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2018.

Özbek, Veli Özer/Koray Doğan/Pinar Bacaksız/ilker Tepe: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Basi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.

Özdemir, Hayrunnisa: "Haberleşmenin Gizliliği ve Kişisel Veriler", EÜHFD, C: XIII, S: 1-2, 2009, s. 285-304.

Özdemir, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara, Seçkin Yayınları, 2009.

Özdilek, Ali Osman: İnternet ve Hukuk, İstanbul, 2002.

Özel, Sibel: Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, 2. Basi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.

Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. Basi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017

Özsunay, Ergun: Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu, İstanbul, 1982.

Öztan, Bilge: Medeni Hukukun Temel Kavramları, 39. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2014, (Medeni Hukuk).

Öztan, Bilge: Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar, 10. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001, (Şahsın Hukuku).

Öztan, Bilge: Tüzel Kişiler, Ankara, 1994, (Tüzel Kişiler).

Parlak, Şafak: Roaming Sözleşmesi, BATIDER, C. XXIV, S. 31, s. 469-498.

Pazarcı, Melih: "Bilirkişi Raporu, Şifreli Yayınların Hukuki Konumunu Aydınlatan İki Önemli Görüş". İBD, İstanbul, C.LXXI, S. 1, 1997.

Plagemann, Gottfried: Alman Hukukunda Gizli Soruşturmacının Kullanılması ve Gizli Soruşturmacının Yetkileri, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Cilt: 2. Sayı: 1-2, 2014

Poggi, Gianfranco: Modern Devletin Gelişimi, Sosyolojik Bir Yaklaşım. Çev: Şule Kut/ Binnaz Topark, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2001.

Poulet, Yves: "About the E-Privacy Directive: Towards a Third Generation of Data Protection Legislation?", Data Protection in a Profiled World, Ed: Serge Gutwirth/Yves Poulet/Paul De Hert, Heidelberg, Springer, 2010.

Reed, Chris/John Angel: Computer Law, New York, Oxford University Press, 2003.

Roagna, Ivana: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması, Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitapları, Strazburg, Avrupa Konseyi Yayını, 2012.

Rodota, Stefano: "Data Protection as a Fundamental Right", Reinventing Data Protection?, Ed: Serge Gutwirth/Yves Poullet/Paul De Hert/C'ecile de Terwangne/Sjaak Nouwt, Heidelberg, Springer, 2009.

Rodway, Suzanne/Peter Carey: "Outsourcing Personal Data Processing". Data Protection: A Practical Guide to UK and EU Law, Ed: Peter Carey, 5. Bası, Oxford, Oxford University Press, 2018.

Room, Stewart: Data Protection & Compliance in Context, Swindon, Uni ted Kingdom, The British Computer Society Publishing and Information Product, 2007

Rouvroy, Antoinette /Yves Poulet: The Right to Informational Self-Determination and The Value of Self-Development: Reassessing The Importance of Privacy For Democracy, In Reinventing Data Protection: Proceedings of The International Conference, Heidelberg, Springer, 2007.

Sabuncu, Yavuz: Alman Anayasa Yargısında Geçici Tedbir Kararı, Amme idaresi Dergisi, Y. 17, S. 2, 1984.

Salihpaşaoğlu, Yaşar: "Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 3, 2013.

Saygılı, Abdurrahman: "Modern Devlet'in Çıplak Sureti", AÜHFD, C. 59, S. 1, 2010.

Schneider, Jochen: Die EG-Rechtlinie zum Datenschutzverbotsprinzip, bet reblicher Datenschutzbeauftragter, Haftung, CR 1993.

Schwartz, Paul: "The Computer in German and American Constitutional Law: Towards an American Right of Informational Self-Determination". The American Journal of Comparative Law, Vol. 37, 1989.

Serozan, Rona: "Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler", İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Mukayeseli Hukuk Araş tırmaları Dergisi, Yıl: 11, No: 14, 1997, s. 93-123, (Kişilik Hakkı).

Serozan, Rona: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme -Ek Uygulama Çalışmaları, 6. Bası, İstanbul, Filiz K itabevi, 2014, (İfa).

Sırabaşı, Volkan: İnternet ve Radyo Televizyon Aracılığı ile Kişilik Haklarına Tecavüz, Ankara, 2007.

Soysal, Tamer: "Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk", Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, S. 1, 2007, s. 144-167.

Şahin, Cumhuri: "Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi, Yargı Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme", 2008 Bilişim Kurultayı, Ankara, 2008.

Şen, Ersan: "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı'nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", İstanbul Barosu Dergisi, C: 83, S: 3, 2009, s. 1197-1214.

Şimşek, Oğuz: Anayasa Hukuku Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, Beta Yayınları, 2008.

Tahiroğlu, Bülent: Roma Borçlar Hukuku, İstanbul, Der Yayınları, 2012.

Tandoğan, Haluk: "Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması", AÜHF, C. XX, S. 14, s. 1 vd, (Şahsiyet)

Tandoğan, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri C. 1/1, Beşinci Basımdan Altıncı Tıpkı Basım, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008.

Tandoğan, Haluk: Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Hukuku Bakımından Vekâletsiz İş Görme, İstanbul, 1957, (Vekaletsiz İş Görme).

Tandoğan, Haluk: Türk Mesuliyet Hukuk, Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet, Ankara, 1961, (Mesuliyet).

Tanör, Bülent: Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Anayasası, İstanbul, Öncü Kitabevi, 1969.

Taştan, Furkan Güven: Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, 2. Baskı, İstanbul 2017.

Tekinay, Selahattin Sulhi/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Halil Altop: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.

Tezcan, Durmuş/Mustafa Ruhan Erdem/R. Murat Önok: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 14. Basi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.

Topaloğlu, Mustafa: Bilişim Hukuku, Adana 2005.

Turan, Metin: Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Adalet Yayınevi, 2017.

Tükel, İrem: Modern Örgütlerde Yabancılaşma ve Kafka'nın "Dönüşüm" Romanının Bu Bağlamda Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, C.1. S. 2, 2012

Türkmen, Ahmet: "6098 Sayılı Kanuna Türk Borçlar Kanunu'na Göre Organizasyon Sorumluluğu (BK m. 66/3)", İÜHFM, C: LXX, No: 2, 2012.

Ulusoy, Ali: Telekomünikasyon Hukuku, Ankara, 2002.

Uncular, Selen: İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

Uyar, Lema: Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumu, İstanbul, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.

Uygun, Murat: "Avrupa Birliği'nin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Avrupa Birliği Hukuku Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 36.

Ünver, M. Bilal: AB ve Türk Mevzuatı Açısından Erişim ve Arabağlantı Sözleşmeleri, SÜHFD, C. 15, S. 2, 2007.

Voigt, Paul/Axel von dem Bussche: The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide, Switzerland, Springer, 2017.

Von Tuhr, Andreas/Hans Peter: Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht, Band I, Zürich, 1974. von Tuhr, Andreas: Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, Çev: Cevat Edege, Ankara, 1983.

Walden, I.N./ R.N Savage: "Data Protection and Privacy Laws: Should Organisations Be Protected?", International and Comparative Law Quarterly, C. 4, S. 22, 1988.

Walden, Ian: Computer Crimes and Digital Investigations, Second Edition, Oxford, Oxford University Press, 2016.

Weber, Rolf H./Dominic Staiger: Transatlantic Data Protection in Practice, Zurich, Springer, 2017.

Wuermeling, Ulrich: Datenschutz für die Europäische Informationsgesellschaft, NJW COR, 1995, s. 111-114.

Yavuz, Cevdet/Faruk Acar/Burak Özen: Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 13. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2014.

Yazıcıoğlu, R. Yılmaz: Bilgisayar Suçları: Kriminolojik, Sosyolojik ve Hukuki Boyutları ile, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1997.

Yıldırım, Uğur: Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden yararlanma: Türkiye'de E-Belediye Uygulamaları, TOJET: The Turkish Online Journal of Educational, C. 3, S.1, Ocak 2004.

Yıldız, Mustafa Göktürk: Son Kullanıcı ile Akdedilen Elektronik Haberleşme Hizmeti Sözleşmesi, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2012.

Yılmaz, Recep: "Hukumumuzda TCK'nun 243. madde Kapsamında Bilişim Sis temine Girme Eylemi", Bilişim Hukuku Konferansı, Ankara, 2008.

Yılmaz, Sabire Sanem: Tıp Alanında Kişisel Verilerin Açıklanması Suçu, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014.

Yokuş Sevük, Handan: "Tıp Ceza Hukukunda Kişisel Verilerin Açıklanması", Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2008.

Yüksel, Saadet: Özel Yaşamın Bir Parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale, İstanbul, Beta Yayınları, 2012

Yüzer, Dilara: 1982 Anayasası'nda Basın Özgürlüğü Karşısında Kişilik Hakkı ve Korunması, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.